

eul_wid: sfw-aa

Δέξιππος ὁ Νεοπλατωνικός · Dexippus the Neoplatonist

Commentary-Aristotle in Greek

Σχόλια εἰς τὰς Κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους

Period: Ὀψιμαρχία [Late Antique](#)
Dialect: Φιλοσοφική Ἀττική [Attic Philosophical](#)
Domain: Φιλοσοφία [Philosophy](#)
Format: Πραγματεία [Treatise](#)
Affiliation: [Neoplatonist](#)

¹ (1t) ΔΕΞΙΠΠΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΥ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΛΥΣΕΩΝ <ΠΡΩΤΟΝ> Κεφάλαια τοῦ πρώτου βιβλίου. α. Διὰ τί πολλοὶ εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας ἠπόρησαν; β. Διὰ τί κατηγορίας ἐπέγραψεν τὸ βιβλίον; γ. Τίνος ἐστὶν ἡ κατηγορία σημαντική, πότερον φωνῆς ἢ πράγματος <ἡ νοήματος>; δ. Πῶς χρή τὰς κατηγορίας εὐρίσκειν καὶ μὴ ὑπάγεσθαι ταῖς τῶν Στωϊκῶν ἀπορίαις; ε. Διὰ τί περὶ τῶν κατηγοριῶν λέγειν ἐπαγγειλάμενος οὐκ ἀπ' ἐκείνων ἄρχεται, ἀλλὰ τῶν ὁμωνύμων καὶ συνωνύμων; ς. Διὰ τί Ἀρχύτας ἐν τοῖς καθόλου λόγοις περὶ ὁμωνύμων καὶ συνωνύμων καὶ παρωνύμων οὐκ εἴρηκεν; ζ. Διὰ τί οὐ πάντα τὰ χρήσιμα προέγραψεν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα μετὰ τὴν τῶν κατηγοριῶν ἀπόδοσιν ἐπήνεγκεν; η. Διὰ τί περὶ πρώτων τῶν ὁμωνύμων εἶπεν; θ. Διὰ τί περὶ ὁμωνυμίας μᾶλλον οὐκ εἴρηκεν; ι. Διὰ τί προσέθηκε τὸ μόνον λέγων ὧν ὄνομα μόνον κοινόν ν; ια. Πῶς πολλῶν τοῖς ὁμωνύμοις ὄντων κοινῶν ἐπὶ τοῦ ὀνόματος εἶπε μόνον τὸ κοινόν ν; ιβ.

² Ὅτι οὔτε κατὰ τὸ ἀδιαίρετον κοινὸν οὔτε κατὰ τὸ διηρημένον κοινὸν ὑπάρχει τὸ ὄνομα τοῖς ὁμωνύμοις. ιγ. Ἄλλη ἀπορία πρὸς τὸ κοινόν. ιδ. Ἄλλη ἀπορία πρὸς τὸ κοινόν. ιε. Ὅτι περιττῶς προσέθηκε τὸ ὁ δὲ κατὰ τοῦνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερο ς. ις. Διὰ τί οὐκ εἶπεν ὅρος τῆς οὐσίας ἀλλὰ λόγο ς; ιζ. Ὅτι δύναται τὰ ὁμώνυμα εἶναι συνώνυμα. ιη. Πῶς τοῦ ὁμωνύμου ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις θεωρουμένου ὁ λόγος αὐτῶν τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ μόνῃ ὁμώνυμα περιορίζει; ιθ. Διὰ τί μετὰ τὰ ὁμώνυμα τὰ συνώνυμα ἔταξεν; κ. Ὅτι ἡμάρτηται τὰ κατὰ συμπλοκὴν καὶ ἄνευ συμπλοκῆς λεγόμενα. κα. Ὅτι κατὰ τὴν ἐνυπογραφὴν τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ δύναται τὸ σῶμα εἶναι ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τῷ χρόνῳ <καὶ τόπῳ>. κβ. Ὅτι εὐρίσκεται τὰ ἐν ὑποκειμένῳ μέρος τῆς οὐσίας. κγ. Ὅτι ὁ λόγος ὁ τῶν ἐν ὑποκειμένῳ κοινός ἐστι καὶ τῶν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ. κδ. Ὅτι αἱ εὐωδίαί ποιότητες οὔσαι καὶ ἐν ὑποκειμένῳ χωρισταί εἰσιν. κε. Ἀπορίαί πλείονες πρὸς τὴν ιδιότητα τῶν καθ' ὑποκειμένου φερόμεναι, καὶ τούτων δὲ λύσεις. κς. Ὅτι οὐχ ὡς καθ' ἑτέρου λέγεται τὸ γένος τοῦ εἴδους. κζ. Διὰ τί ὁ μὲν ἄνθρωπος κατὰ Σωκράτους, τὸ δὲ εἶδος οὐκέτι; κη. Πῶς ἐνίας καὶ πῶς πάσας καὶ ποίας ἐκατέρως λέγει κατηγορεῖσθαι τὰς τοῦ κατηγορουμένου διαφορὰς καὶ τὰς τοῦ ὑποκειμένου; κθ. Ὅτι τινὰ ὄντα γένῃ ἕτερα ταῖς αὐταῖς διαφοραῖς χρήται. λ. Ἀπορίαί καὶ περὶ τοῦ ἑτερογενοῦς. λα. Τί εἶδος, τί διαφορά, καὶ πῇ διέστηκε ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων; λβ. Πόθεν ἡ εὗρεσις τοῦ εἴδους καὶ γένους καὶ διαφορᾶς; λγ. Πῶς

εἶπεν ἕτεροι τῷ εἶδει καὶ αἱ διαφοραί; λδ. Πῶς τὸ ἄτομον καὶ ἐν ἀριθμῷ λέγεται; λε. Πῶς δύναται ὁ εἶς καὶ ἄτομος τοῦ ἐνὸς καὶ ἀτόμου ἀριθμῷ διαφέρειν; λς.

- 3 Ὅτι οὐ πλεονάζει ἡ τῶν κατηγοριῶν τομή. λζ. Ὅτι οὐκ ἐλλείπει ἡ τῶν κατηγοριῶν τομή. λη. Ὅτι ἄλλα ἀντὶ ἄλλων οὐκ εἰσάγει τὰ τῶν κατηγοριῶν γένη. λθ. Ὅτι τὸ ὄν οὐχ ὁμώνυμον ἀλλὰ συνώνυμον. μ. Ὅτι τὸ ἔστιν ἥτοι ἐκάστης κατηγορίας κατηγοροῦμεν καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρον προβησόμεθα, ἢ εἰ ἐγκέκλιται ἀπὸ τοῦ ὄντος, γένος ἂν εἴη τὸ ὄν. Δεξίππου Πλατωνικοῦ φιλοσόφου τῶν εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας ἀποριῶν τε καὶ λύσεων τὸ πρῶτον.

- 4 (1τ) ἔστι δὲ διαλογικὸν τὸ σύγγραμμα καὶ τὰ τοῦ διαλόγου πρόσωπα αὐτὸς οὗτος Δέξιππος καὶ Σέλευκος. Ὅκνος τις ἔχει με μάλα καλὴν καὶ γενναίαν χάριν αἰτῆσαι προθυμούμενον, ὃ τῶν καλῶν ἐμοὶ καθηγητὰ Δέξιππε, ἐπεὶ δὲ Ἡσιόδῳ λέγοντι πείθομαι αἰδῶς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει, θαρσῶν διαλεχθῆναι περὶ αὐτῆς βούλομαι. Ἀλλ' ἔγωγε καὶ πάλαι μὲν ἐθαύμαζον, ὃ καλὲ κάγαθὲ Σέλευκε, ὅτι τηλικούτος ὢν εὐμαθὶς καὶ πραότῃ διαφερόντως ἐκλάμπεις, ἐμβριθῶς τε πρὸς τὰς μαθήσεις ἀπαντᾷς ἀσφαλῶς τε καὶ ἀπταιστως ταύτας φυλάττεις, ὑπὸ δὲ ἀγχινοίας καὶ ὀξύτητος κινούμενος πολὺ τοὺς ἄλλους ὑπερπηδᾷς ταῖς ἐρωτήσεσι, καὶ νῦν δὲ ἔτοιμός σοι πείθεσθαι σπουδαίως ἔχοντι περὶ τὰ μαθήματα. οὐδενὸς μὲν γὰρ τῶν ἐκ τῆς ἀγαθῆς τύχης ἐνδεῶς ἔχεις, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ γένους καὶ δόξης ὑπάρχει σοι, ὅσα μηδενὶ τῶν καθ' ἡμᾶς. ἐπαινῶ δέ σου τὴν τε τῆς φύσεως ἐπιτηδειότητα πρὸς πάντα ἀνηγγμένην τὰ καλὰ, καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων, τῶν ἔξωθεν ὑπαρχόντων, ὑπερφρονεῖς, παιδείας δὲ ἐρᾷς καὶ τοῦ μανθάνειν ἀκορέστως ἔχεις ὥστε ὅτι βούλει τῶν εἰς λόγους ἡκόντων, ἐπίταττε. Διαίτησον δὴ τοῖς εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας ἡπορημένοις καὶ τὰ ἀμφισβητούμενα διαλύσαι πειράθητι. Μέγα μὲν τὸ ἐπίταγμα, ὃ φίλη καὶ τιμιωτάτη κεφαλὴ, καὶ οὐτι μοι νῦν ἐπιτελεσθῆναι ῥάδιον· ἢ τε γὰρ ἐπὶ Διίφιλῃ τῇ θυγατρὶ συμφορὰ τῇ σοφῇ τε καὶ καλῇ βαρεῖά μοι καὶ χαλεπὴ φαίνεται (τί γὰρ οὐ δεῖ τάληθ' ἰλέγειν;) καὶ τὸ σῶμά μοι νόσοις ἐκτέτῃκεν.
- 5 ἡδέως μὴν σοι πείθομαι, πόρρωθεν δὲ ὥσπερ οἱ δειλοὶ τῶν ἀγωνιστῶν ὁμολογεῖν ἔγνωκα, ὅτι Πλωτίνῳ τῷ Πλατωνικῷ φιλοσόφῳ ἀντιλέγειν χαλεπὸν οὕτω βαθέως ἡπορηκότι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς δαίμονά περ κατὰ τὸν Ὀμηρικὸν ἥρωα σὴν χάριν ὁρμᾷν οὐκ ὀκνῶ, σὺ δέ μοι ξυλλαμβάνου τοῦ λόγου τὰς κατὰ μέρος ἐξηγήσεις μηδαμῶς ἀπαιτῶν· πολλὰς γὰρ καὶ ἀπείρους συγγραφὰς εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ μάλιστα Πορφύριος εἶθ' ὕστερον Ἰάμβλιχος καταβέβληνται καὶ τῷ πλήθει δυσλήπτους· ἴν' οὖν μὴ ταῦτόν ἐκείνοις πάθωμεν, μόνον τὰ ἀπορούμενα ἐρώτα· οὐ γὰρ ὥσπερ λειπὸν τι προσθήσων διανοοῦμαι (οὐχ οὕτω τετύφωμαι), ἀλλὰ ταχεῖας καὶ συντόμους καὶ σαφεῖς τὰς λύσεις ἀποδοῦναι βούλομαι. δεῖ δὲ τὸν μέλλοντα τὰς ἀπορίας ταύτας ἀναγνώσεσθαι τῶν κατηγοριῶν νενοσηκέναι πρῶτον τὰ ἐδάφια ἀκριβῶς τὰ κατὰ λέξιν, ἐπεὶ οὐδὲν τῶν ἐνταῦθα λεγομένων εἴσεται. α. Τί οὖν ποτε ἦν ἄρα τὸ ποιῆσαν τοὺς παλαιούς φιλοσόφους ποικίλας καὶ παντοδαπὰς ἐσχηκέναι πρὸς ἀλλήλους ἔριδας περὶ τούτου τοῦ Ἀριστοτελικοῦ συγγράμματος, ὃ δὴ καλοῦμεν Κατηγορίας; σχεδὸν γὰρ κατανενόηκα, ὡς οὐτε πλείους ἀντιλογίαι εἰς ἑτέραν ὑπόθεσιν γεγόνασιν οὐτε μείζους ἀγῶνες κεκίνηνται οὐ μόνον τοῖς Στωϊκοῖς καὶ Πλατωνικοῖς σαλεύειν ἐπιχειροῦσι ταύτας τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς γε τοῖς Περιπατητικοῖς πρὸς ἑαυτούς, τοῖς μὲν μᾶλλον ἐφικνεῖσθαι τῆς διανοίας τάνδρὸς ὑπειληφόσι, τοῖς δ' εὐπορώτερον λύειν οἰομένοις τὰ παρ' ἑτέρων ἀπορούμενα. Ὅτι, ὃ φιλομαθέστατε Σέλευκε, περὶ τῶν πρώτων καὶ ἀπλῶν λέξεων, ὧν αὐταὶ σημαίνουσι, σκοπὸς ἐστὶν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ· ἐπειδὴ τοίνυν ὁ λόγος πᾶσι τοῖς εἶδεσι τῆς φιλοσοφίας χρήσιμος, τούτου δὲ ἀρχαὶ αἱ ἀπλᾶί λέξεις καὶ τὰ ὑπὸ τούτων σημαινόμενα, εἰκότως πολλὴ γέγονεν ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ καλῶς ἢ μὴ καλῶς Ἀριστοτέλη διειληφέναι περὶ αὐτῶν. β. Ἀλλὰ δὴ τί βούλεται αὐτῷ ἡ ἐπιγραφὴ καὶ τὸ τῶν κατηγοριῶν ὄνομα; οὐ γὰρ δήπου παραστήσαι ἐθέλει, πῶς ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἄνθρωποι μέμφονται· τῇ γὰρ

κατηγορία, ἥ ἀντίκειται ἡ ἀπολογία, τοῦτο ὄνομα τέταχεν ἡ τῶν Ἑλλήνων διάλεκτος, ὥστε εἰκότως ἂν τις αὐτὸν αἰτιάσαιτο ὅτι ξενίζει τοῖς ὀνόμασι.

⁶ Πολλὰ μὲν οὖν, ὧ Σέλευκε, πρὸς ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπαντήσεις φέρονται ὑπὲρ Ἀριστοτέλους, καὶ ταύτας ἔξεστιν ἀναλέγεσθαι ἕκ τε τῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Πορφυρίου. ἐγὼ δὲ τὰς μὲν πλείους παρήσειν ἔοικα, τὴν δὲ φαινομένην εἶναι μοι βαθυτέραν ἐκθήσομαι· οὐ γὰρ συνεχισιάζει τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν καὶ τάξιν τὰ σημαίνοντα τοῖς σηματομενοῖς, ἀλλὰ πάμπλου τῶν πραγμάτων ἐλαττοῦται ἡ τῶν ὀνομάτων σημασία. ἀνάγκη δὴ πᾶσα τοῖς φιλοσόφοις ἢ χρῆσθαι ξέναις λέξεσι καὶ τῶν συνήθων ὀνομάτων ἀπηλλοτριωμέναις, ἐπειδὴ καὶ τῶν τοῖς πολλοῖς ἀγνώστων πραγμάτων εἰσὶν ἐξηγηταί, ἢ τῇ προχείρῳ χρῆσθαι συνηθείᾳ καὶ τὰ ἐπ' ἄλλων κείμενα ὀνόματα μεταφέρειν· ἐπεὶ γὰρ σύμβολα καὶ σημεία τῶν πραγμάτων τέθειται τὰ ὀνόματα, τοῖς μὲν πᾶσι γνωρίμοις ἀνάγκη ἦν ἤδη κεῖσθαι ὀνόματα ἃ ταῦτα σημαίνει, ὅσα δ' ἐπιστημονικὰ τῶν πραγμάτων, παρὰ τῶν ἐπιστημόνων ἀπῆται τὴν θέσιν. οὕτως οὖν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ὅτε μὲν ξενοφωνεῖ τῇ θέσει τῶν ὀνομάτων, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἐντελεχείας αὐτὸς ὀνοματοποιήσας ταύτην, ὅτε δὲ ἐκ τῶν κατὰ τὴν συνήθειαν παρακειμένων τὰ σημαντικὰ καὶ παραστατικὰ τοῦ προκειμένου εἰς διδασκαλίαν πράγματος μεταφέρει, ὥσπερ δὴ καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ τῆς κατηγορίας ὀνόματος πεποίηκε· τοῦ γὰρ κατηγορεῖν ἐπὶ τοῦ μετ' αἰτίας ἐγκαλεῖν παρὰ τοῖς πολλοῖς κειμένου μετήνεγκεν ὁ φιλόσοφος τοῦτο ἐπὶ τοῦ κατὰ τινος ἀπλῶς σημαίνοντός τι διὰ τῆς λέξεως. δείκνυσι τοίνυν ἡ τῆς κατηγορίας ἐπιγραφή, ὅτι καὶ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη καὶ πάντα τὰ καθόλου κατηγορεῖται κατὰ τῶν ὑφ' ἑαυτοῖς ὄντων καὶ αἱ σημαντικαὶ λέξεις αἱ κοιναὶ καταγορεύονται κατὰ πασῶν τῶν ὑποτεταγμένων μερικῶν λέξεων. γ. Ἄλλ' ὅτι μὲν αἱ κατηγορίαι ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ καταγορεύεσθαι, ὅπερ ἐστὶ λέγεσθαι κατὰ τινος ὑποκειμένου, καλῶς ἅμα καὶ βραχέως ἐδίδαξας· καὶ γὰρ εἴπερ ἄλλου τινὸς καὶ τῆς συντομίας φροντιστέον, ἵνα μὴ εἰς τὴν αὐτὴν τοῖς προειληφόσιν ἀπειρίαν ἐμπέσωμεν· ἐπεὶ δὲ ἄπορον φαίνεται μοι, τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, πότερον φωνὴ ἢ πρᾶγμα ἢ νόημα, τοῦτο μοι σαφῶς ἐπιδειῖξαι πειράθητι. Ἔδει μὲν συντόμως ἀποκρίνασθαί με πρὸς τὴν ἐρώτησιν, ὅτι προηγουμένως σημαίνεται τὰ νοήματα, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ τὰ πράγματα· ἐπεὶ δὲ πολλὴ περὶ τῶν λεγομένων ἐστὶν ἡ ζήτησις, πλείονα κἀγὼ περὶ τῶν λεγομένων εἰπεῖν βούλομαι· καὶ γὰρ Σωσιγένης ὁ Περιπατητικὸς παραλλήλους ἐπιχειρήσεις περὶ τῶν λεγομένων ἀντεξήτασεν, οὐ μὴν περὶ μιᾶς γε αὐτοτελῶς ἀπεφῆνατο, ἀλλ' ἰσομαχοῦντας ἀφῆκε τοὺς λόγους.

⁷ βούλομαι δὴ καὶ τὰ ἐκείνου ἐπισκέψασθαι καὶ τελευταίαν τὴν ἐμαυτοῦ δόξαν ἐπαγαγεῖν. ἐπιχειρῶν δὴ περὶ τῶν πραγμάτων καὶ βουλόμενος ταῦτα εἶναι τὰ λεγόμενα ἐφόδῳ τινὶ τοιαύτῃ κέχρηται· εἰ γὰρ τοῦ λέγειν καὶ τοῦ μὴ λέγειν κύρια πῶς ἐστὶ τὰ πράγματα, καὶ μὴ ὄντων μὲν οὐδὲν λέγομεν ὄντων δὲ ἀποφαινόμεθα, ταῦτα ἂν εἴη τὰ λεγόμενα. πρὸς δὴ τοῦτο εἴποισι' ἂν ὡς οὐδὲν κωλύει αἰτία εἶναι τοῦ λέγειν τὰ πράγματα, μὴ μέντοι προσεχῶς, ὅπερ νῦν ζητοῦμεν, ταῦτα εἶναι τὰ λεγόμενα· καὶ γὰρ τοῦ πυρέττειν φέρε αἰτία ἐστὶν ἡ ἡλίωσις καὶ τοῦ ὀδυνᾶσθαι ἡ τῆς βελόνης νύξις, ἀλλ' οὔτε ἡ βελὸν ἐστὶν ἐν τῇ ὀδύνῃ οὔτε ἡ ἡλίωσις ἐν τῷ πυρέσσειν. τῶν γὰρ αἰτίων ἃ μὲν ἐστὶν ἔξω χωριστά, ἃ δὲ συμπάρεστιν· ὥστε δύναται μὲν καὶ τὰ πράγματα αἰτία εἶναι τοῦ λέγειν, οὐ μὴν αὐτὰ εἶναι τὰ λεγόμενα· καὶ γὰρ καὶ περὶ μὴ παρόντων πραγμάτων λέγομεν καὶ περὶ γεγεννημένων καὶ περὶ μελλόντων, ἔδει δὲ τοῦ λόγου ὄντος τοῦ περὶ αὐτῶν καὶ τὰ πράγματα εἶναι. εἰ δὲ οὐ συνυφέστηκε τῷ λόγῳ τὰ πράγματα, οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τὰ λεγόμενα· καὶ γὰρ ἔστι λέγειν καὶ ἀνύπαρκτα οἶον ἵπποκενταύρους καὶ τραγελάφους, λέγουσι δὲ λόγους καὶ οἱ μαινόμενοι καὶ οἱ παράφρονες, ὥστε εἴπερ τὰ λεγόμενα ἦν τὰ πράγματα, κἀκεῖνοι ἂν κατὰ πραγμάτων ἔφερον τὸν λόγον καὶ οὐδὲν ἂν μὴ ὑφ' ἐστῆς ὠνομάζομεν. ἔτι φησὶν, εἰ ἀληθὴς ὁ λόγος καὶ ψευδὴς ἐκ τῶν πραγμάτων, οὐκ ἂν δύναίτο ἄλλο μὲν εἶναι τὸ λεγόμενον, ἄλλο δὲ τὸ ποιοῦν τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές, ὥστε ταῦτα ἂν εἴη

τὰ λεγόμενα, ἅπερ αἰτία ἐστὶ τοῦ αὐτοτελοῦς λόγου. τούτῳ τῷ ἐπιχειρήματι χρώμενος ὁ Σωσιγένης θαυμάζω πῶς οὐ συνείδεν, ὥς εἰ μὲν πᾶς λόγος ἀληθὴς ἦν ἢ ψευδής, ἔδοξεν ἂν τι λέγειν κατασκευάζων ὅτι τὰ πράγματά ἐστι τὰ λεγόμενα· εἰ δέ ἐστὶ τις λόγος μῆτε ἀληθὴς μῆτε ψευδής, ἔστι δὲ λέγειν καὶ κατὰ μηδενὸς ὑποκειμένου φερόμενον, πῶς ἔστι τούτῳ τῷ ἐπιχειρήματι διῴσχυρίζεσθαι; ἔπειτα ἄλλο μὲν ἐστὶ τὸ περὶ πράγματος λέγειν καὶ ποιεῖν περὶ αὐτοῦ ἀληθῆ ἢ ψευδῆ λόγον, νῦν δὲ ζητοῦμεν, τίνα ἐστὶ τὰ λεγόμενα.

- ⁸ πρὸς τούτοις ἔστω καὶ τὸ πρᾶγμα αἴτιον τοῦ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς λόγου, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει τὸ τὰ πράγματα εἶναι τὰ σημαίνόμενα· δύναται γὰρ καὶ γίνεσθαι μὲν τις, εἴ γέ τις συγχωρήσειεν, ἀληθὴς ἢ ψευδὴς λόγος διὰ ταῦτα, ἄλλα δέ τινα εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ λόγου σημαίνόμενα· οὐ γὰρ ἐπεὶ δεκτικὸς ἐστὶ τοῦ ἀληθοῦς ἢ ψευδοῦς ὁ λόγος, διὰ τοῦτο ἐκ τῶν πραγμάτων ἢ ἀληθὴς ἢ ψευδὴς γηγένηται· κατὰ συμβεβηκὸς μὲν γὰρ αὐτῷ ὑπάρχει τὸ ἀληθεῖ εἶναι ἢ ψευδεῖ, κατ' οὐσίαν δὲ τὸ σημαίνειν τόδε τι προηγουμένως. ἀλλ' ἔστι, φησί, καὶ μετὰ τὸ λεχθῆναι τὰ πράγματα οἷον ἵππος φέρε ἢ βοῦς ἢ λίθος, εὐδὴλον ὅτι ταῦτά ἐστι τὰ σημαίνόμενα· οὐ γὰρ ἂν ἦν παυσαμένου τοῦ λόγου. καίτοι τὸ ἐναντίον εἴποιμ' ἂν, ὅτι οὕτως οὐκ ἔστι τὰ λεγόμενα τὰ πράγματα, οὐδὲ πρὸς πρῶτα αὐτὰ ὁ λόγος ἔχει σχέσιν. ὁ μὲν γὰρ λόγος ὁ περὶ αὐτῶν λέγων παρῆλθε, τὰ δὲ πράγματα μένει· εἰ δὲ ἦν τὰ σημαίνόμενα τὰ πράγματα, ἔδει κάκεῖνα μὴ εἶναι τοῦ λόγου παρελθόντος. νῦν δὲ ὁ μὲν λέγων ἔστι καὶ ἀκούων, ἐὰν οὕτω τύχη, τὰ δὲ πράγματα, περὶ ὧν ὁ λόγος, οὐκ ἔστι. καίτοι εἰ τὸ ποιοῦν ἀναγκαῖον εἶναι τότε, ὅτε καὶ τὸ πάσχον πάσχει, ἀνάγκη καὶ τὸ λεγόμενον εἶναι τότε, ὅτε καὶ τὸ ἀκούον ἀκούει· εἰ δὲ ἔστι μὲν ὁ λέγων καὶ ὁ ἀκούων, τὰ δὲ πράγματα οὐκ ἔστιν, ὅταν περὶ τῶν γεγεννημένων ὁ λόγος ᾖ, πῶς οἷόν τε τὰ πράγματα εἶναι τὰ σημαίνόμενα; περὶ μὲν δὴ τῶν πραγμάτων οὕτω διειλήφαμεν· ἂν δὲ λέγῃ τις ὅτι ἡ λέξις ἐστὶν ἡ λεγομένη (καὶ γὰρ καὶ πλείους δύνανται ταύτης ἀκούειν καὶ δύνανται καὶ ὄντων καὶ μὴ ὄντων πραγμάτων εἶναι καὶ λέγεσθαι), ἐροῦμεν ὅτι ἄλλο μὲν ἐστὶ τὸ διὰ ταύτης σημαίνεσθαι τι, ἄλλο δὲ τὸ αὐτὴν ταύτην ὑπὸ τινος σημαίνεσθαι· εἰ μὲν γὰρ τὸ τῇ φωνῇ προφέρειν τοῦτο ὑπειλήφαμεν εἶναι τὸ λέγειν, αἱ λέξεις λέγονται, ἐπεὶ διὰ φωνῆς προφέρονται· εἰ δὲ τὸ ὀνομάζειν τὸ ὄνομα οὐκ ἔστι λέγειν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὀνόματος ἄλλο τι, οὐδ' ἂν τὸν λόγον εἴη λέγειν, ἀλλὰ ἄλλο τι διὰ τοῦ λόγου, ὥστε νῦν ζητοῦμεν τί ἐστὶ τὸ σημαίνόμενον διὰ τοῦ λόγου, οὐ τί διὰ τῆς φωνῆς προφερόμεθα.
- ⁹ ἀλλ' ὥπερ, φησί, τὸ βαδίζειν τοῦ βαδίζοντός ἐστιν ἐνέργεια καὶ τὸ γράφειν τοῦ γράφοντος, οὕτω καὶ τὸ λέγειν τοῦ λέγοντος, ὁ δὲ λέγων λόγους καὶ μόρια τοῦ λόγου διέρχεται, καὶ ταῦτα ἂν εἴη τὰ λεγόμενα. ἀλλὰ φῆσαιμ' ἂν ὥς ἄλλο ἐστὶν ἐνέργεια, ἄλλο τὸ ὑπὸ τῆς ἐνεργείας ἀποτελούμενον· οὐ γὰρ τὸ οἰκοδόμημα ταυτόν ἐστι τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ οἰκοδόμου οὐδὲ τὸ ζωγράφημα ταυτόν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ζωγράφου, ἀλλ' ἕτερα τὰ ἀποτελέσματα· ὥστε καὶ τὸ λέγειν ἐνέργημα ὃν τοῦ λέγοντος ἄλλο ἔχει τὸ ὑπὸ τοῦ ἐνεργήματος σημαίνόμενον. πάλιν φησὶν ὅτι τὸ λέγειν ἀπὸ τῆς λέξεως καὶ τοῦ λόγου παρωνύμως εἴρηται, ὥστε καὶ οὕτω συμβαίνοι ἂν τὰς λέξεις εἶναι τὰ λεγόμενα. καὶ ἀπ' αὐτοῦ δὲ τούτου ἐλέγχοιτ' ἂν τὸ νῦν ζητούμενον· εἰ γὰρ παρωνύμως ἀπὸ τοῦ λόγου τὸ λέγειν εἴρηται, οὐκ ἂν τοὺς λόγους λέγοιμεν, εἴπερ μῆτε τὴν βάδισιν βαδίζομεν μῆτε τὴν ὑγίειαν ὑγιαίνομεν μῆτε τὰς πράξεις ἢ τὰς ποιήσεις πράττομεν ἢ ποιοῦμεν. πάλιν οἱ τὰ ἀμφίβολα προφερόμενοι καὶ τὰ ὁμώνυμα ἕνα μὲν λόγον λέγουσι, πλείονα δὲ σημαίνουσιν, ὥστ' οὐκ ἂν εἶεν αἱ λέξεις αἱ σημαίνόμεναι. ἔτι ὅταν ἀσαφῶς τις εἴπῃ, τῶν μὲν ὀνομάτων ἀκούομεν, ἃ δὲ λέγει, φαμέν μὴ συνιέναι, ὥστε οὐκ ἂν εἴη τὰ ὀνόματα τὰ λεγόμενα καὶ σημαίνόμενα ἀλλὰ ἄλλο τι. τί δ' ἂν εἴποιμεν περὶ τῶν ἀσῆμων φωνῶν, ὁπότε ἡ μὲν λέξις λέγεται, οὐδὲν δὲ σημαίνει; πάλιν ἐπὶ τῶν πολυωνύμων πλείω μὲν τὰ ὀνόματα, ἔν δὲ τὸ πρᾶγμα, ὥστε εἰ μὴ τὸ αὐτὸ ἐστὶ ταῖς λέξεσι τὸ πρᾶγμα, ἄλλο τι ἂν εἴη παρ' αὐτὰ τὰ λεγόμενα. ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐκατέρωθεν γεγύμνασται· μόνα δὲ σημαίνόμενα οἱ ἀρχαῖοι

λέγουσι τὰ νοήματα, ἐπειδὴ περὶ τῶν πραγμάτων ἐστὶ ταῦτα καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων. προηγουμένως μὲν τὰ νοήματα, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον καὶ τὰ πράγματα σημαίνεται· οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' ἐν διανοίᾳ καὶ ἐν ταῖς διεξόδοις τοῦ νοῦ. λέγει γοῦν αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Περὶ ψυχῆς οὕτως· ἢ μὲν τῶν ἀδιαιρέτων νόησις οὔτε ἀληθὴς οὔτε ψευδής, ἐν οἷς δὲ ἤδη τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές, σύνθεσίς τις ἤδη τῶν νοημάτων'.

- 10 τὰ νοήματα ἄρα ἐστὶ τὰ πρώτως σημαινόμενα καὶ λεγόμενα· περὶ γὰρ τῶν γεγονότων καὶ τῶν μὴ ὄντων νοήσεις ἡμῖν γίνονται, ἃς ἐρμηνεύοντες λέγομεν. καὶ ψευδὴς καὶ ἀληθὴς λόγος οὐκ ἂν γένοιτο, εἰ μὴ ἐκ τῶν νοημάτων τὸ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ὁ λόγος δέξαιτο· πρῶτος γὰρ λόγος ὁ ἐν τῇ διανοίᾳ, ἀφ' οὗπερ εἰκὸς καὶ τὸ λέγειν αὐτὸ καὶ τὸν ἐν τῇ φωνῇ λόγον προσαγορεύεσθαι. πάλιν αἱ ἀμφιβολίαι καὶ ὁμωνυμίαι καὶ πᾶσαι ὅσαι περὶ τὴν λέξιν ἀπάται γίνονται τῷ νοήματα πλείω γίνεσθαι συμβαίνουσιν, ἐπειδὴ ἐπ' ἄλλο καὶ ἄλλο ἢ διάνοια πίπτει· εἰ οὖν ἐν μὲν τὸ ὄνομα, νοήσεις δὲ τούτου πλείους, καὶ τὰ λεγόμενα πλείω. ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀποδειξαι· κἂν γὰρ μέθυ καὶ οἶνον εἴπω, κατ' ἄμφω μία ἐπίνοια, καίτοι ἕτερα τὰ ὀνόματα καὶ οὐ τὰ αὐτά. αἶ γε μὴν ἄσημοι φωναὶ ἀντικρυς διαρρήδην δεικνύουσιν, ὅτι τὰ νοήματά ἐστι τὰ σημαινόμενα· λέγομεν γὰρ τὸν τοιοῦτον μηδὲν λέγειν, ἐπειδὴ οὐδὲν νοεῖν ἐνδέχεται οὔτε τὸν λέγοντα οὔτε τὸν ἀκούοντα κατὰ τὰς τοιαύτας φωνάς. τοὺς γε μὴν τερετίζοντας οὐδὲν φαμεν λέγειν τῷ μηδὲν εἶναι νοεῖν. ὅλως δὲ τὰ ἄλλα ζῶα οὐδεὶς ἂν εἴποι λέγειν δηλονότι τῷ διανοίας μὴ κοινωνεῖν· ὥστε ἡμῖν γε ἐκ πάντων τούτων εὐδηλον εἶναι, ὅτι τὰ νοήματά ἐστι τὰ σημαινόμενα πρώτως, δευτέρως δὲ τὰ πράγματα. ἔστι γὰρ ἡ κατηγορία ἢ σημαίνουσα λέξις τὸ Σωκράτους φέρε νόημα, οὐκ ἄλλως μέντοι τῆς Σωκράτους φαντασίας ἢ ὡς Σωκράτους τοῦ μὲν νοήματος κινήματος ὄντος ἀμεροῦς καὶ ἀπλοῦ τῆς ψυχικῆς καὶ ἐνεργείας οὐκ ἐν πάθει θεωρουμένης, τῆς δὲ φαντασίας ἐν πάθει φανείσης, διεξόδου τινὸς οὔσης καὶ διανύσεως αὐτοῦ. οὐ λέγω δ' ὅτι ἡ διανόησις ἐστὶ φαντασία (περὶ γὰρ τῶν ἀσωμάτων νοήσεις μὲν εἰσιν, οὐκ εἰσὶ δὲ φαντασίαι), ἀλλ' ὅτι ὑποτρέχει ἡ φαντασία τὴν νόησιν. οὐκ αὐτὰ οὖν τὰ ὄντα αἱ κατηγορίαι, ἀλλ' αἱ σημαίνουσαι λέξεις τὰ νοήματα καὶ τὰ πράγματα. ὅταν γὰρ λέγωσι, τὸ ζῶον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται, λέγουσιν ὅτι ἡ σημαντικὴ λέξις τοῦ ζώου, ἣτις ἐστὶ τὸ ζῶον ὄνομα, κατὰ τοῦ σημαινομένου νοήματος ὑπὸ τῆς ἀνθρωπος λέξεως καὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτῳ πράγματος κατηγορεῖται· τὸ γὰρ κατηγορεῖσθαι τῶν σημαντικῶν φωνῶν ἦν ἴδιον, αἱ σημαίνουσι τὰ νοήματα καὶ τὰ πράγματα. δ.

- 11 Ἀλλὰ δὴ πῶς μέλλομεν διαγινώσκειν τὰς προτιθεμένας λέξεις πότερον ὑπὸ τὰς κατηγορίας πίπτουσιν ἢ οὐ; δὸς οὖν τι κριτήριον, ἵνα τὰ μὴ ὑποπίπτοντα τῇ τῶν κατηγοριῶν διαιρέσει διακρίνωμεν. Φημὶ δὴ ὅτι τὸ σημαντικὸν πᾶν γένος προϋπάρχειν δεῖ ὡς ὑποκείμενον καὶ ἐν ἀρχαῖς τάξει ἐν τῇ τοιαύτῃ διαιρέσει· οὐ γὰρ οἷόν τέ ἐστὶν οὐδέποτε ἄνευ τοῦ τοιούτου τρόπου τῆς φωνῆς κατηγορεῖσθαι τι ὡς ἕτερον καθ' ἑτέρου. οὐκοῦν εἴ τι ἄσημόν ἐστι μόνον καθ' αὐτὸ οἷον τὸ βλίτυρι ἢ κατὰ ἀναφορὰν ἐφ' ἕτερον σημαντικὸν ὡς αἱ οὕτως καλούμεναι ἐπαναφοραί, αἵτινες κατὰ τὴν ἐπὶ τὰ ἀόριστα μόρια ἀναφορὰν δηλοῦσι τι ὡς ἡ ἐκεῖνος φωνὴ ἐπὶ τὸ τίς ἀναγομένη, ἢ εἴ τι συσσημαντικὸν εἴη μεθ' ἑτέρου ὡς τὰ ἄρθρα καὶ οἱ σύνδεσμοι, οὐδαμῶς τὰ τοιαῦτα ἐν ταῖς κατηγορίαις θεῖναι ἂν τις δικαίως. πάλιν τοίνυν μετὰ τῆς πρὸς τὸ πρᾶγμα σχέσεως καὶ τῆς κατὰ τὰ πράγματα διαφορᾶς βούλεται ἡ κατηγορία κυρίως εἰδοποιεῖσθαι, ἐπειδὴ προηγουμένως ἡ σημαντικὴ λέξις τῆς πρώτης ἔχεται χρείας τοῦ λόγου, καθ' ἣν τὰ πράγματα δηλοῦν ἀλλήλοις ἐφίεμεθα, οἷον ἡ μὲν ἀνθρωπος λέξις πρὸς οὐσίαν ἔχει τὴν σχέσιν, ἡ δὲ λευκότης πρὸς ποιότητα, καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. ἐὰν οὖν λέξις οὕτως σχηματισθῇ, ὡς μὴ τῆς πρώτης εἶναι σημασίας τοῦ λόγου, ἀλλὰ τοῖς οἰκείοις μέρεσι τὸν ἐπιβάλλοντα χαρακτηρὰ ἀφορίζειν, ὡς διόθεν, οἴκοθεν, κάλλιστα, ὀρθότατα, σοφώτατα, ποιητικώτατα, ἢ κατὰ τὴν τῶν

νοημάτων πρὸς ἄλληλα ἐπιπλοκήν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὑποθετικοῦ οἶον τοῦ 'εἰ
 ἡμέρα ἐστὶ', καὶ τῆς μάχης τοῦ διαιρετικοῦ οἶον 'ἤτοι ἡμέρα ἐστίν', οὐκ ἂν γένοιτο λέξεις οὐδ'
 ἡτισοῦν τούτων προσήκουσα ταῖς κατηγορίαις· ἅπασαι γὰρ αἱ τοιαῖδε χρεῖται τοῦ λόγου
 παντάπασιν ἀφίστανται τῆς τῶν κατηγοριῶν προηγουμένης πρὸς τὰ πράγματα συντάξεως.
 πάλιν εἴ τις ἄρρητος εἴη κίνησις τῆς διανοίας ὡς ἐπὶ τῶν στεναγμῶν καὶ βρυχημάτων, ἢ εἴ τις
 ἄναρθρος ψόφος ὡς ἐπὶ τῶν πομπυσμάτων, ἢ εἴ τις ἀφάνταστος φωνὴ ὡς ἐπὶ τῶν
 τερετισμάτων, ἢ εἴ τι ὄνομα μηδὲν πρᾶγμα δηλώσειεν, οὐδαμῶς οὐδὲν τούτων ἐστὶ κατηγορία·
 οὐδαμῇ γὰρ διασώζουσι τὴν ιδιότητα τῆς κατηγορικῆς οὐσίας. ἔτι τοίνυν αἱ ἀνωτάτω τῶν
 γενῶν διαστάσεις ἢ εἰ οὕτω τις βούλοιο λέγειν τῶν γενικωτάτων λέξεων οὐδὲν ἔχουσι κοινὸν
 πρὸς ἀλλήλας· οὐκ οὐδὲν ἔχουσιν οὐσιώδεις ἐφ' ἑαυτῷ ὃν ἢ λεγόμενον κατηγόρημα ἕτερον
 ἀνωτέρω. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν διορισμὸν δεῖ τοὺς ὀρθῶς θηρεύοντας τὰς κατηγορίας μῆτε τὸ ὄν
 ὡς κοινὸν καθ' ὅλων ἀποδεικνύναι (εἰ δὲ μή, οὕτω οὐκέτι ἔσονται δέκα, ἀλλ' εἰς ἓν γένος
 συναχθήσονται), μῆτε τὴν κίνησιν κατὰ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν ὡς κοινὸν κατηγορεῖν· οὐ γὰρ
 ἔτ' ἔσται δύο γένη ταῦτα, ἀλλ' ἓν τὸ συναμφοτέρων ἢ κίνησις.

12 καὶ τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀσύνθετον, ἐάν τέ τις ἐν τοῖς τῶν ὄντων γένεσιν αὐτὸ ἐπισκοπῇ, ἂν τ' ἐπὶ
 τῶν γενικωτάτων σημαντικῶν λέξεων, ἐάν τε καὶ συναμφοτέρως, πανταχῇ οὕτως τὸν
 χαρακτῆρα ἀφορίζει τῶν κατηγοριῶν· οὔτε οὖν τὰ σύνθετα οἶον Δίων περιπατεῖ οὔτε τὰ
 ὑποσύνθετα οἶον ξυστρόπων οὔτε τὰ κατὰ συγκοπὴν ἢ ἀποκοπὴν λεγόμενα οὔτε τὰ
 πεποιημένα ὀνόματα οὔτε τὰ παρεσχηματισμένα οὔτε τὰ ἐπίθετα οὔθ' ὅσα ποιητικῆς ἢ
 ῥητορικῆς ἴδια θεωρεῖν, οὐδαμοῦ προσήκει τι ταῖς κατηγορίαις· ἄλλης γὰρ θεωρίας τῆς περὶ
 τὴν λέξιν καὶ δευτέρας τὰ τοιαῦτα γινώσκειν. ἢ δὲ κατηγορία τὴν προηγουμένην σημασίαν
 βούλεται θηρεύειν τῶν λέξεων καὶ τὰς προηγουμένας οὐσιώδεις κοινότητας τῶν ὄντων,
 αἵτινες ἐν τοῖς ἀνωτάτω γένεσι θεωροῦνται, ἀλλ' οὐχὶ τὰς κατὰ συμβεβηκὸς ἄλλως
 θεωρουμένας δευτέρας κοινὰς ἐπινοίας. οἱ μὲν σχηματισμοὶ καὶ αἱ ἐπίνοιαι ἐπ' ἀπειρον
 δυνάμεναι προῖέναι ἄχρηστοί εἰσι πρὸς ἐπιστήμην, αἱ δὲ γενικαὶ σημαντικαὶ λέξεις ἢ αἱ τῶν
 πρώτων γενῶν περιλήψεις ἐν ἀπείρῳ τὸ πεπερασμένον παραδιδούσαι ἐμποιοῦσιν εἴδησιν
 ἀκριβῆ τοῦ τε λόγου ἐν ταύτῳ καὶ τῶν ὄντων. διόπερ ταύταις χρηστέον ταῖς ἀφορμαῖς ὡς
 εἰκότως μάλιστα σπουδαζομέναις ὑπὸ τῶν τοῦ λόγου τε καὶ τῆς οὐσίας φιλοθεαμόνων. οὔτε
 ἄρα τὸ τροπικὸν ἢ μεταφορικὸν ὄνομα ὡς τὸ 'ἀνεχαίτισεν' ἢ 'πόδα νεύατον' Ἰδῆσ', ἀλλ' οὐδὲ οἱ
 τρόποι οἶον τὸ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐνδέχεσθαι καὶ ὑπάρχειν, οὔτε οἱ προσδιορισμοὶ ὥσπερ τὸ πᾶς ἢ
 οὐδεὶς ἢ τὸ τίς ἢ οὐχὶ τίς ὑπὸ τὰς κατηγορίας ταχθήσεται· οὐδὲν γὰρ ὃ τι τῶν τοιούτων
 ἀφωρισμένην ἰδίαν πραγμάτων ἔχει φύσιν· διόπερ ἂν τις αὐτὰ εὐλόγως ἀποδοκιμάσειεν ὡς
 οὐκ ἐφαρμόζοντα τῷ τῶν νῦν προειρημένων σκοπῷ τῶν κατηγοριῶν. οἶμαι τοίνυν καὶ τὸ πρὸς
 ἀλήθειαν βλέπον τοῦ λόγου καὶ ἐν ᾧ κυρίως τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι περιέχεται, τοῦτο
 προηγουμένως συναρμόζειν ταῖς κατηγορίαις. ὅσα δὲ οὖν δύναται μόρια τῆς σημαντικῆς
 φωνῆς εἰς κατηγορικὴν ἀπλὴν πρότασιν ληφθέντα τοὺς ὅρους, ἐξ ὧν συνέστηκε, κυρίως
 ἀποτελεῖν, ταῦτ' ἂν εἴη τῶν κατηγοριῶν ἐχόμενα. ποιησώμεθα δὲ ὑπὲρ σαφηνείας κατ'
 ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν τὸν λόγον· πολλῆς γὰρ οὔσης περὶ τούτων ζητήσεως κάλλιον
 ἐνδιατρίψαι τῷ προκειμένῳ ἐρώτα τοίνυν εἰ βούλει.

13 Τὸ ὄν ποίας ἐστὶ κατηγορίας; Οὐδεμιᾶς. Διὰ τί; Ὅτι ὁμώνυμόν ἐστι κατὰ τῶν δέκα. Τί δαί, τὸ ἐν
 ποίας ἐστὶ κατηγορίας; Καὶ τοῦτο οὐδεμιᾶς. Διὰ τί; Ὅτι καὶ τοῦτο δεκαχῶς λέγεται, ὅσαχῶς τὸ
 ὄν. Τῷ δὲ ἐνὶ τὸ ἐναντίον πλῆθος, τίνος οὖν κατηγορίας τὸ πλῆθος; Οὐδεμιᾶς. Διὰ τί; Ὅτι καὶ τὸ
 πλῆθος δεκαχῶς, οὐσία οἶον ἄνθρωποι, ποσὸν οἶον τριπλήχεις, ποιὸν οἶον λευκοί, πρὸς τι οἶον
 πατέρες, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Πάλιν τὸ μὴ ὄν ποίας κατηγορίας ἐστὶ; Διττῶς λέγεται τὸ μὴ ὄν,
 τὸ μὲν πάσης τῆς φύσεως ἄρσις, ὅπερ ἐστὶ πάντη μὴ ὄν, οὔτε οὐσία οὔτε ποιὸν οὐδέ τι τῶν

λοιπῶν, ἢ τί δὲ μὴ ὄν, οἷον μὴ ποιόν, μὴ οὐσία, ἀλλ' ἄλλο τι οἷον πρὸς τι. Ποίας οὖν ἐκάτερον μὴ ὄν κατηγορίας ἐστί; Τὸ μὲν πάντῃ μὴ ὄν οὐδεμιᾶς ἀνύπαρκτον γὰρ ἐστὶ· τὸ δὲ τί μὴ ὄν δεκαχῶς καὶ αὐτὸ λέγεται, τὸ μὲν ὡς μὴ οὐσία, τὸ δὲ ὡς μὴ ποιόν, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Τὸ δὲ ἔστι ποίας ἐστὶ κατηγορίας; Καὶ τοῦτο οὐδεμιᾶς. Διὰ τί; Ὅτι ὁμώνυμόν ἐστι κατὰ τῶν δέκα. Τὸ δὲ ταῦτόν καὶ τὸ ἕτερον τίνος κατηγορίας ἐστί; Καὶ τούτων ἐκάτερον δεκαχῶς λέγεται· ταῦτόν γὰρ ἢ οὐσία πρὸς οὐσίαν ἢ ποιὸν πρὸς ποιὸν ἢ ποσὸν πρὸς ποσὸν καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ἔαν δὲ ἐναλλάξ λαμβάνηται, πλείω ἔσται, οὐσία πρὸς ποσὸν καὶ οὐσία πρὸς πρὸς τι καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν, ἄλλα δέκα ταῦτα γίνεται σημαίνόμενα, καὶ ἔαν ἀπὸ τοῦ ποιοῦ, ἐννέα ἄλλα, ποιὸν πρὸς ποσὸν καὶ ποιὸν πρὸς πρὸς τι, καὶ ἀπὸ τοῦ ποσοῦ ὀκτώ, καὶ ἀπὸ τοῦ πρὸς τι ἑπτὰ καὶ ἤδη ἐπὶ τῶν λοιπῶν κατὰ τὸ ἀνάλογον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἕτερον δεκαχῶς, ἢ οὐσία πρὸς οὐσίαν ἢ ποιὸν πρὸς ποιὸν ἢ ποσὸν πρὸς ποσὸν καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν.

¹⁴ τὰ δὲ ἐναλλάξ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν πλείω. Ἐκάστη δὲ τῶν κατηγοριῶν τί ἐστί; Ναί. Πῶς οὖν ἐκάστη τί; Δεκαχῶς, τὸ μὲν ὡς οὐσία τί, τὸ δὲ ὡς ποιὸν τί, ἢ δὲ ὡς ποσόν, ἢ δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ὁ δὲ ὅρος τὸ τί ἐστὶ δηλοῖ; Καὶ μάλα. Ποῖον δὴ τι; Δηλοῖ ὁ ὅρος τὴν ὡς ιδιότητα. Ποίαν ιδιότητα; Καὶ αὕτη δεκαχῶς, ἢ μὲν ὡς οὐσίας ιδιότης, ἢ δὲ ὡς ποσοῦ, ἢ δὲ ὡς πρὸς τι, ἢ δὲ ὡς ποιοῦ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Εἷς οὖν ἐστὶν ὁ ὅρος; Οὐ· ἀλλὰ καὶ οὗτος δεκαχῶς ὁσαυχῶς καὶ τὸ ὄν. Διὰ τί; Εἰ γὰρ ὁ ὅρος τὴν ἐκάστου ιδιότητα παρίστησι, δεκαχῶς δὲ τὸ ὄν, δεκαχῶς καὶ ἡ ιδιότης. Ὁ δὲ ὅρος ἐκ γένους ἐστὶ καὶ ιδίου, καὶ ποίου γένους καὶ ποίου ιδίου; Δεκαχῶς πάλιν καὶ τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον. ὅσαι γὰρ αἱ κατηγορίαι, τοσαῦτα γένη, καὶ ὅσαι κατηγορίαι τοσαῦτα ἴδια. Διαφέρει δὲ γένος κατηγορίας; Τῇ μὲν, τῇ δὲ οὐ. Πῇ μὲν διαφέρει καὶ οὐ διαφέρει; Τῇ μὲν ἐπὶ ὑποκείμενον ἀναφορᾷ οὐ διαφέρει (τὰ γὰρ ὑποκείμενα δέκα εἰσὶ), καθόσον δὲ αἱ μὲν κατηγορίαι φωναῖ εἰσι, τὰ δὲ γένη φύσεις, διαφέρει. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ διαφορὰ· ἐκάστου γὰρ γένους ἐστὶ διαφορὰ, δεκαχῶς δὲ τὸ γένος. καὶ ἡ διαίρεσις δὲ γένους οὕσα εἰς εἶδη τομῇ δεκαχῶς ἂν εἴη, ὁσαυχῶς καὶ τὸ γένος τέμνεται. καὶ τὸ εἶδος εἰς ἴσα τέμνεται. Πῶς οὖν, εἰ πολλαχῶς λέγεται τὸ γένος, ὅρον Ἀριστοτέλης δίδωσιν αὐτοῦ ‘τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἶδει ἐν τῷ τί ἐστὶ κατηγορούμενον’; Ὅτι οὐδὲν κωλύει τῶν πολλαχῶς λεγομένων πολλαχῶς ὅρον λεγόμενον ἀποδοῦναι· ὡς γὰρ τὸ γένος δεκαχῶς, καὶ τὸ ἐν τῷ τί ἐστὶν κατηγορούμενον πολλαχῶς.

¹⁵ Ἄλλ' εἰ τριχῶς τὸ ταῦτόν εἴρηκεν Ἀριστοτέλης (ταῦτόν γὰρ ἢ γένει ἢ εἶδει ἢ ἀριθμῷ), πῶς δεκαχῶς εἴρηται τὸ ταυτό; Ὅτι καὶ τὸ γένει ταυτό δεκαχῶς, οἷον οὐσία μὲν ταῦτόν ὡς ἄνθρωπος, ἵππος (γένει γὰρ, τῷ ζῳῷ, ταῦτά, οὐσία δὲ τὸ ζῷον), ποσῷ δὲ οἷον γραμμῇ, ἐπιφάνεια (μεγέθει γὰρ ταῦτά ἐστὶ ποσά), πρὸς τι δὲ διπλάσιον, ποιῷ δὲ οἷον λευκόν, μέλαν (χρῶμα γὰρ ἐκάτερον [τὸ αὐτό]), καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ὁμοίως δὲ τὸ εἶδει ταῦτόν δεκαχῶς, ἢ τῇ οὐσίᾳ ἢ τοῖς λοιποῖς, καὶ τὸ ἀριθμῷ δὲ ὁμοίως. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἕτερον δεκαχῶς. εἰρηκότος δὲ αὐτοῦ εἶναι τι τριχῶς γένει, εἶδει, ἀριθμῷ, λέγω ὅτι καὶ τὸ γένει ἕτερον καὶ τὸ εἶδει καὶ τὸ ἀριθμῷ δεκαχῶς, τὰ δὲ ὑποδείγματα δηλα. Τὸ διχῶς καὶ τριχῶς καὶ τὸ διχθά, τριχθά, τετραχθά εἰς ποίαν κατηγορίαν ἀνάξομεν; Ἦδη πολλάκις εἰρήκαμεν, ὅτι τῶν λέξεων αἱ μὲν τῆς πρώτης ἔχονται σημασίας, αἱ δὲ εἰς τὴν δευτέραν ἀνάγονται χρεῖαν τοῦ λόγου, ἃς οὐκέτι προσποιεῖται ἡ τῶν κατηγοριῶν πρόθεσις. διὸ εἰ μὲν τις καὶ ταύτας εἰς τὰς πρώτας ἀνάγοι νοήσεις, ἀφ' ὧν ὀρμηθεῖσα ἡ διάνοια κινήματα τοιαῦτα ἀπεγέννησε, τοῦ ποσοῦ λέγοι ἂν εἶναι ταῦτα· εἰ δὲ ἀποτέμνοιτο ταῦτα τῶν πρώτων νοήσεων, αἱ τοῖς πράγμασι συνήρτηντο, οὐκ ἀπαιτητέον, τίνος ἂν εἶεν γένους τῶν κατηριθμημένων κατηγοριῶν. Τὸ ὅλον καὶ τὸ μέρος εἰς ποίαν κατηγορίαν τάξομεν; Τῆς δευτέρας τοῦ λόγου χρεῖας ἔχεται καὶ ταῦτα. χεῖρ μὲν γὰρ καὶ κεφαλὴ πρῶτα ὀνόματα, ὅτι δὲ ἡ χεῖρ καὶ ἡ κεφαλὴ μέρη ἐστὶν ὅλου καὶ ὡς μέρη ὀνομάζονται, δευτέρα κινήσεις λεκτικῆς μηνύσεως· Σωκράτης μὲν γὰρ τῆς οὐσίας προσηγορία, ὅτι δὲ τὸ Σωκράτης

ὄνομα, δευτέρα θέσις ὀνόματος ἐπὶ τῇ πρώτῃ. οὕτως οὖν ἔχει καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ μέρος, καὶ διὰ τοῦτο παραιτητέον εἰς τὰς κατηγορίας αὐτὸ ἀνάγειν· εἰ δ' ἄρα, πρὸς τι τοῦτο τάξομεν· ὅλου γὰρ μέρος τὸ μέρος καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῶν μερῶν ὅλον. Τὸ καθόλου καὶ τὸ καθάπαξ καὶ τὸ ἄρδην εἰς ποῖαν κατηγορίαν ἀνάξομεν; Ταῦτα τῶν κατηγοριῶν ἐξήρηται· κατὰ μετοχὴν γὰρ πρώτων τινῶν καὶ ἀρχετύπων κατηγοριῶν ἀναφέρεται.

16 Τὸ ταῦτόν καὶ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ ἀλλότριον καὶ τὸ κοινὸν καὶ τὴν ἀδιαφορίαν τὴν τε ἀμφιβολίαν καὶ τὴν συνωνυμίαν ποῦ τάξομεν; Εἴρηται μὲν ὅτι κατὰ πάσας ἕκαστον τούτων λέγεται· ἐπεὶ δὲ ὀνομάτων ἐστὶ καὶ τῆς δευτέρας ὄντα θέσεως τῶν ὀνομάτων φαίνεται, τῶν κατηγοριῶν ἐκπίπτει. ἤδη γὰρ πολλάκις εἰρήκαμεν, ὅτι αἱ κατηγορίαι κατὰ τὸ σημαντικὸν τῶν ἐν τοῖς οὖσι διαφορῶν ὑφίστανται· διὸ καὶ μᾶλλον ἀξιοῦμεν τὰ άτομα καὶ ἔχοντα δεῖξιν θεωρεῖν ὡς κυριώτερα ἐν ταῖς κατηγορίαις καὶ μᾶλλον ἀποπληροῦν αὐτῶν τὴν ἐπαγγελίαν δυνάμενα. τούτων τοίνυν διωρισμένων ἄξιον ἐπιστῆσαι πρὸς τὴν τελεωτάτην ἐπιστήμην ἀναφέροντας αὐτῶν τὴν εἶδῃσιν. ε. Τί δήποτε περὶ τῶν κατηγοριῶν εἰπεῖν προθέμενος οὐ περὶ τούτων λέγειν ἄρχεται, ἀλλὰ περὶ ὁμωνύμων καὶ συνωνύμων καὶ παρωνύμων, καίτοι ἐν ταῖς ἄλλαις συγγραφαῖς εἰωθὼς αἰετὶ τοῦ σκοποῦ ἔχεσθαι καὶ μὴδὲν περαιτέρω τῶν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τεινόντων λέγειν; Ἐροῦμεν ὅτι οὐ συμμετρεῖται τῷ πλήθει τῶν πραγμάτων τὰ ὀνόματα, οὐδ' ὅσα τὰ πράγματα, τοσαῦται καὶ αἱ ἐπ' αὐτοῖς σημαντικαὶ λέξεις οὔτε καθ' ἕκαστον οὔτε κοινῶς κατὰ γένος, ἀλλ' ὅπου μὲν ὑπερβάλλει, ὅπου δὲ ἐνδεῖ τὰ ἕτερα τῶν ἐτέρων· καὶ γὰρ ἐνὸς πράγματος πολλάκις εὐρίσκεται πλείω τὰ ὀνόματα καὶ πραγμάτων πλειόνων ἐν ὄνομα κατ' οὐδὲν κοινὸν καὶ ταῦτόν κείμενον, ὥστε ἐπὶ τὴν προτεθεῖσαν λέξιν τὴν ἀπλὴν καὶ ἀσύνθετον χρὴ σκοπεῖν, εἰς ποῖαν κατηγορίαν ἀνάγεται. διὰ τοῦτο περὶ ὁμωνύμων, συνωνύμων καὶ παρωνύμων διαλαμβάνει διδάσκων ἡμᾶς πανταχόθεν ἐπισκοπεῖν, μὴ τι ταῖς λέξεσι τοιοῦτο συμβέβηκεν, ὥστε τὰ οἰκείως προτετάχθαι ὀφείλοντα πρῶτον παραδίδωσι τοῖς μέλλουσιν ἀκριβῶς τὰς κατηγορικὰς λέξεις γνῶσεσθαι. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις προλαμβάνομεν τινα, ὧν ἄνευ χαλεπὸν καὶ ὅλως ἀδύνατον ἦν γινῶναι τὸ προκείμενον, οὕτως κἀνταῦθα πρὸ τῆς εἰς τὰς κατηγορίας διαιρέσεως προλαμβάνομεν τινα συντελεῖν μέλλοντα εἰς τὴν σαφήνειαν τῶν ἐξῆς. ς. Οὐκ οὖν ἔδει πρὸ τοῦ περὶ τῶν καθολικῶν λέξεων καὶ Ἀρχύταν λέγειν, ἃς ἡμεῖς κατηγορίας ὀνομάζομεν, ταῦτα προειληφέναι; Ἡ μήποτε οὐδὲ κατὰ νοῦν γίνεται τὸν Πυθαγορικὸν ἢ τοιαύτη διαίρεσις· ἐπεὶ γὰρ φύσει διορίζονται τὰ ὀνόματα κεῖσθαι τοῖς πράγμασι, πᾶσαν τὴν ἀνωμαλίαν τὴν περὶ τὰς λέξεις παραιτοῦνται.

17 ζ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὑπερθώμεθα, ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτο γένος τῶν ζητήσεων παρὰ τῶν τὰς Πυθαγορικὰς ὑποθέσεις θαυμαζόντων ἀπαιτεῖν προσήκεν· εἴπερ δὲ τὰ χρήσιμα προλαμβάνειν ἔδει, τί βουλόμενος μετὰ τὴν τῶν κατηγοριῶν παράδοσιν ἐπήγαγε περὶ ἐναντίων καὶ ἀντικειμένων καὶ κινήσεων καὶ τῶν ἄλλων; Ὅτι, ὧ γενναῖος, τῶν μὲν ἄλλων, ὧσων ἔννοιαν οὐκ ἔχομεν, παρὰ τῶν ἐπιστημόνων εἰκότως προδιδασκόμεθα, τοιαῦτα δὲ γε ἦν τὰ ὁμώνυμα καὶ τὰ συνώνυμα καὶ τὰ παρώνυμα· τούτων γὰρ πρόληψιν οὐκ ἔχομεν καί που πάντως ἔδει παρὰ τοῦ ἀκριβῶς τοῖς ὀνόμασι χρωμένου εἰς τὴν ἐπίνοιαν ἡμᾶς προαχθῆναι· ὧν δὲ φυσικὴν ἔχομεν τὴν ἐπιβολήν, οὐ μὴν πω ταύτην διηρθρωμένην, τούτων ἔδει μὲν τῇ κοινῇ ἐννοίᾳ χρῆσασθαι, ἵνα μὴ τὸ συνεχὲς τῆς διδασκαλίας διακοπῇ, μετὰ ταῦτα δὲ ἀκριβῶς διαρθρῶσαι ἕκαστα, αὐτὰ τὰ πράγματα διαλαμβάνοντα, ἀλλ' οὐχὶ τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ ταῦτα σκοπούμενον. αὐτίκα ὥσπερ εἰς γένη μὲν τινα τὴν διδασκαλίαν ἀνάγει περὶ τε ἐναντίων καὶ ἀντικειμένων καὶ τῶν ἄλλων, ἔτι τε περὶ κινήσεως καὶ τοῦ ἅμα παχυτέραις ταῖς ἐπιβολαῖς χρώμενος, τὴν <δ> ἀκριβεστέραν θεωρίαν ἐν τοῖς Φυσικοῖς ἐκδιδάσκει. η. Τίς οὖν αἰτία τοῦ περὶ πρώτων τῶν ὁμωνύμων αὐτὸν ἀλλ' οὐχὶ τῶν συνωνύμων μνημονεῦσαι, καίτοι τὰ μὲν ὁμώνυμα καθ' ἑν μόνον ὄνομα κοινωνεῖ, τὰ δὲ γε συνώνυμα κατ' ἀμφοτέρα, τό τε ὄνομα φημι καὶ τὸν λόγον;

Λέγω δὴ τὸ αἴτιον εἰς αὐτὰς ἀναφέρεσθαι τὰς κατηγορίας· ἐπεὶ γὰρ ὁμώνυμοι τυγχάνουσιν αὐται, τὸ προηγουμένως κοινῇ πάσαις ὑπάρχον τοῦτ' εὐλόγως προέταξεν· ἐκάστη μὲν γὰρ τῶν ὑφ' ἑαυτὴν εἰδῶν κατὰ τὸ οἰκεῖον ἑαυτῆς γένος συνωνύμως κατηγορεῖται, ἀπλῶς δὲ πᾶσαι ὁμωνύμως κατηγορίαι λέγονται. θ. Ἄλλ' εἰ πρόκειται αὐτῷ περὶ τῶν λέξεων εἰπεῖν τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν ὁμωνύμως ἔχουσῶν, διὰ τί περὶ μὲν ὁμωνυμίας οὐδὲν λέγει, περὶ ὁμωνύμων δὲ διδάσκει τῶν κατὰ τὴν σχέσιν τῶν πραγμάτων ἐπινοουμένων ἔχειν τὸ διττὸν τῆς σημασίας; Ὅτι ἀπὸ τῶν πραγμάτων διαφόρως ἐχόντων διακρίνεται ὁδῶ προϊόντων ἡμῶν καὶ ἡ ὁμωνυμία.

18 ἄφ' ὧν οὖν πρῶτως λαμβάνει τὴν σύστασιν καὶ ἅπερ ἐστὶ κυριώτατα αὐτῆς αἷτια καὶ ἐν οἷς ἔχει τὸ εἶναι ἡ ὁμωνυμία, ταῦτα προηγουμένως ἀναδιδάσκει, ὧν νοουμένων ὁμοῦ καὶ ἡ λέξις ὡς οὕσα ὁμώνυμος συνθεωρεῖται· ὅταν γὰρ ἡ πλείονα ταῦτα, εὐθύς συναποδείκνυται καὶ τὰ ὀνόματα ὥσπερ πλεοναχῶς λεγόμενα. δι' ὧν οὖν ἡ εὗρεσις ῥάστη καὶ ἀνυσιμωτάτη γίνεται, ταῦτα προῦθηκεν εἰκότως. ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ πράγματα κύρια ὄντα τοῦ ποιεῖν τὴν ὁμωνυμίαν, ὥστε κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν πραγμάτων παραστήσας τὰ ὁμώνυμα συνακολουθοῦντα τούτοις ἔχει καὶ τὸν περὶ τῆς ὁμωνυμίας λόγον. ι. Ἄλλ' εἰ τὸ μόνον διχῶς λαμβάνεται, ἡ ὡς ἐν ὥσπερ 'μόνος ὁ ἥλιος' ἡ ὡς πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἐτέρων ὡς 'τὸ χιτῶνα μόνον ἔχειν', ὅταν λέγῃ ὁμώνυμα λέγεται ὧν ὄνομα μόνον κοινόν ν, ὁ δὲ κατὰ τοῦνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος, ἥτοι τὸ μόνον σημαίνει αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν λόγον ἀντιδιαστολὴν ἢ οὐ σημαίνει. ἀλλ' εἰ μὲν σημαίνει, περιττὰ τὰ λοιπὰ, εἰ δὲ οὐ σημαίνει, περιττὸν τὸ μόνον. Φημὶ δὴ οὖν τὰς προσθήκας σαφηνείας χάριν λαμβάνεσθαι, ἥς μάλιστα χρὴ φροντίζειν τοὺς λέγοντας. κἀνταῦθα τοίνυν τὸ ἀμφίβολον τοῦ μόνου σαφηνίζει τὸ ἐπαγόμενον· ὡς γὰρ ὁ εἰπὼν 'οὗτος χιτῶνα μόνον ἔχει' σαφέστερον ἐποίησε τὸ λεγόμενον ἐν τῷ προσθεῖναι 'ἱμάτιον δὲ οὐκ ἔχει', οὕτως καὶ ὁ τῷ μόνῳ προσθεὶς τὸ ὁ δὲ κατὰ τοῦνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος οὐκ ἀτόπως τοῦ σαφοῦς ἐφρόντισεν. ια. Ἄλλ' εἴποιμ' ἂν ὅτι οὐ μόνον τὸ ὄνομα τῶν ὁμωνύμων κοινὸν ἀλλὰ καὶ ἄλλα πλείω (τοῖς γοῦν Αἴασιν οὐ μόνον τὸ ὄνομα κοινὸν ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ τὸ 'Ἑλλησιν εἶναι καὶ στρατηγοῖς καὶ φίλοις)· πῶς οὖν εἶπεν ὧν ὄνομα μόνον κοινὸν καίτοι τοῖς ὁμωνύμοις πολλῶν κοινῶν ὑπαρχόντων; Ὅτι οὐ, τί πρόσεστι τοῖς Αἴασι κοινόν, σκοπούμεθα κατὰ τὰς λέξεις ἢ κατὰ τὸ γένος, ἀλλὰ καθόσον ἀλλήλοις ὁμώνυμοι μόνον, ὥστε ἡ προσθήκη ἀναγκαία ἢ τοῦ μόνου· κατὰ γὰρ τὸ ὄνομα μόνον ὁμώνυμον τὸ ὁμώνυμον. ιβ. Ἄλλ' εἰ τὸ κοινὸν τῶν πολλαχῶς λεγομένων· καὶ γὰρ τὸ εἰς μέρος ἀδιαίρετον ὡς ὁ ἵππος καὶ ὁ οἰκέτης κοινός, καὶ τὸ διαιρούμενον, τοῦτο δὲ διαφόρως, ἢ τὸ ἐν προκαταλήψει ἐκάστου τὸ ἡγνοημένον, μετὰ δὲ τὴν χρῆσιν ἀναπεμπόμενον <εἰς τὸ> κοινόν, οἷον δὴ ἐστὶ τὸ βαλανεῖον καὶ τὸ θέατρον, καὶ τὸ μετὰ τὴν νέμεισιν ἐκάστου ἴδιον γιγνόμενον, ὡς τὰ λάφυρα τῶν πολεμίων τοῖς στρατιώταις.

19 ὧν δὴ τρόπων τῆς κοινότητος κατ' οὐδένα τοῖς ὁμωνύμοις προσεῖναι δυναμένων ἀναγκαίως ἡ ὑπαρξὶς αὐτῶν ἀναιρεῖται· οὔτε γὰρ ὡς ἀδιαίρετου μετέχει τοῦ ὀνόματος τὰ ὁμώνυμα ὡς ἵππου καὶ ἀνθρώπου, ἃ παρὰ μέρος εἰς χρῆσιν ἔρχεται (οὐδὲν γὰρ κωλύει πολλοὺς ἅμα τῷ αὐτῷ ὀνόματι χρῆσθαι), οὔτε ὡς διαιρουμένου (οὐ γὰρ κατὰ συλλαβὰς ἢ μετοχὴ τοῦ ὀνόματος)· εἰ δὲ μήτε ὡς ἀδιαίρετου μήτε ὡς διηρημένου, πῶς οἷόν τε κοινὸν εἶναι τὸ ὄνομα; Ἄλλ' ὁ ταῦτ' ἀπορῶν ἡγνόηκεν ὅτι τοῦ ἀδιαίρετου τὸ μὲν παρὰ μέρος εἰς χρῆσιν λαμβανόμενον λέγουσιν ὥσπερ τὸν ἵππον καὶ τὴν λύραν, τὸ δὲ ἀθρόως καὶ ἀμερίστως πλείοσιν ὑπάρχειν δυνάμενον ἀδιαίρετον παραλείπουσιν, ὅπερ ἐστὶ τρόπος τῆς ἐπὶ τοῦ ὀνόματος κοινωνίας· αὐτῷ γὰρ τῷ μὴ διαιρεῖσθαι τούτῳ καὶ πάρεστι πᾶσι τοῖς μετέχουσιν αὐτοῦ. ιγ. Ἄλλ' εἰ τὸ ὄνομα σημαντικόν ἐστὶν ἀπροσδεῶς, οὐπὲρ ἐστὶν ὄνομα (εἰ γὰρ προσδέοιτό τινος ἐτέρου πρὸς τὸ σημῆναι, οὐδ' ἂν ὄνομα εἴη), τὸ δὴ κοινὸν πλειόνων οὐχ ἑνός ἐστὶ σημαντικόν. ἄδηλον γάρ ἐστι, τί τῶν πολλῶν βούλεται σημῆναι· ὁ γὰρ εἰπὼν κύνα, ὅτι μὲν οὐ βοῦς οὐδ' ἵππος οὐδ' ἄνθρωπος τὸ

σημαινόμενον ἐδήλωσεν, τίνα δὲ κύνα βούλεται δηλοῦν, οὐ σημαίνει. τὸ δὲ ὄνομα τὸ σημαντικόν ἐστιν, ὥστε οὐκ ἂν εἴη ὄνομα κοινὸν πλειόνων· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ ὁμώνυμον ὅλως ἔσται τι πρᾶγμα· τὰ γὰρ ὁμώνυμα βούλεται ὑπὸ κοινοῦ τινος σημαίνεσθαι ὀνόματος πλείω ὄντα πράγματα. εἰ δὲ προσθήκης δεῖται τὸ ὄνομα πρὸς τὸ σημῆναι ἐν ἐκ τῶν πολλῶν ὃ βούλεται, πάλιν ὁ τοῦ ὁμωνύμου λόγος ἀνατρέπεται· οὐκέτι γὰρ διαμένει κοινόν, ὅταν τῇ προσθήκῃ τῆς διαφορᾶς ἰδιὸν τινος γένηται, οἷον ὅταν τῷ κυνὶ προσθῶμεν τὸ χερσαῖον ἢ θαλάττιον, ὥστε οὐ μόνον οὐ διαμένει τὸ ὄνομα κοινόν, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως ἐστὶν ὄνομα διαφορὰν προσλαβόν. τὸ μὲν περιέργον τῆς ἀπορίας φευκτόν, λυτέον δὲ ὅμως αὐτὴν καὶ οὐκ ἀρνητέον. τὸ γὰρ κοινὸν τοῦ ὀνόματος κακῶς εἴληπται· οὐ γὰρ οὕτως εἶπεν Ἀριστοτέλης τὸ κοινόν, ὡς τὴν λύραν καὶ τὸν ἵππον, ἀλλ' ὡς τὴν κοινὴν φωνὴν τὴν ἐν τῷ θεάτρῳ, ἥτις ἡ αὐτὴ καὶ μία οὖσα εἰς διαφόρων ἀκοᾶς ἀφικνεῖται ὅλη· καὶ γὰρ ἐνταῦθα τοῦνομα ἐν καὶ ταῦτόν ὃν κατὰ διαφορῶν πραγμάτων τέτακται.

20 ιδ. Εἰ δέ τις λέγοι πᾶν αἰσθητὸν τρεπτόν, πᾶν τρεπτόν ἀλλοιωτόν, πᾶν ἀλλοιωτὸν οὐδέποτε μένει ταῦτόν, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλο γίνεται, ἔαν τε ἐν πλείοσιν ἔαν τε ἐν ἐνὶ τὴν ἀλλοιώσιν τις λαμβάνῃ, τὸ δὲ ἀλλοιούμενον κοινὸν εἶναι ἀδύνατον (διαμένειν γὰρ δεῖ τὸ κοινόν· εἰ γὰρ μὴ διαμένει, ἴδιον ἐκάστου γίνεται τὸ καθῆκον εἰς ἕκαστον), τὸ δὲ ὄνομα αἰσθητόν, αἰσθητὴ γὰρ ἡ φωνή· ὥστε οὐδὲ κατὰ τοῦτ' ἂν εἴη κοινὸν ὄνομα· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδὲ ὁμωνύμων. αἰσθάνομαι μὲν οὖν καὶ αὐτός, ὡς σοφισματώδης ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἀπορία, ὅμως δὲ λύσιν αὐτῆς δοθῆναι βούλομαι. Φημὶ δὴ ἡγνοηκέναι αὐτούς, ὅτι τὸ κοινὸν οὐχ οὕτως ἐρρέθη, ὡς τὸ μεριστὸν εἰς πλείω, ἀλλ' ὡς ὅλον ἐκάστου ταῦτόν, καὶ οὐχ ἕτερον μὲν τούτου ἄλλο δὲ τούτου, ὡς ἰδίαν εἶναι περιοχὴν σχημάτων τὴν τῆς ὁμωνυμίας κοινότητα. καὶ ὧ λόγῳ μένει τὸ ἴδιον ἐκάστου ὄνομα, καὶ τὸ κοινὸν διαμένει. ἔπειτα καὶ τὸ τρεπτόν εἰ καὶ κατὰ τῆς φωνῆς ὡς σώματος ἐλήφθη, ἀλλ' οὐ κατὰ γε τοῦ ὀνόματος καλῶς ἂν λαμβάνοιτο· ἀμετάβλητον γὰρ δεῖ τοῦτο μένειν. ιε. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τούτοις μέμφονται, ἀλλὰ καὶ περιττότητα ἐγκαλοῦσι τῇ ὑπογραφῇ, ἄξιον καὶ τοῦτο ἐπισκέψασθαι. ἤρκει γὰρ φασιν εἰπεῖν· ὁμώνυμα λέγεται ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, οἱ δὲ ὅροι ἕτερο ι. Ἀλλ' εἰ μὴ προσετέθη ὁ δὲ κατὰ τοῦνομα τῆς οὐσίας λόγος, ἐνῆν τὰ αὐτὰ ὁμώνυμα καὶ συνώνυμα ἀποφαίνειν ὡς τοὺς Αἴαντας· μὴ γὰρ ἀποδιδόμενον τοῦ ὅρου κατὰ τὸ ὄνομα εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ὅρος ὡς ἀνθρώπων ἐγίγνετο, ὥστε ἐφαίνοντο συνώνυμοι. ις. Ἀλλὰ τί δήποτε οὐκ εἶπεν ὁ δὲ κατὰ τοῦνομα ὅρος ὁ αὐτός, ἀλλ' ὁ λόγος τῆς οὐσίας; Ὅτι οὐ πάντα ὅροις δηλοῦνται τὰ πράγματα ἀλλὰ καὶ ὑπογραφαῖς, διόπερ ἀκριβῶς λόγον τῆς οὐσίας ἀντὶ ὅρου παρέλαβεν. ιζ. Ἐπεὶ δὲ βιάζονται τινες τὰ ὁμώνυμα συνώνυμα ἀποδεικνύναι, φέρε καὶ τοῦτο διάρθρωσον· φασὶ γὰρ ὡς εἰ συνώνυμά ἐστιν ὧν τό τε ὄνομα καὶ ὁ κατὰ τοῦνομα λόγος ὁ αὐτός, τὰ δὲ ὁμώνυμα καὶ ὄνομα ἔχει ταῦτόν (καλεῖται γὰρ ὁμώνυμα) καὶ λόγον ἐπιδέχεται τὸν τοῦ ὁμωνύμου, συνώνυμα ἔσται τὰ ὁμώνυμα.

21 ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ συνώνυμα πολὺ πρότερόν ἐστι συνώνυμα· πάντα ἅρα ἔσται συνώνυμα. Ἐδεῖ μὲν πρὸς τοὺς οὕτως ἐπιτηδευομένους λόγους μὴδὲ ἐπιχειρεῖν, πλήν ἵνα μὴ δοκῶσι τι λέγειν, οὕτως αὐτοῖς ἀπαντήσωμεν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὰ πράγματα κατὰ ἄλλο μὲν εἶναι ὁμώνυμα, κατ' ἄλλο δὲ συνώνυμα· ὥσπερ οὖν καὶ ἐνταῦθα πάντα γε τὰ ὁμώνυμα καλεῖται ὁμώνυμα, οἷον οἱ Αἴαντες· ἐκάτερός τε γὰρ αὐτῶν Αἴας καὶ ἐκάτερος ὁμώνυμος, καὶ καθὼ μὲν Αἴαντες οὐδὲν ἔχοντες προσὸν αὐτοῖς πρᾶγμα κοινόν, ὁμωνύμως λέγονται, καθὼ δὲ ὁμώνυμοι κοινὸν ἔχοντες λόγον συνώνυμοι γίνονται. ιη. Ἀλλὰ δὴ τοῖς ἐλλιπῶς ἔχειν τὴν ὑπογραφὴν τῶν ὁμωνύμων λέγουσι πῶς ἂν ἀπαντήσαιμεν; φασὶ γὰρ ὡς εἰ τὸ ὁμώνυμον οὐκ ἐν μόνῃ τῇ οὐσίᾳ ἐστὶν ἀλλὰ καὶ ἐν ποιῷ καὶ ἐν ποσῷ καὶ τοῖς ἄλλοις γένεσι (καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνων ὁμωνύμως ἔστιν εἰπεῖν), πῶς ἐν τῷ λόγῳ τοῦ ὁμωνύμου εἶπεν ὁ δὲ κατὰ τοῦνομα τῆς οὐσίας λόγος; φαίνεται γὰρ ἐλλιπῶς εἰρηκῶς, εἴ γε ἐν ἅπασιν τοῖς γένεσι τῆς ὁμωνυμίας οὐσης ὁ λόγος οὗτος τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ

μόνη ὁμώνυμα περιορίζει. Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις τὸ ὁ δὲ λόγος τῆς οὐσίας πρόσκειται, ὡς καὶ Βόηθος μνημονεύει καὶ Ἀνδρόνικος. εἰ δὲ καὶ προσκείμενον εἴη τὸ ὁ δὲ λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος, διότι παρὰ τοῖς πλείστοις οὕτως εὐρίσκεται γεγραμμένον, ἀλλ' ὀρθῶς γε ἔχει προσκείμενον. εἰ γὰρ ὁ λόγος ὁμώνυμος (λόγος γάρ τις καὶ ὁ συλλογισμὸς καὶ ἡ ἐπαγωγή, διαφέρει δὲ τούτων ὁ τῆς οὐσίας δηλωτικὸς λόγος), καλῶς ἐποίησε προσθεῖς τὸ ὁ δὲ λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος. πρὸς δὲ τούτοις οὐ τῆς οὐσίας μόνον εἶναι λεγομένης ἀλλὰ καὶ τῶν συμβεβηκότων ὄντων λεγομένων εἰκότως λόγον τῆς οὐσίας εἶπεν, οὐκ οὐσίας μόνον μνημονεύων ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων γενῶν, καθὼς καὶ ταῦτα ὄντα λέγεται· ὁ γὰρ τὴν ἐκάστου τῶν συμβεβηκότων ὑπαρξιν δηλῶν λόγος τῆς οὐσίας ὀρθῶς ἂν λέγοιτο λόγος. ἔπειτα καὶ λόγον οὐσίας τὴν ὑπόστασιν τῶν ὁμωνύμων ἀκούειν προσῆκε. ιθ. Καὶ μὴν εἰ τὰ συνώνυμα καὶ λόγου τοῦ αὐτοῦ καὶ ὀνόματος μετέχει, τί δήποτε περὶ τούτων προτέρων εἰπεῖν παρήκε, τῶν δὲ ὁμωνύμων ἐμνημόνευσεν; ἔτι δὲ εἰ περὶ τῶν ἀνωτάτω γενῶν μέλλει ποιεῖσθαι τὸν λόγον, τοῖς δὲ γένεσιν ὑπάρχει τὸ συνωνύμως τῶν ὑπ' αὐτὰ κατηγορεῖσθαι, ὁμωνύμως δὲ οὐ, ὑπάρχει μὲν αὐτοῖς τὸ συνώνυμον, τὸ δ' ὁμώνυμον οὐ προηγείται δὲ πανταχοῦ τὸ ὑπάρχον τοῦ μὴ ὑπάρχοντος, ὥστε πρότερον ἐχρῆν περὶ τῶν συνωνύμων δεῖξαι, εἴτα περὶ τῶν ὁμωνύμων.

22 Ὅτι τὸ ὄν οὐχ ὥσπερ ἄλλοις δοκεῖ συνώνυμον, ἀλλ' ὁμώνυμον κατὰ Ἀριστοτέλην. εἰ οὖν αὐτὸ τὸ ὄν ὁμώνυμον, προηγείται κατ' αὐτὸν ἢ τοῦ ὁμωνύμου διδασκαλία καὶ ἢ τοῦ μὴ ὑπάρχοντος ἐπίδειξις· δεῖ γὰρ διαστείλασθαι πρῶτον τὴν ὁμωνυμίαν, εἴθ' οὕτως εἰς ἀριθμὸν ἀγαγόντα καὶ ὀρισάμενον τὰ γένη καθ' ἕκαστον λοιπὸν ἐπιδεικνύναι, πῶς τῶν ὑπ' αὐτὸ συνωνύμως κατηγορεῖται. κ. Εἰσὶ τινες τοίνυν οἱ μέμφονται τῇ τῶν κατὰ συμπλοκὴν καὶ ἄνευ συμπλοκῆς διαιρέσει. οὐ γὰρ πάντως ἄνευ συμπλοκῆς ἢ μετὰ συμπλοκῆς τὰ λεγόμενα· τὸ γὰρ ἄνθρωπος περιπατεῖ οὐ μετὰ συμπλοκῆς (οὐ γὰρ μετὰ συμπλεκτικοῦ συνδέσμου), τὸ δὲ ἄνθρωπος ἢ 'βοῦς' οὐκ ἄνευ συμπλοκῆς· σύνθεσιν γὰρ τινὰ συλλαβῶν καὶ στοιχείων ἔχειν καὶ τὰ ὀνόματα. Φαμέν δὴ ὅτι οἱ μόνην συμπλοκὴν τὴν μετὰ συμπλεκτικοῦ συνδέσμου προφορὰν λέγοντες τοῖς Στωϊκοῖς ἐπακολουθοῦσιν, ὧν ἀρχαιότερος Ἀριστοτέλης καὶ τῇ τῶν πρεσβυτέρων συνηθείᾳ χρώμενος, οἵτινες τὴν τῶν πλειόνων μερῶν τοῦ λόγου σύνοδον συμπλοκὴν ὠνόμαζον. τὸ δὲ λέγειν ὅτι μετὰ συμπλοκῆς ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ βοῦς, διότι σύνθεσις ἐπ' αὐτῶν ἐστὶ συλλαβῶν καὶ στοιχείων, καὶ αὐτὸ οὐ καλῶς λέγεται· οὐ γὰρ τὴν τῶν στοιχείων σύνθεσιν, ἀλλὰ τὴν τῶν μερῶν τοῦ λόγου οἱ παλαιοὶ συμπλοκὴν ὀνομάζουσιν. κα. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τὸ ἐν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον (ἀδύνατον γὰρ χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶν), ἀδύνατον δὲ τὸ σῶμα τόπου χωρισθῆναι, ἔσται τὸ σῶμα ἐν ὑποκειμένῳ τῷ τόπῳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐν χρόνῳ οὔτε γὰρ μέρη ἐστὶν αὐτοῦ, οὔτε ἄνευ χρόνου εἶναι δύναται· καὶ γὰρ εἴ τις λέγοι τοῦ ἐν μέρει τόπου καὶ χρόνου χωρίζεσθαι αὐτά, ἀλλὰ τοῦ τε ἀπλῶς χρόνου καὶ τόπου οὐ χωρίζεται. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτο ἐροῦμεν ὅτι οὐδὲν τῶν κοινῶν οὔτε τόδε οὔτε τί ὑπάρχει, οὐδ' ἐν τινι οὖν ἔσται τὸ ἐν τῷ γενικῷ ὄν τόπῳ ἢ χρόνῳ. ἔτι τὸ μὲν καθ' αὐτό ἐστὶν ἐν χρόνῳ τὸ κινούμενον καὶ μεταβάλλον, συμπορεύεται γὰρ τῷ χρόνῳ καὶ συμμεταβάλλεται· εἰ δ' ἦν τι αἰδῖον, κατὰ συμβεβηκὸς ἂν ἦν ἐν χρόνῳ ἀκίνητον ὄν καὶ ἀμετάβλητον· χρόνου γὰρ ὄντος εἶναι λέγεται.

23 τούτων δὴ οὕτω διηρημένων εἰ τὸ κινούμενον ἢ κινεῖται συμπαραμείβει τῷ χρόνῳ, οὐκ ἂν εἴη ἐν τινι κυρίως οὐδὲ ἐν χρόνῳ. εἰ γὰρ μὴδ' ἐν τόπῳ κινούμενον, οὐδὲ ἐν χρόνῳ ἂν εἴη· ὅμοιον γὰρ ὡς ἂν εἰ ἐκινεῖτο. τότε γὰρ πολὺ μᾶλλον οὐκ ἂν εἴη ἐν τόπῳ ἀμφοτέρων καθ' αὐτά κινουμένων. τοιοῦτον οὖν πέπονθε καὶ πρὸς τὸν χρόνον· οὐδέτερον γὰρ ὑπομένει, ὥστε οὐκ ἔσται τὸ ἕτερον ἐν τῷ ἐτέρῳ, οὔτε ἐν τῷ κατὰ μέρος οὔτε ἐν τῷ γενικῷ. εἰ δὲ καὶ ἐν χρόνῳ ῥητέον, κοινότερον, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ ὠρισμένῳ ῥηθήσεται· οὔτε γὰρ κινήσεως οὔτε χρόνου ἐστὶ δεῖξις ἀμφοτέρων ἐν πλάτει θεωρουμένων καὶ κατὰ διέξοδον ὑφισταμένων καὶ κατὰ συνεχῆ τῶν μερῶν γένεσιν· τὸ μὲν γὰρ παρελήλυθεν, τὸ δὲ μέλλει. εἰ δ' ἄρα εἴη, ἄλλο ληπτέον τὸ ἐν τῷ

τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἄλλο τὸ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τὸ ἐπὶ τοῦ χρώματος. κβ. Εἰ τὰ συμπληροῦντα τὴν ἐκάστου οὐσίαν μέρη ἐστίν (αὕτη γὰρ μέρους ἔννοια τὸ συμπληρωτικὸν εἶναι τὸ μέρος τῆς οὐσίας), συμπληροῖ δὲ τοῦ μὲν ἀπλῶς λεγομένου σώματος τὴν οὐσίαν χρῶμα καὶ σχῆμα καὶ ποσότης (οὐδὲν γὰρ ἄχρουν ἢ ἀσχημάτιστον ἢ ἄποσον σῶμα), τοῦδε δὲ τοῦ σώματος οἶον τοῦ πυρὸς ἢ τῆς χιόνος ἢ ψυχρότης ἢ θερμότης καὶ ἢ λευκότης ἢ ἢ λαμπρότης συμπληροῦσι τὴν οὐσίαν, ἥτοι μέρη αὐτῶν ἔσται τὰ εἰρημένα καὶ εὐρίσκεται τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ὡς μέρη ὑπάρχοντα, ἢ οὐκ ἔσται μέρη καὶ οὐ συμπληροῖ τὴν οὐσίαν. Πρὸς τοῦτο τὸ ἀπόρημα ἐκεῖνο χρὴ προσειπεῖν, ὡς ἔστι τὸ ὑποκείμενον διττὸν καὶ κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς Στοᾶς καὶ κατὰ τοὺς πρεσβυτέρους· ἐν μὲν τὸ λεγόμενον πρῶτον ὑποκείμενον ὡς ἡ ἄποιος ὕλη, ἣν δυνάμει σῶμα Ἀριστοτέλης φησί, δεύτερον δὲ ὑποκείμενον τὸ ποιόν, ὃ κοινῶς ἢ ἰδίως ὑφίσταται· ὑποκείμενον γὰρ καὶ ὁ χαλκὸς καὶ ὁ Σωκράτης τοῖς ἐγγινομένοις ἢ κατηγορουμένοις κατ' αὐτῶν. τὸ γὰρ ὑποκείμενον κατὰ πρὸς τι λέγεσθαι ἐδόκει (τινὶ γὰρ ὑποκείμενον), ἥτοι δὲ ἀπλῶς τῶν γινομένων ἐν αὐτῷ καὶ κατηγορουμένων αὐτοῦ ἢ ἰδίως· ἀπλῶς μὲν γὰρ ὑποκείμενον πᾶσι τοῖς γινομένοις καὶ κατηγορουμένοις ἢ πρώτη ὕλη, τισὶ δὲ ὑποκείμενον γινομένοις ἐπ' αὐτοῦ καὶ κατηγορουμένοις ὁ χαλκὸς καὶ ὁ Σωκράτης.

24 δύο τοίνυν ὑποκειμένων ὄντων πολλὰ τῶν ἐγγινομένων ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα ὡς πρὸς τὸ δεύτερον οὐκ ἦν ἐν ὑποκειμένῳ ἀλλὰ μέρη αὐτοῦ. διότι μὲν γὰρ πᾶν χρῶμα καὶ πᾶσα ποιότης καὶ πᾶν σχῆμα τῆς πρώτης ὕλης ἐστὶν ἐν ὑποκειμένῳ (ἐν γὰρ ταύτῃ ὑφίσταται οὐχ ὡς μέρη αὐτῆς ὄντα καὶ ἀδύνατα χωρὶς αὐτῆς εἶναι), διότι δὲ οὐ πᾶν χρῶμα οὐδὲ πᾶν σχῆμα ἐπὶ τοῦ δευτέρου ὑποκειμένου ἐν αὐτῷ ἐστὶν, <ἀλλ'> ὅταν μὴ συμπληρωτικά ἢ τῆς οὐσίας, τότε ἔσται ἐν ὑποκειμένῳ. *** ἐπὶ δὲ τῆς χιόνος οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ ἀλλ' ὑποκείμενον. ἢ γὰρ τῆς χιόνος λευκότης οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου σώματος οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τῷ σώματι τῆς χιόνος, ἀλλὰ συμπληροῖ τὴν οὐσίαν ὡς μέρος. Ἀριστοτέλης οὖν τὸ δεύτερον ὑποκείμενον εἰς τὴν διδασκαλίαν παραλαμβάνων πᾶν τὸ μὴ οὐσιωδῶς ὑπάρχον τινὶ ἐν ὑποκειμένῳ φησὶν εἶναι, τὰ μὲν οὐσίαν συμπληροῦντα τιθεὶς ὄντα, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα μέρη μὲν οὐ λέγων, συμπτώματα δὲ καὶ παθήματα, ὡς εἶναι τοῦ μὲν πρώτου ὑποκειμένου τὰς ποιότητας συμπτώματα καὶ παθήματα καὶ τὰς ποσότητας, τοῦ δὲ δευτέρου ὡς μέρη, ὅταν συμπληρῶσιν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν. κγ. Ἀλλ' εἴ τις καὶ δοίῃ μὴ εἶναι μέρη τὰ ἐν ὑποκειμένῳ, ἀλλ' ἐκεῖνό γε ἄτοπον τὸ ἐν τῷ ὄρῳ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ δύνασθαι πολλάκις εὐρίσκεσθαι καὶ τὰ ὡς ἐν εἶδει καὶ τὰ ὡς ἐν γένει καὶ τὰ ὡς ὅλα ἐν μέρεσι· κοινὸν γὰρ εἶναι καὶ πρὸς ταῦτα τὸν εἰρημένον λόγον τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ. οὔτε γὰρ τὸ εἶδος μέρος τοῦ γένους (δύναται γὰρ καὶ ἐξαιρεθέντος εἶδους σῶζεσθαι τὸ γένος ὡς τὸ ζῶον ἐξαιρεθέντος τοῦ ἀνθρώπου), οὔτε δύναται ἄνευ τοῦ ζῴου εἶναι, πῶς γὰρ ἂν εἶδος εἴη γένους μὴ ὄντος; ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν ὄν οὔτε μέρος ἐστὶν αὐτῶν (ἄτοπον γὰρ τὸ ὅλον τῶν μερῶν λέγειν μέρος), οὔτε δύναται χωρὶς αὐτῶν εἶναι. πέφηνεν οὖν ὁ λόγος κοινὸς οὐ μόνον τῶν ἐν ὑποκειμένῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ. Καὶ μὴν παντὶ πρόδηλον τὸ εἶδος ὅτι μέρος μὲν οὐκ ἔστιν, ὥσπερ ἡ χεὶρ τοῦ ὅλου σώματος, ὡς μέρος δὲ θεωρεῖται. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης οὐκ εἶπεν ὃ ἐν τινὶ μὴ μέρος ὑπάρχον, ἀλλὰ μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον, ὥστε καὶ τὸ ὡς εἶδος ὑπάρχον ἀνήρηκε διὰ ταύτης τῆς προσθήκης.

25 τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἔστιν ἐν τινὶ τῶν αὐτοῦ μερῶν, ἀλλ' ἐν ἅπασιν τοῖς ἑαυτοῦ θεωρεῖται μέρεσιν, ἐκεῖνος δὲ ἔφη ὃ ἐν τινὶ μὴ ὡς μέρος ὑπάρχοι. τὸ ὅλον οὖν περιγράφεσθαι ὑπακουστέον ἀπὸ κοινοῦ τοῦ μὴ ὡς μέρος· οὐ γὰρ μόνον τὸ ἐπὶ οὐ δεῖ εἶναι μέρος, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑποκείμενον μὴ μέρος εἶναι τοῦ ἐπόντος· τὸ γὰρ ὅλον ὡς ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσι καθ' ὑποκειμένων αὐτῶν λέγεται. κδ. Καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον τὸ λέγειν ἄνευ τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ μὴ δύνασθαι εἶναι τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, τῆς εὐωδίας χωριζομένης καὶ τοῦ μήλου καὶ τῶν ῥόδων; πολλάκις γὰρ αἱ ποιότητες διαμένουσι

τῶν πρώτως αὐτὰς δεδεγμένων μηκέτ' ὄντων, ὥσπερ καὶ τοῦ οἴνου ποθέντος ἢ τοῦ σκορόδου βρωθέντος ἢ ὁσμὴ διαμένει. Ἀλλ' οὐκ εἶπεν ἀδύνατον χωρίζεσθαι τὰ ἐν ὑποκειμένῳ τῶν ἐν οἷς ἐστίν, ἀλλὰ χωρὶς εἶνα ι. ἢ γὰρ εὐωδία χωρίζεσθαι μὲν δύναται τῶν ῥόδων, χωρὶς δ' εἶναι οὐ δύναται, ἀλλ' ἢ φθείρεται ἢ μεταδίδεται εἰς ἄλλα ὑποκείμενα. ὁ δὲ καὶ τοῦδε ἔτι ἀκριβέστερον τὸ ἐφεξῆς προστίθῃσιν· οὐ γὰρ ἐκείνου μόνου εἶπε μὴ δύνασθαι χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἢ ν, ἀλλ' ἀπλῶς παντὸς ἐν ᾧ ἔστι ν. ὥστε εἰ καὶ μεταλλάττοι τὰ ὑποκείμενα ἢ πρὶν ἐν τῷ μῆλῳ εὐωδία ἐγγιγνομένη ἐν τῷ ἀέρι, ὅμως ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ ἔσται, ἄλλοτε μέντοι ἐν ἄλλῳ, καὶ οὐδαμῶς οὐδέποτε οὐδὲν διαφεύγει τὸν ὅρισμόν τῶν συμβεβηκότων. κε. Ἀλλὰ δὴ πῶς ἀπαντήσωμεν τοῖς ἐριστικοῖς, οἳ τὰ μὴ ὑπάρχοντα τῷ κατηγορουμένῳ λαμβάνοντες ὡς λεγόμενα κατ' αὐτοῦ ποιοῦσι πρὸς τῷ ὑποκειμένῳ τὸν τῆς ἀποφάσεως συλλογισμόν; οἷον ὁ ἄνθρωπος τοῦ Σωκράτους καθ' ὑποκειμένου κατηγορεῖται, κατὰ δὲ τοῦ ἀνθρώπου λέγεται τὸ μὴ εἶναι Σωκράτην· οὐκοῦν καὶ κατὰ Σωκράτους ῥηθεῖν ἂν τὸ μὴ εἶναι Σωκράτην. Πάλιν γὰρ καὶ πρὸς τούτους ὑπολογιζόμεθα, οὐχ ὡς οἱ Στωϊκοὶ λέγουσι, τὴν τῶν ἀποφατικῶν ὑπεξαίρεσιν, ἀλλ' ὡς Ἀριστοτέλης διδάσκει, τὴν τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων λήψιν, ἣν ἐκεῖνοι οὐ παρασυσάμενοι παραλογίζονται, τὰ μὴ ὑπάρχοντα ὡς κατ' καθ' ὑποκειμένου λεγόμενα οὐσίαν προσλαμβάνοντες.

26 κς. Εἰ δέ τις μὴδ' ὅλως καθ' ἐτέρου λέγεσθαι τὸ γένος τοῦ εἵδους διαμφισβητήσκειν, ἐπεὶ κατὰ τὸν αὐτοῦ λόγον κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου καὶ καθόσον κοινωνεῖ πρὸς αὐτὸ τῆς αὐτῆς οὐσίας (τὰ γὰρ γένη τῶν εἰδῶν ἐπινοία χωρίζομεν, αὐτὰ δὲ καθ' αὐτὰ οὐχ ὑφέστηκεν, ἀλλ' ἐν τοῖς εἶδεσι τὸ εἶναι ἔχει), πῶς ἀπαντήσωμεν; Ἡ ὅτι τὸ δοκοῦν εἶναι τούτων ταὐτὸ παραλλάττει τῇ σχέσει, ἢ τὸ ἀκατάτακτον τοῦ κατατεταγμένου διέστηκε· καὶ ἔστι τὸ μὲν γένος μηδέπω καταταχθέν, ὥσπερ εἴ τις τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν καθ' αὐτὸν νοήσκει, τὸ δὲ εἶδος ἤδη κατατεταγμένον εἰς τὰς κατὰ μέρος διαφοράς, ὥσπερ τὸν πολίτην φυλέτην ἐπινοοῦμεν. κς. Πῶς οὖν ὁ μὲν ἄνθρωπος κατὰ τοῦ Σωκράτους λέγεται, τὸ δὲ εἶδος κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, οὐκέτι δὲ κατὰ τοῦ Σωκράτους τὸ εἶδος, καὶ κατὰ μὲν τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῶον, κατὰ δὲ τοῦ ζώου τὸ γένος, οὐκέτι δὲ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ γένος κατηγορεῖται; Ὅτι κατὰ τὸ ὄνομα, οὐ μέντοι κατὰ τὸν λόγον κατηγορεῖται τὰ ἀνωτέρω κατὰ τῶν ὑποκειμένων· οὔτε γὰρ ἐάν τις ἀποδιδῷ, τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ἔρεῖ ὅτι τὸ εἶδος, οὔτε ὁ λόγος τοῦ εἵδους ἐφαρμόττει κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ περὶ τοῦ γένους δὲ ὁ αὐτὸς λόγος. ἔτι τὸ μὲν εἶδος καὶ τὸ γένος ἄλλοις συμβέβηκε καὶ ἀντιδιαίρεται, τὸ μὲν πρὸς τὸ μὴ τῶν εἰδῶν εἶναι, τὸ δὲ πρὸς τὸ μὴ τῶν ἀτόμων εἶναι, τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου λεγόμενα συμπληρωτικὰ τῆς οὐσίας ἦν. ἔτι τὰ μὲν κατὰ παντὸς λέγεται· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος ζῶον εὐλόγως ἂν ῥηθεῖν, διότι οὐδὲν ἐστὶ τῶν ὑπὸ τὸν ἄνθρωπον, καθ' οὗ οὐ λέγεται τὸ ζῶον· πᾶς δὲ ἄνθρωπος εἶδος ψευδῶς ἂν ῥηθεῖν, καὶ πᾶν ζῶον γένος οὐχ ὑγιῶς λέγεται· ὁ γὰρ τις ἄνθρωπος ἄνθρωπος, οὐ μὴν εἶδος, καὶ τὸ τί ζῶον ζῶον μὲν, οὐ μὴν γένος. οὐκ ἄρα κατὰ παντὸς λέγεται ταῦτα, ἀλλ' ὅτι κοινότητές εἰσιν, οὕτω κατ' αὐτῶν ῥηθήσονται. καὶ ὅτι τὸ μὲν συμπληρωτικὸν ἦν τῆς οὐσίας, τὸ δὲ ἐνδεικτικὸν τῆς τοῦ ὀνόματος κατὰ κοινὴν σχέσιν θέσεως (οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ Σωκράτης αὕτη ἢ κοινότης ἢ κατηγορουμένη), μᾶλλον οὖν ἔοικεν αὕτη τοῦ ὀνόματος εἶναι παραστατική, παρὰ ποίαν σχέσιν ὀνομάσται ὁ ἄνθρωπος ἥτοι ζῶον, καὶ ἔστιν ὀνόματα ὀνομάτων δεύτερα προτέρων, ἀλλ' οὐχὶ τῆς προηγουμένης ἔχεται τῶν λέξεων σημασίας, οὐδὲ τὴν φύσιν αὐτὴν σημαίνει τῶν ὀνομαζομένων πραγμάτων, ἀλλὰ κατὰ ποῖον ὀνομάσται χαρακτηῖρα ἐνδείκνυται.

27 κη. Ἀλλὰ δοκεῖ πως ἐναντίωσίν τινα ἢ παροῦσα διάταξις ἔχειν· ὅταν μὲν γὰρ λέγῃ τῶν ὑ π' ἄλληλα γενῶν μὴδὲν κωλύειν τὰς αὐτὰς εἶναι διαφοράς, ὡς περὶ ἐνίων ἀποφαίνεται, καὶ οὐχ ἀπλῶς περὶ ἀπασῶν· ὅταν δὲ προσδιορίζῃ τὰ ἐπάνω τῶν ὑ π' αὐτὰ κατηγορεῖσθαι καὶ ὅσαι τοῦ κατηγορουμένου διαφοραὶ εἰς ι, τοσαύτας εἶναι καὶ τοῦ ὑποκειμένου υ. ὡς περὶ πασῶν καθόλου

ἀποφαίνεται μηδεμίαν αὐτῶν ὑπεξαίρουμένους. Δῆλον μὲν οὖν ὅτι οὐχ ὡσαύτως διορίζεται τὸ ἐπὶ τινων καὶ τὸ ἐπὶ πασῶν, ἀλλὰ διαφόρως· οὐσῶν γὰρ τῶν μὲν εἰδοποιῶν διαφορῶν, καθ' ἃς εἰδοπεποιήται καὶ πεποιῶται τὸ γένος, οἷον τὸ ζῶον κατὰ τὸ ἔμψυχον καὶ αἰσθητικόν, ἅπερ αὐτοῦ καὶ συμπληροῖ τὴν οὐσίαν, οὐσῶν δὲ καὶ ἄλλων διαιρετικῶν, καθ' ἃς διαιρεῖται τὸ γένος εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸ εἶδη οἷον τὸ ζῶον εἰς τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, φανερόν γε γέγονεν, ὅτι αἱ μὲν κατ' οὐσίαν ὑπάρχουσαι τῷ ζῳῳ διαφοραὶ πολὺ πρότερον ὑπάρξουσιν καὶ τῷ ὀρνέῳ, αἱ δὲ τέμνουσαι αὐτὸ εἰς τὰ περιεχόμενα ὑπ' αὐτοῦ αὐταὶ ἐνίστε μὲν τῷ ὀρνέῳ ὑπάρξουσιν, ὅταν πρὸς αὐτὸ κοινωνῶσιν, ἐνίστε δὲ οὐχ ὑπάρξουσιν, ὅταν μὴ κοινωνῶσι πρὸς αὐτό, ὡς ἡ τοῦ λογικοῦ. ἀληθὲς ἄρα τὸ καὶ ἐνίας καὶ πάσας εἶναι ταύτας διαφορὰς τοῦ κατηγορουμένου καὶ ὑποκειμένου, καὶ ποίας ἐκατέρας, διεκρίναμεν. οὐκ ἄρα διορθωτέον τὴν λέξιν μεταστρέφοντας ἐπὶ τὰναντία τὴν ἀπόφασιν οὕτως· ὥστε ὅσαι τοῦ ὑποκειμένου υ, τοσαῦται καὶ τοῦ κατηγορουμένου υ. ἡμάρτηται γὰρ ἡ διόρθωσις· οὐχ ὅτι γὰρ ἡ τοῦ ἀνθρώπου διαφορὰ λέγοιτ' ἂν κατὰ τοῦ ζώου, τὸ δῖπουν φημὶ καὶ τὸ διαλεγόμενον καὶ τὰ ἄλλα, ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ μὲν οὐδὲν κωλύει καὶ τὸ μὴ πάσας κατηγορεῖσθαι ταῖς διαιρετικαῖς προσήκει, τὸ δὲ πάσας κατηγορεῖσθαι ταῖς εἰδοποιόις. δοκεῖ δ' ἐμοί γε καὶ αὐτὸς ἐνδείκνυσθαι ταῦτα, δι' ὧν ἀντιδιαίρει τὸ ἐπάνω τῷ ὑποκάτω, οὐκ ἐπὶ τῶν γενῶν μόνον τῷ τοιοῦτῳ διορισμῷ χρώμενος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν διαφορῶν. ἐπάνω μὲν οὖν ταύτας θήσομεν διαφορὰς τὰς συμπληρωτικὰς αὐτῶν τῆς οὐσίας, ὅσας καὶ οἷόν τε κατηγορεῖν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, ὑποκάτω δέ, ὅσαι περιέχονται ἐν τοῖς προτέροις αὐτῶν γένεσιν, ἃς ἐνίστε οὐχ οἷόν τε κατηγορεῖσθαι. διέλοι δ' ἂν τις καὶ τὰς μὲν γενικὰς προσαγορεύων διαφορὰς, τὰς δὲ εἰδικὰς· εἰδικὰς μὲν ὅσαι τέμνουσι τὸ γένος, καθ' ἃς καὶ εἰδοποιεῖται τὰ ὑπὸ τὰ γένη εἶδη, γενικὰς δὲ αὖ τὰς τῶν γενῶν συμπληρωτικὰς διαφορὰς, αἷς εἰδοποιεῖται τὰ γένη.

28 εἰσὶ μέντοι τινὲς καὶ τῶν διαιρετικῶν, ἃς οἷόν τε ὑπάρχειν τοῖς αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων ἐπιδέδεικται. καθ. τί δ' ἂν εἴποις περὶ τοῦ τὰ ἕτερα γένη ταῖς αὐταῖς διαφοραῖς χρῆσθαι; ἰσόπλευρα γὰρ καὶ ἀνισόπλευρα ἐπίσης ἐκάτερα σχήματα λέγεται καὶ ἐν κατ' αὐτῶν κοινὸν ὄνομα ἐστὶ τὸ σχῆμα, καὶ τῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν διαφερουσῶν τῷ γένει τὰς αὐτὰς εἶναι διαφορὰς· αἱ μὲν γὰρ λογικαὶ αἱ δὲ ἄλογοι κατηγοροῦνται ἐπ' ἀμφοτέρων. οἱ δὲ ταῦτα ἀποροῦντες διημαρτήκασιν παρὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἐτέρου γένους. ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μὴ ὑπάλληλα ἐστίν, ὅμως οὐκ ἔστιν ἕτερα, εἴ γε ὑπὸ ἐν κοινὸν γένος ὑποτάττεται, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθυγράμμου καὶ ὑπὸ τὸ σχῆμα· καὶ ἡ ἀρετὴ τοίνυν καὶ ἡ κακία ὑπὸ τὴν ἕξιν ταχθήσεται, καὶ οὐκ ἔσται ἕτερα ἀλλήλων τὰ τοιαῦτα γένη. λ. Τούτοις δὲ ἐστὶν ὅμοια καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπορήματα· τὸ γὰρ πεζὸν φασὶ καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ζῶον καὶ τὸ ὀρνεον τὰς αὐτὰς ἔχει διαφορὰς ἐνίας, οὐ μόνον ἄρα ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων, ἀλλὰ καὶ τῶν διεστηκότων αἱ αὐταὶ ἐνιότέ εἰσι διαφοραί· καὶ οὕτως ψευδὸς ἔσται τὸ νυνὶ λεγόμενον. ἔστι δὲ καὶ πρὸς τούτους ἡ αὐτὴ ἀπάντησις· ἐροῦμεν γὰρ ὅτι κακῶς λαμβάνετε τὰ ἕτερα γένη, οὐ γὰρ τὰ ἐπὶ βραχὺ παραλλάττοντα ἀλλὰ τὰ πάντῃ διεστηκότα ἐστὶν ἕτερα. πάλιν ὅταν λέγωσι τὸ ζῶον πεζὸν καὶ τὸ ζῶον πτηνὸν τὰς αὐτὰς ἔχειν διαφορὰς· ποηφάγα γὰρ καὶ σαρκοφάγα καὶ σπερμοφάγα ἐστὶν ἀμφοτέρω καίτοι μὴ ὄντα ὑπάλληλα ἀλλ' ἀντιδιαιρούμενα· ὥστε ῥάδιον καὶ πρὸς τοῦτο τὸ ἀπόρημα ἀντιθεῖναι τὸ αὐτό· τὸ γὰρ πεζὸν καὶ τὸ πτηνὸν ἄμφω κοινωνεῖ τοῦ ζώου καὶ οὐ πάντῃ ἕτερα εἴληπται τὰ γένη. λα. Ἀλλὰ δὴ συντόμως ἔπελθέ μοι τὸν περὶ τοῦ εἴδους καὶ διαφορᾶς λόγον. τὸ μὲν οὖν εἶδος κοινοῦ ἔχεται λόγου, χωριστὸν δὲ ἐστὶ τοῦ οἰκείου γένους ταῖς εἰδοποιόις διαφοραῖς, ἴδιον δὲ πρὸς διορισμὸν ἔχει τὸ κατὰ ἀτόμων ἔχειν τὴν κοινωνίαν τοῦ λόγου, ὥσπερ τὸ γένος τὸ κατὰ εἰδῶν ἔχειν τὸ κοινόν.

29 διαφορὰ δὲ ἐστὶ τὸ χωρίζειν πεφυκὸς ἀπὸ τῶν ὑπὸ τὸ γένος τὰ ὑπ' αὐτὸ τεταγμένα, καὶ ὅτῳ διαφέρει ἕκαστον τῶν εἰδῶν· κατὰ γὰρ τὸ γένος οὐ διενήνοχεν. οὐ μέντοι ἀπλῶς τὸ χωρίζον

ἐστὶ διαφορὰ, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ εἶναι χωρίζον· οὐ γὰρ εἰ τὸ πλεῖν χωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἄλλων ζώων, ἔσται διαφορὰ τοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ πλευστικοῦ· οὐ γὰρ κατ' οὐσίαν τὸν χωρισμὸν αὕτη ποιεῖται, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἄλλως. βούλεται οὖν ἡ διαφορὰ γίγνεσθαι οὐσίας μέρος· περὶ γὰρ τὴν οὐσίαν τὴν ιδιότητα ἀφορίζει τῶν κεχωρισμένων. διαφορὰ δὲ καὶ εἶδος διαφέρει ὡς ὅλον καὶ μέρος· ὥσπερ γὰρ τὸ ὄνομα τὸ λογικὸν ἔχει πρὸς τὸν ὄρον, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα τῆς διαφορᾶς περιέχεται ὑπὸ τοῦ εἶδους. λβ. Ἐπεὶ δὲ ἐν πᾶσιν ἀναγκαιοτάτον ἐστὶν εἰδέναι τὰς εὐρέσεις τῶν προτιθεμένων θεωρημάτων, καὶ ἐνταῦθα πειραθῶμεν ἐπὶ τῶν παρόντων διὰ τινος μεθόδου τεχνικῆς τὴν εὐρεσιν αὐτῶν παραδοῦναι. Ὅτι μὲν οὖν ἀπὸ τῆς κοινότητος τῆς οὐσιώδους τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος εὐρίσκεται φανερόν. καὶ τοῦτο δὲ πρόδηλον ἦδη ἐκ τῶν προδιωρισμένων, ὅτι τὸ μὲν εἶδος τῇ κοινότητι διατείνει περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, τὸ δὲ γένος περὶ τὰ εἶδη καὶ ἔστι καθολικώτερον μᾶλλον. τὴν δὲ διαφορὰν εὐρίσκομεν ἀπὸ τῆς κατ' εἶδη ἐτερότητος χαρακτηριστικῆς. ἔχει μὲν οὖν τὸ μέσον οὐσίας καὶ ποιότητος ἥτοι ἐξ ἀμφοῖν συνεστηκὸς ἢ τῆς οὐσίας συλλαβούσης τὸ ποιὸν ἢ ἀνάπαλιν τῆς ποιότητος τὴν οὐσίαν ἢ μεταξὺ τῆς διαφορᾶς οὔσης τῶν ποιῶν τε καὶ τῆς οὐσίας, ὡς ἐκβεβηκέναι αὐτὴν ἀμφοτέρα τὰ ἅκρα. δεῖ τοίνυν τὸν λόγον τῆς διαφορᾶς μηδαμοῦ ἀπέχεσθαι τῆς οὐσίας τῶν εἰδῶν (εἰ δὲ μή, γίνεται κατὰ συμβεβηκός), ἀλλ' ὥσπερ εὐρίσκεται τὸ γένος ἀπὸ τῆς τῶν εἰδῶν καὶ τῆς οὐσίας κοινωνίας, τὰ δὲ εἶδη, ἡνίκα ἂν τὰ ἀριθμητὰ κοινωνῇ τοῦ εἶναι, οὕτως δὴ καὶ τὰς διαφορὰς ἀπὸ τῆς ἐτερότητος τῆς θεωρουμένης κατὰ τὰς ιδιότητας τῆς οὐσίας περιλαμβάνεσθαι· οὕτω γὰρ ἂν εὐληπτος αὐτῶν γένοιτο ἡ εὐρεσις. λγ. Ἐξήγησαι τὸ ἐδάφιον, ὅπου φησὶ τῶν ἐτέρων γενῶν ἐτέρας εἶναι τῷ εἶδει τὰς διαφορὰς. τῷ εἶδει εἶπεν ἀντὶ τοῦ τῷ λόγῳ, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς Τοπικοῖς σύνηθες αὐτῷ ταῦτα ἐπαλλάττειν ἀντὶ ἀλλήλων, βούλεται δὲ διὰ τοῦτου ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τινος μείζονος· ἵνα γὰρ μὴ τῷ ὀνόματι προσέχοντες τὰς αὐτὰς λέγωμεν διαφορὰς σκεύους καὶ ζώου, οἷον τὸ ὑπόπουν καὶ ἄπουν, διὰ τοῦτο προσέθηκε τῷ λόγῳ· ταῦτα γὰρ ὀνόματι μόνῳ δοκεῖ τὰς αὐτὰς διαφορὰς ἔχειν.

30 ἢ καὶ οὕτως ἂν εἴποιμεν· ὡς ἕτεραι τῷ εἶδει εἰσὶν αἱ λαμβανόμεναι ὡς ἐν τῷ εἶδει ἐκάστου τῶν ἐτέρων γενῶν, ἐν μὲν τῷ ζῳῳ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν δὲ τῇ ἐπιστήμῃ τῆς μουσικῆς λαμβανομένης, δύναται τὸ ἕτεραι τῷ εἶδει καὶ τὰς εἰδοποιοὺς σημαίνειν διαφορὰς, ἵνα μὴ λάβῃ τις τὰς κατὰ συμβεβηκὸς ὡς τὸ πλεῖν τοῦ ἀνθρώπου· οὐ γὰρ αἱ ὁπωσοῦν χωρίζουσιν διαφοραί, ἀλλ' αἱ κατὰ τὸ εἰδοποιεῖν καὶ τὸ εἶναι αὗται κυρίως εἰσὶν ἕτεραι τῷ εἶδει. λδ. Λοιπὸν τοίνυν ἐστὶν ἀκριβῶς διελέσθαι, τί ποτέ ἐστι τὸ ἄτομον καὶ ἐν ἀριθμῷ. Ἄτομον μὲν οὖν λέγεται οὐχ ὡς τὸ ἀδιαίρετον καὶ ἀμέριστον, ἀλλ' ὡς τὸ μὴ δεχόμενον τομὴν γένους εἰς εἶδη μηδὲ εἶδους εἰς τὰ καθ' ἐν ἀριθμῷ διωρισμένα. ἐν δὲ ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν λέγεται οὐ κατὰ μίαν δύναμιν, ἀλλ' ὅτι πάντα εἰς μίαν νεύει οὐσίαν. ἐπεὶ δὲ πολλαχῶς τὸ ἐν λέγεται καὶ γένει καὶ εἶδει καὶ κατ' ἄλλους τρόπους πλείονας, ἀφορίζει νῦν ἐν τῷ κατ' ἀριθμὸν λαμβάνων οὐ μόνον ᾧ ἀριθμοῦμεν, ὡς συκοφαντοῦσί τινες, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀριθμούμενον. οὕτω γὰρ καὶ τοὺς πέντε ἵππους ἐν ἀριθμῷ τινι λέγομεν. λε. Ἀλλ' εἰ εἰδός ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, τίνι διαφέρει ὁ ἄτομος καὶ εἷς τοῦ ἀτόμου καὶ ἐνός· ἐν γὰρ ἀριθμῷ ἐστὶ καὶ οὗτος κἀκεῖνος. οἱ μὲν οὖν λύοντες τὴν ἀπορίαν ταύτην κατὰ τὸ ἰδίως ποιόν, τοῦτ' ἐστὶν ὅτι ὁ μὲν φέρε γρυπότητι ἢ ξανθότητι ἢ ἄλλῃ συνδρομῇ ποιότητων ἀφώρισται, ἄλλος δὲ σιμότητι ἢ φαλακρότητι ἢ γλαυκότητι, καὶ πάλιν ἕτερος ἐτέραις, οὐ καλῶς μοι δοκοῦσι λύειν· οὐ γὰρ ἡ συνδρομὴ τῶν ποιότητων ἀριθμῷ ποιεῖ διαφέρειν, ἀλλ' εἴπερ ἄρα ποιότης. μᾶλλον οὖν ἐκεῖνους ἀπαντητέον, ὅτι τὰ τῷ ἀριθμῷ ἕτερα οὐ διαφέρει ἀλλήλων τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ, ἀλλ' ἔχει τὸ ἕτερον κατὰ τὸ ἀριθμεῖσθαι· ἕτερα οὖν ὡς ἀριθμητά· ἐν γὰρ τῷ καθ' ἐν ἀριθμεῖσθαι ἕκαστον ἐπέρχεται ὁ ἀριθμός. διαφέροντα οὖν τῷ ἀριθμῷ δοκεῖ μοι λέγειν τοῦτ' ἐστὶ διεστηκότα ὡς ἀριθμητά, ἵν' ἢ τὸ λεγόμενον ἐπὶ τοῦ εἶδους τοιοῦτον, ὅτι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διεστηκότων

τῷ ἀριθμεῖσθαι εἰδός ἐστιν, ἵνα τὸ διαφέρειν ἀντὶ τοῦ διεστηκέναι λαμβάνωμεν. λς. Ἀκήκοα δέ τινων πλεονασμὸν ἐγκαλούντων τῇ τομῇ ταύτῃ, ὥς οὐ καλῶς τῷ ποιεῖν τὸ πάσχειν ἀντέταξεν· ἐχρῆν γὰρ ἀμφοτέρω ὑφ' ἐν γένος εἶναι τὸ κινεῖσθαι.

31 Ὡςτι δ' ἡ τούτου λύσις τοιαύτη· οὔτε τὸ ποιοῦν ἢ ποιεῖ πάσχει οὔτε τὸ πάσχον ἢ πάσχει ποιεῖ, οὐδὲ τοῖς συνθέτοις συνέρχεται τὰ δύο εἰς ταῦτ' ὑπὸ τοῦ τὰς δύο ἀρχὰς εἰς ταῦτ' συμπίπτειν. τὸ μὲν οὖν κινεῖσθαι ἐν τῷ πάσχειν ἐστί, τὸ δὲ ποιοῦν κινεῖ ἀκίνητον ὄν. ἔνια δὲ τῶν ποιοῦντων ἐν τοῖς αἰσθητοῖς κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖται ἀπὸ τοῦ τὰς δύο ἀρχὰς ἐν αὐτοῖς ἔχειν, καὶ εἶναι μὲν τι αὐτῶν κινουῦν, εἶναι δὲ κινούμενον ἕτερον. ἀντιδιείλεν οὖν τῷ ποιοῦντι τὸ πάσχειν κατὰ τὰ ἑαυτῷ περὶ τῶν αἰτίων δοκοῦντα. Ἄλλη πάλιν αἰτία καθ' ἕτερον τρόπον τὴν περιττότητα αἰτιᾶται· τὰ μὲν γὰρ καθ' αὐτά, τὰ δὲ πρὸς τι διαιροῦνται, καὶ ἐν τούτοις περιλαμβάνειν δοκοῦσι πάντα τὰ γένη. ἄλλοι δὲ εἰς οὐσίαν καὶ συμβεβηκὸς διατέμνοντες αὐτὰ ἡγοῦνται ἀρκούντως διαιρεῖσθαι. Οὐκ ὀρθῶς οἰόμενοι· οἱ μὲν γὰρ εἰς ὑποκείμενον καὶ συμβεβηκὸς διχοτομοῦντες τὰς κατηγορίας ἐφάπτονται μὲν πως τῆς Ἀριστοτέλους πρώτης καὶ εἰς ἐλάχιστα τῶν γενῶν τομῆς, καὶ ταύτῃ γε οὐχ ἀμαρτάνουσιν· ἢ δὲ παραλείπουσι τὰ καθόλου καὶ ἐν μέρει, ταύτῃ δὲ κακῶς χρῶνται καὶ ἀτελῶς τοῖς Ἀριστοτελικοῖς. οἱ δ' αὖ εἰς οὐσίαν καὶ πρὸς τι ἀντιδιαιροῦντες, ἐπειδὴ τὰ συμβεβηκότα ἄλλου ἐστί, καὶ οὕτω δύο μόνον ποιοῦντες γένη τὰς ὅλας κατηγορίας, οὗτοι δὲ ἐπιτίθενται τῇ ἐνδείᾳ τῶν ὀνομάτων· ἢ γὰρ συμβεβηκότα οὐ πάντα ἐστὶν ἄλλου, ἀλλὰ ἐν μόνον τὸ αὐτῷ λεγόμενον πρὸς τι. δοκεῖ δὲ πρὸς τι εἶναι πάντα τὰ συμβεβηκότα διὰ τὸ ἡμᾶς ἀφαιρεῖν τὰ ὀνόματα τῶν πεφυκῶν συσσημαίνεσθαι διὰ τὸ γνῶριμον· οὕτως ἡ λευκότης δοκεῖ τινος εἶναι οὐκ οὔσα καθ' αὐτήν τινος. ἐπὶ τούτῳ γε τῷ λόγῳ καὶ τὰ προηγουμένως καθ' αὐτὰ πρὸς τί ἐστι. Σωκράτης γὰρ Σωφρονίσκου λέγεται οὐχ οὕτως, ἢ πέρ ἐστι Σωκράτης, ἀλλὰ παραλείπομεν ὡς γνῶριμον τὸ υἱός, ἐπεὶ ἢ Σωκράτης οὐδενός. καὶ τὸ συμβεβηκὸς εἰ μὲν ἀναφέρομεν εἰς τὸ ὑποκείμενον, πρὸς τι, ὥσπερ ὁ ἀγρὸς ὡς κτήμα πρὸς τι, αὐτὸ δὲ καθ' αὐτὸ τὸ συμβεβηκὸς φύσις τις ἰδίᾳ. καὶ ἡ ὕλη δὲ καὶ τὸ ὑποκείμενον καθὼ μὲν τυγχάνει τούτων τῶν προσηγοριῶν, πρὸς τί ἐστι (τινὶ γὰρ ὑπόκειται), καθὼ δὲ ἀρχή, κατὰ διάστασιν ἐστι καὶ καθ' ἑαυτό.

32 δεῖ τοίνυν μὴ ῥημάτων συνηθείας ἀλλὰ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ἐξεταστὰς γίνεσθαι, μηδὲ τῇ ἐνδείᾳ τῶν ὀνομάτων ἐπιτίθεσθαι, ἀλλὰ ταῖς διαφόροις ιδιότησι τῶν πραγμάτων συνακολουθεῖν. οὕτω γὰρ οὐχ εὐρεθήσεται τὰ γένη ἐλάττω ὄντα τῶν δέκα. εἰ δέ τις εἰς ὑποκείμενον 〈καὶ τὰ περὶ τὸ ὑποκείμενον〉 διαιρούμενος ὡς περιττεύουσιν εὐθύνει τὴν εἰς δέκα διανομήν, καὶ οὗτος ἀορίστως ἀντιδιαιρεῖ τὰ περὶ αὐτὸ πρὸς ἐν καὶ ὠρισμένον τὸ ὑποκείμενον. λζ. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ παρόντι ἀρκεῖ μετρίως ἀντιρρηθέντα πρὸς τοὺς περιττεύειν λέγοντας τὴν τῶν κατηγοριῶν διάταξιν, ἀπάντησον δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐλλείπειν αὐτὴν ἀποφαινομένους· διὰ τί γὰρ φασὶ τῷ μὲν ποιεῖν τὸ πάσχειν ἀντέταξεν, οὐκέτι δὲ τῷ ἔχειν τὸ ἔχεσθαι; Οὔτοι παραλείπων αὐτήν, ὡς ἡμεῖς ἂν εἴποιμεν δικαιολογούμενοι, ἀλλ' ὅτι ἐνέπιπτεν εἰς τὴν τοῦ κεῖσθαι κατηγορίαν τὴν ἤδη προωρισμένην. ἔχει μὲν γὰρ τις τὴν ἀσπίδα, ἔχεται δὲ ἡ ἀσπίς ἐν τῷ οὕτως περικεῖσθαι· οὐκ ἄλλο τι οὖν ἔσται ἢ θέσις ἢ τάξις τῶν ἐχομένων. Ἀλλὰ διὰ τί τοὺς συνδέσμους παρέλιπεν, ἀποροῦσιν. Ἐπειδὴ, φησὶν ἡμεῖς, οὔτε προηγουμένη ἐστὶν αὐτῶν ἡ χρεῖα τοῦ λόγου ἀλλὰ δευτέρα, οὔτε τελεία ἀλλ' ἀτελής, οὔτε λεκτικὴ συμβολικὴ δὲ μᾶλλον, ἀλλ' οὐδὲ σημαίνει προηγουμένως συσσημαίνει δὲ μᾶλλον, ὥσπερ τὰς διπλᾶς εἰώθαμεν παραγράφειν, αἵτινες μετὰ τῶν γεγραμμένων μὲν συσσημαίνουσι τὸ ἀπαρτίζον τῆς διανοίας αὐταὶ δὲ καθ' ἑαυτὰς οὐδὲν δηλοῦσι. καὶ οἱ σύνδεσμοι τοίνυν συσσημαίνουσι μετὰ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου, αὐτοὶ δὲ καθ' ἑαυτοὺς οὐκ εἰσὶ σημαντικοί, ἀλλ' εἰκόασιν τῇ κόλλῃ· διόπερ οὐδὲ λόγου στοιχεῖα αὐτοὺς τιθέμεθα, ἀλλ' εἴπερ ἄρα μέρη λέξεως. κὰν σημαίνωσι δὲ οὔτοι, κατὰ σύνταξιν σημαίνουσιν, ὥσπερ ἡ β α συλλαβή, τὸν δὲ

λόγον εἶναί φαμεν περὶ τῶν ἄνευ συντάξεως καὶ καθ' αὐτὰς σημαινουσῶν λέξεων καὶ κατὰ τὰς προηγουμένης χρήσεις τοῦ λόγου, οὐ μέντοι κατὰ τὰς ἐπομένας. Πάλιν τινὲς ἐπιζητοῦσι τὰ ἄρθρα ποῦ ταχθήσεται. Ἔστι δὲ καὶ περὶ τούτων ὁ αὐτὸς λόγος· συνδέσμων γὰρ ἔχει δύναμιν ἐπὶ ἄρρένων καὶ θηλέων μετὰ τοῦ καὶ τὸ ὑποκείμενον συμπαραδηλοῦν ἀορίστως, διὸ καὶ ἀόριστά τινες αὐτὰ καλοῦσι· τὸ μὲν γάρ τι ὑποκείμενον παρίστησι, μετὰ δὲ τοῦ ἄρρενος συνταττόμενον ἄρρεν τι δηλοῖ, μετὰ δὲ τοῦ θήλεος θηλύ τι.

33 παρῆκται δὲ τὸ τόδε ἀπὸ τοῦ τινός, συνεκφαίνει δὲ ὅποτερονοῦν τῶν ἄρθρων τὸ ἄρρεν ἢ τὸ θήλυ ἐν τῇ συντάξει, αὐτὸ δὲ καθ' αὐτό ἐστὶν ἄσχημον. Ἀλλ' αἱ ἀποφάσεις φασὶ καὶ αἱ στερήσεις τὰ τε ἀόριστα καὶ αἱ ἐγκλίσεις καθ' ἐκάστην κατηγορίαν ἐν τίνι ταχθήσονται; Περὶ δὲ τούτου βέλτιον αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Ὑπομνήμασιν ἀνεδίδαξε· προσθεὶς γὰρ τὰς κατηγορίας σὺν ταῖς πτώσεσιν αὐτῶν καὶ ταῖς ἀποφάσεσι καὶ ταῖς στερήσεσι καὶ τοῖς ἀορίστοις ὁμοῦ συντάξεν αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν πτώσεις τὰς ἐγκλίσεις ὀνομάζων. ἔσται δὲ οὖν τὸ ἀνυποδετεῖν τῆς αὐτῆς κατηγορίας, ἥς καὶ τὸ ὑποδεδέσθαι, καὶ τὸ ἀναπνεῖν τῆς τοῦ ἔχειν κατηγορίας, ὥστε καὶ τὸ ὠπλίσθαι. καὶ αἱ ἀποφάσεις οὖν τούτων ἔσονται ὦν καὶ αἱ καταφάσεις, καὶ τὰ ἀόριστα τούτων ὦν καὶ τὰ ὠρισμένα· καθόλου γὰρ ἐν τούτῳ ἔχουσι τὸ εἶναι αἱ ἀποφάσεις καὶ στερήσεις ἐν τῷ τὰ ἀναιρούμενα μὴ εἶναι, εἰκότως ἄρα ἐπ' ἐκεῖνα ἀναπέμποιτο τὰ ἐν ἔξει ὄντα καὶ καταφασκόμενα. καὶ ὁ νεκρὸς οὖν τούτου ἔσται οὗ καὶ τὸ ζῶον, καὶ ἡ τυφλότης τοῦ αὐτοῦ οὗ καὶ ἡ ἔξις καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος. περὶ δὲ τοῦ ἑνός, ὡς οὐκ ἔστιν ἔξω πίπτον τῶν κατηγοριῶν, πολλαχοῦ ἂν τις ἀποδείξει· καὶ γὰρ ὡς ἀρχὴ τῶν ἀριθμῶν καὶ ὡς μέτρον ὑπάρχον τοῖς πρὸς τι συνταχθήσεται, καὶ εἴ τις ἀσώματον καὶ καθ' ἑαυτὸν τὸν ἀριθμὸν τιθεῖν, οὐσία ἂν εἴη ἢ μονάς, εἰ δὲ τις διττὸν ἀριθμὸν ὑπόθοιτο, ἔσται καὶ ἡ μονάς ἐν δύο γένεσιν, ἐπὶ μὲν τῶν κατὰ σύνθεσιν ἀριθμητῶν ἐν τοῖς πρὸς τι, ἐπὶ δὲ τῶν νοητῶν ἐν οὐσίᾳ ταττομένη. εἰ δὲ τις αὐτὴν καὶ μέρος ποσοῦ νομίζοι, ὥσπερ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἔσται καὶ ἐν τῷ ποσῷ ἅμα. τοῦτο μέντοι ὅλον παρακρούεται ἡμᾶς πανταχοῦ γὰρ ἕτερόν ἐστι τὸ πέρας καὶ τὸ ὀριζόμενον ὑπὸ τοῦ πέρατος. καὶ ἡ μονάς οὖν ἀρχὴ καὶ πέρας οὕσα τοῦ ποσοῦ οὐκ ἂν εἴη ποσόν. ἴσως δὲ βέλτιον ὁμώνυμον καὶ τὸ ἐν ἀπολιπεῖν, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, ἀτὰρ δὴ καὶ ὡς νυνὶ λέγομεν, οὐκ ἂν εἴη διαίρεσις προηγουμένη εἰς τὰς κατηγορίας οὐδὲ θέσις αὐτῶν ἀφωρισμένη εἰς ἓν γένος.

34 λη. Τοσαῦτα μὲν καὶ πρὸς τοὺς ἐλλείπειν λέγοντας τὴν διάστασιν ταύτην ἐδικαιολογήσω, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλα ἀντ' ἄλλων ἀντεισάγειν τῶν κατηγοριῶν γένη τὸν Ἀριστοτέλην λέγοντας πῶς ἂν διαπραγματεύσοιο; λέγουσι τοίνυν τινές, ὡς δεῖ τὴν κίνησιν γένος εἶναι <ἀντὶ> τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν· οὔτε γὰρ εἰς ἄλλο γένος αὐτὴν προσήκει ἀνάγειν, οὔτε ἄνωθ' ἐν τῷ τί ἐστὶ κατηγορεῖται, οὔτε εἰς τὸ ποιεῖν οἶόν τε αὐτὴν τάττειν (καὶ γὰρ ἐν τῷ πάσχειν πολλαὶ κινήσεις), οὐδ' αὖ ἐν τῷ πάσχειν, ὅτι πολλαὶ κινήσεις ποιήσεις. Πρὸς δὲ ταῦτα ἄνωθεν διοριζόμεθα τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ θεωρεῖσθαι κατὰ τὰς δέκα κατηγορίας ὁμωνύμως. διόπερ οὔτε τὴν δύναμιν οὔτε τὴν ἐνεργείαν θήσομεν ἐν ταῖς κατηγορίαις· τῶν γὰρ ὁμωνύμων καὶ κατ' οὐσίαν πάντῃ διαλλαττόντων οὐχ οἶόν τε ἦν ἐν εἶναι κοινὸν γένος. διόπερ καὶ τῆς κινήσεως εἰς ἐντελέχειαν ἀπὸ τῆς δυνάμεως ὁδευούσης ἄλλως μὲν ἐν τῷ ποιῶ, ἄλλως δὲ ἐν τῷ ποσῷ, ἄλλως δὲ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, οὐχ οἶόν τε ἐστὶ νοεῖν μίαν κατηγορίαν διὰ τὴν ὁμωνυμίαν. καὶ τὴν στάσιν δὲ εἴ τις ἀντεισάγοι, ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἀντεροῦμεν, καὶ ἔτι προσήκειν λέγοντες οὐ τοῖς ἐν γενέσει ἀλλὰ μάλλον τοῖς νοητοῖς τὴν στάσιν. εἰ δὲ τις εἰς τὸ πῶς ἔχον συντάττοι τὰς πλείστας κατηγορίας, ὥσπερ οἱ Στωικοὶ ποιοῦσιν, ἐπιδεικτέον αὐτοῖς, ὅτι πλεῖστα παραλείπουσι τῶν ὄντων τὰ ἐν τόπῳ καὶ τὰ ἐν χρόνῳ καὶ κατ' ἀριθμὸν ποσὰ καὶ κατὰ πηλίκον καὶ τὸ ὑποδεδέσθαι καὶ ἄλλα τοιαῦτα· οὐδὲν γὰρ ὅτι τῶν τοιούτων περιέχεται ἐν τῷ πῶς ἔχοντι. λθ. Ἀλλ' εἴποι τις ἂν συνώνυμον εἶναι τὸ ὄν· καὶ γὰρ ὁ λόγος καὶ τὸ ὄνομα φασιν ἐφαρμόζει τοῖς οὖσιν· ἔστιν ἄρα ἕκαστον τῶν ὄντων ἢ ποιοῦν ἢ πάσχον ἢ ἀμφοτέρα,

ὥστε εἰ καὶ ὀνόματος καὶ λόγου τοῦ αὐτοῦ μετέχει τὸ ὄν, πᾶν εἴη ἂν συνώνυμον. Ἡ καὶ πρὸς τοῦτο ἀντειπεῖν ῥάδιον, ὅτι οὐχ οὗτος ὅρος ἐστὶ τοῦ ὄντος τὸ ἢ ποιεῖν αὐτὸ ἢ πάσχειν ἢ ἀμφοτέρω· περιλαμβάνει μὲν γὰρ τὰ δηλούμενα ὡς ὄντα αὕτη ἢ ἀπόδοσις τοῦ λόγου, τίνα δὲ ἐστὶν οὐ σημαίνει. ὡς γὰρ οὐκ ἔστι λόγος κυνὸς τὸ ζῶν χερσαῖον ἢ θαλάττιον ἢ οὐράνιον, ἀλλ' ὁ δηλῶν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, οὕτως οὐδὲ ὁ εἰρημένος λόγος ἂν εἴη τοῦ ὄντος, ἄλλως τε ὅτι οὐδὲ ἀληθεύεται οὗτος ὁ λόγος κατὰ τῶν εἰδῶν τοῦ ὄντος. χρή γὰρ τὸν ὅρον τοῦ γένους ἐφαρμόζειν καὶ τῷ εἶδει ὥσπερ οὖν ὁ τοῦ ζώου λόγος ἐφαρμόζει καὶ τῷ ἀνθρώπῳ, οὕτως ἔδει καὶ τοῦτον τὸν λόγον ἐφαρμόζειν ἐκάστῳ τῶν εἰδῶν τοῦ ὄντος, οἷον κυνὶ ἢ ἀνθρώπῳ ἢ ἵππῳ, οὐδεὶς δὲ ὅρον ἀποδιδούς ἵππου φησὶν αὐτὸν ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν ἢ ἀμφοτέρω.

35 μ. Ἀπορήσειε δ' ἂν τις τὸ ἔστι καθ' ἐκάστην τῶν κατηγοριῶν λεγόμενον πῶς χρή ἐκδέχασθαι· ἦτοι γὰρ τὸ αὐτὸ σημαίνει τῷ καθ' οὗ κατηγορεῖται ἢ ἕτερον. ἀλλ' εἰ μὲν τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἡ οὐσία καὶ τὸ ἔστι, περιττὸν τὸ κατηγορεῖν αὐτῆς τὸ ἔστι· δυνάμει γὰρ ἐστὶ ἡ οὐσία οὐσία καὶ τὸ ποιὸν ποιόν. ἢ εἰ μὴ ἀδολεσχοῦμεν κατηγοροῦντες αὐτῶν τὸ ἔστιν, ἕτερον αὐτῶν ἔσται τὸ ἔστιν. εἰ δὲ ἕτερον, καὶ καθ' ἕκαστον ἕτερον, ὥστε οὐ δέκα μόνον αἱ κατηγορίαι, ἀλλὰ καὶ ἄλλα δέκα καθ' ἃς τὸ ἔστι περὶ ἐκάστης αὐτῶν λέγομεν, καὶ πάλιν εἰ ἐκάστου τούτων ἄλλο τὸ ἔστι κατηγορήσομεν, ἐπ' ἅπειρον ἀναβησόμεθα. εἰ δὲ ἓν εἴη καὶ κοινὸν ἐπὶ πασῶν τὸ ἔστι κατηγορούμενον καὶ ἐγκέκλιται τὸ ἔστι ἀπὸ τοῦ ὄντος, εἴη ἂν γένος τὸ ὄν. Φανερόν μὲν οὖν τὸ σόφισμα, κωλύει δὲ οὐδὲν ἀπαντῆσαι πρὸς τὴν τούτου λύσιν. τὸ γὰρ ἔστιν ὅταν κατηγορῶμεν ἐφ' ἐκάστου, τὴν ὑπαρξιν προσκατηγοροῦντες αὐτοῦ τοῦτο λέγομεν· ἡ δὲ ὑπαρξις καὶ τὸ ὑπάρχειν τὸ ὑποκείμενον οὐ κεχωρισμένον τι δηλοῖ τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν δέκα μαρτυρεῖ τῇ ὑποστάσει τὸ μὴ εἶναι ἀνυποστάτῳ αὐτῇ ἀλλ' ὑφεστηκέναι. καὶ τὸ εἶναι οὖν ὁμώνυμον ἔσται καὶ δεκαχῶς ῥηθήσεται, ὁσαυχὼς καὶ τὰ ὄντα. ΔΕΞΙΠΠΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΥ ΤΩΝ ΕἰΣ ΤΑΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΛΥΣΕΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ Κεφάλαια τοῦ δευτέρου βιβλίου.

36 (1τ) α. Πότερον διαίρεσις ἐστὶν ἡ καταρίθμησις εἰς τὰς κατηγορίας. β. Πλωτίνου ἀπορία, ὅτι τὸ αὐτὸ οὐ σημαίνει ἡ οὐσία ἐπὶ τε τῶν πρώτων ὄντων καὶ ὑστέρων οὐκ ὄντος γένους κοινοῦ ἐν οἷς τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον. γ. Ὅτι κατὰ τὰς Πλατωνικὰς ὑποθέσεις δύναται εἶναι αὕτη ἡ ἀπάντησις, κατὰ δὲ τὰς Ἀριστοτέλους χρή λῦσαι τὸ ἀπορούμενον. δ. Πλωτίνου ἀπορία, εἰ τὰ αὐτὰ ἐστὶ γένη τῶν ὄντων ἔν τε τοῖς νοητοῖς καὶ τοῖς αἰσθητοῖς. ε. Ἀπορία Πλωτίνου πρὸς Ἀριστοτέλην, τί κοινὸν ἐπὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἶδους καὶ τοῦ ἐξ ἀμφοῖν συνεωρακῶς πάντα οὐσίας εἶναι λέγει. ς. Ἀπορία Πλωτίνου περὶ τῆς οὐσίας, τίς αὐτῆς ἡ πρώτη καὶ ἀπλουστάτη ἔννοια καὶ πῶς ἔνεστιν αὐτὴν ἐξηγεῖσθαι. ζ. Ἀπορία Πλωτίνου, διὰ τί ἡ οὐσία προτάττεται τῶν ἄλλων. η. Ὅτι ὁ ἀποδοθεὶς περὶ αὐτῆς λόγος οὐ διδάσκει, τί ἐστὶν ἡ οὐσία. θ. Ὅτι τὸ ἴδιον τῆς οὐσίας πᾶσιν ἐφαρμόζει. ι. Πῶς νῦν μὲν προτάττει τὴν οὐσίαν τὴν αἰσθητὴν τῶν ἄλλων καὶ πρώτην λέγει, ἀλλαχοῦ δὲ μετὰ τὴν ἀσώματον ταύτην τάττει; ια.

37 Ὅτι δοκεῖ ὑπεναντία λέγειν ἑαυτῷ ἐν μὲν τοῖς Φυσικοῖς τὰ κοινὰ προτάττων ὡς πρῶτα, ἐνταῦθα δὲ τὰ καθ' ἕκαστα. ιβ. Περὶ τῶν κοινῶν πρὸς Ἀλέξανδρον ἀντιλογία. ιγ. Ὅτι πρῶτον ἔδει τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν δεύτεραι λέγονται οὐσίαι. ιδ. Ὅτι μὴ δείξας τὴν πρώτην οὐσίαν μὴ οὔσαν μᾶλλον καὶ ἥττον τὰ εἶδη μᾶλλον καὶ ἥττον λέγει. ιε. Εἰ οὐδεμία οὐσία μᾶλλον καὶ ἥττον, πῶς τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία. ις. Ὅτι εἰ τὸ αἷτιον τῆς αἰσθητῆς οὐσίας λαμβάνει, τὴν ἥττον οὐσίαν λαμβάνει. ιζ. Ὅτι τὴν γενικὴν οὐσίαν οὐχ ὠρίσατο. ιη. Ὅτι οὐ διήρηκε τὰς οὐσίας. ιθ. Ὅτι τὸ φανερόν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων οὐκ ἔχει δῆλον ποίων εἰρημένων. κ. Ὅτι χρήσιμος ἡ περὶ τῶν διαφορῶν θεωρία. κα. Ἀπορία περὶ τῆς διαφορᾶς ποῦ αὐτὴν χρή τάττειν. κβ. Ἀπορία περὶ τοῦ μὴ λέγεσθαι τὰς διαφορὰς καθ' ὑποκειμένου. κγ. Πῶς εἰπὼν δοκεῖ πάση οὐσίᾳ ὑπάρχειν τὸ τόδε τι λέγεσθαι ἐπήγαγεν ἐξῆς οὐ μὴν ἀληθές γέ ἐστι τοῦτ' ο; κδ. Εἰ

μηδέν ἐστι τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον, πῶς τὸ λογικὸν ζῶον τῷ ἀλόγῳ ἐναντίον ἐστί; κε. Πῶς, εἰ μηδέν ἐστι τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον, τὸ πῦρ τῷ ὕδατι καὶ τὰ ἄλλα στοιχεῖα ἐναντία λέγει Ἀριστοτέλης; κς. Ὅτι δύναται ὁ ἄνθρωπος τῷ ἵππῳ εἶναι ἐναντίον ἢ ὁ τις ἄνθρωπος τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. κζ. Πῶς, εἰ μηδέν ἐστι τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον, τὸ εἶδος τῇ στερήσει λέγει ἐναντίον ἐν τοῖς Φυσικοῖς καὶ τὴν ὕλην τῷ εἶδει; κη. Ὅτι τὸ μηδέν τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον ἐπὶ μὲν τῶν καθ' ἕκαστα δέδεικται, ἐπὶ δὲ τῆς οὐσίας οὐ δέδεικται. κθ. Πῶς προειπὼν τὸ εἶδος μᾶλλον οὐσίαν τοῦ γένους νῦν φησιν οὐκ ἐπιδέχεσθαι τὴν οὐσίαν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον; λ. Ὅτι ὁ μᾶλλον λογικὸς μᾶλλον ἐστὶν ἄνθρωπος, λα.

- 38 Πῶς ἡ ὕλη μᾶλλον καὶ ἥττον λέγεται; λβ. Τίς ἡ αἰτία τοῦ τὴν μὲν οὐσίαν μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον, τὰς δὲ ποιότητας ἐπιδέχεσθαι; λγ. Διὰ τί προσέθηκε τὸ δοκεῖ τὸ ἴδιον τῆς οὐσίας ἀποδιδούς; λδ. Διὰ τί προσέθηκε τὸ ἐν ἀριθμῷ τῷ τῆς οὐσίας ἰδίῳ; λε. Ὅτι βουλόμενοι κατασκευάσαι πάσῃ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχον τὸ τῶν ἐναντίων ἀνὰ μέρος αὐτὴν εἶναι δεκτικὴν, λανθάνομεν κατασκευάζοντες ἕτερον χεῖρον τὸ μὴ μόνῃ αὐτῇ ὑπάρχειν. λς. Ὅτι ὁ πατὴρ δέχεται τὰ ἐναντία οὐσία ὦν· νοσεῖ γὰρ καὶ ὑγιαίνει. λζ. Ὅτι ἐπὶ τῶν αἰδίων οὐσιῶν οὐχ ἀρμόζει τοῦτο τὸ ἴδιον. λη. Εἰ ὥσπερ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος αὐτὸ καθ' αὐτὸ οὐκ ἐπιδέχεται ἐναντία, οὕτως οὐδὲ αἱ ἕξεις καὶ διαθέσεις ἀλλὰ τὰ ὑπ' αὐτὰ αἰσθητά, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ τῶν ἐναντίων ἀνὰ μέρος εἶναι δεκτικόν· ὅπερ γὰρ ἐπὶ τῆς ἕξεως καὶ διαθέσεως τῆς γενικῆς, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν γενικῶν οὐσιῶν θεωρεῖται, καὶ οὕτως κοινὸν ἔσται καὶ πρὸς ἄλλα τὸ μὴ εἶναι τῶν ἐναντίων ἀνὰ μέρος δεκτικά. λθ. Πλωτίνου ἀπορία, ὅτι τὸ εἶναι τῶν ἐναντίων ἀνὰ μέρος δεκτικὸν ὡς συμβεβηκὸς τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχει. μ. Πλωτίνου ἀπορία, ὅτι εἰ κατὰ τὸ σύνθετον θεωροῦμεν τὴν οὐσίαν, εὐρίσκεται ἡ ὕλη μᾶλλον οὐσία. μα. Ὅτι οὐ μόνον τῆς οὐσίας ἴδιον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοῦ λόγου καὶ τῆς δόξης. μβ. Ἀπορία Πλωτίνου, ὅτι αὐτὴν τὴν οὐσίαν τίς ἐστὶν οὐ παρίστησι τὸ λεγόμενον αὐτῆς ἴδιον. Μέχρι μὲν τούτων, ὦ φιλομαθέστατε Σέλευκε, τὰ μὲν τινα τοῖς παλαιοῖς ἀνδράσιν ἠπορημένα προβέβληκας, τὰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐξεύρηκας τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἐπ' αὐτὰ μέλλω ἔρχεσθαι τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν.
- 39 πότερον χωρίσαι βούλει τὰς ἀπορίας τοῦ Πλωτίνου καὶ τελευταίας τάξαι ἢ κατὰ τὴν ἐφεξῆς τῶν ἐδαφίων ἀκολουθίαν κάκεινας παρατιθέναι; α. Ἄλλ' ἔμοιγε δοκεῖ μηδαμῶς τὴν συνέχειαν διακόπτειν, ἀλλ' ἐφεξῆς ἐξετάζειν τὰ συμπύπτοντα. μέλλων τοιγαροῦν ἀπὸ τῆς οὐσίας ἄρχεσθαι περὶ τῶν κατεileγμένων τούτων κατηγοριῶν πρῶτον ἐρωτῶ, πότερον ὡς διηρημένων αὐτῶν ἢ ὡς ἀριθμουμένων διανοῇ. Διηρῆσθαι μὲν αὐτὰς οὐ νομιστέον· οὐδὲ γάρ ἐστι τομὴ γένους εἰς εἶδη. οὔτε γάρ ἐστὶ τι κοινὸν γένος τῶν δέκα κατηγοριῶν, ὅποιον εἰσάγουσί τινες τὸ ὄν ἢ τὸ τί, οὔτε μὴ ὄντος τοῦ διηρημένου γένους εἴη ἂν τὰ διαιροῦντα. εἰ δὲ μήτε γένος κοινὸν ἐπὶ τῶν ἀνωτάτων γενῶν οἷόν τέ ἐστι λαβεῖν μήτε τὰς διαιρετικὰς διαφοράς, οὐκ ἔστι διαίρεσιν καλεῖν τὴν τοιαύτην ἀπαρίθμησιν. Ἄρ' οὖν τοῖς ἐπὶ στρατιᾶς ἔοικεν ἢ διαίρεσις οἷον τοῖς κατὰ λόχους συντεταγμένοις; καὶ γὰρ ἐκεῖ ἐκάστου λόχου ἕκαστος λοχαγὸς ἐξηγεῖται, καὶ ἐνταῦθα ἡ μὲν οὐσία τῶν οὐσιῶν, αἱ δ' ἄλλαι κατηγορίαι τῶν ὑφ' αὐτὰς τὸ κύρος τῆς ἡγεμονίας προειλήφασιν; Ἄλλ' ἐὰν τοῦτο λέγωμεν, διεσπαρμένον τι πλῆθος ἔσται τὸ τῶν ὄντων καὶ εἰκοδὸς τοῖς ἐκ διεστηκυῶν φυλῶν καὶ φρατριῶν συναγομένοις εἰς ἓν δῆμοις. τοῦτο δὲ τὴν συνέχειαν καὶ ἀλληλουχίαν ἀναιρεῖ τῆς διακοσμῆσεως. βέλτιον οὖν ἀφορίζεσθαι μὲν τὰ γένη κατὰ τινας πρώτας ιδιότηας τῶν κατηγοριῶν καὶ περιγράφειν αὐτῶν τῆς ὑποστάσεως τὸν λόγον ἐκάστης καθ' αὐτὴν καὶ ταύτῃ διστάναι αὐτὰς χωρίς.
- 40 πάλιν γε μὴν καθόσον περὶ τὴν οὐσίαν εἰσὶ τὰ συμβεβηκότα καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ συντάττεται πρὸς αὐτὴν ὁμολογουμένως, κατὰ τοσοῦτον ἀφομοιωτέον αὐτὰ τοῖς ἀφ' ἑνὸς καὶ περὶ ἓν συνταττομένοις. Τί οὖν, μερισμῷ προσέοικεν ὡς ὅλου; Οὐδαμῶς οὐ γὰρ περιγράφει τὸ τοῦ οἰονεῖ συγκρίματος σύστημα κατὰ τινα ἴδια μέρη, ἀλλὰ ἀναλύει ἐπὶ τὰ ἀπλούστερα καὶ

στοιχειώδη ταῖς ἀποδιαλήψεσι τῶν ἐπινοιῶν στοιχειωδεστέραις αἰὲν χρωμένῃ. τάξιν μέντοι διασώζει τὴν πρὸς ἓν καὶ <περὶ> ἓν καὶ ἀφ' ἑνός, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς οὖσιν ἡ οὐσία τὴν πρώτην καὶ κυριωτάτην τάξιν εἴληφε, περὶ δὲ αὐτὴν τὰ συμβεβηκότα ὑφέστηκε. β. Περὶ μὲν δὴ τούτων οὕτως· ἃ δὲ πρῶτον ἀπορεῖ Πλωτῖνος, ἐπισκεψώμεθα. ἀπορεῖ γὰρ διττῆς οὐσίας ὑπαρχούσης νοητῆς τε καὶ αἰσθητῆς πῶς γένος δύναιτ' ἂν γενέσθαι τὸ αὐτό· τί γὰρ κοινὸν ἐν ἀμφοτέροις τούτοις ἐν τῷ εἶναι ὑπάρχει; εἰ δὲ καὶ ἔστιν, ἔσται πρότερον ἄλλο τούτων, ὅπερ οὔτε σῶμά ἐστιν οὔτ' ἀσώματον· ἔσται γὰρ ἢ τὸ ἀσώματον σῶμα ἢ τὸ σῶμα ἀσώματον. Ἔστι μὲν οὖν πρὸς ταῦτα ῥάδιον ἀντεπεῖν, ὅτι παρὰ τὴν πρόθεσιν τὰ ἀπορήματα ταῦτα προσάγεται. οὔτε γὰρ περὶ τῶν ὄντων οὔτε περὶ τῶν γενῶν τῆς πρώτης οὐσίας νῦν αὐτῷ πρόκειται λέγειν· στοχάζεται γὰρ τῶν νέων τοῖς ἀπλουστέροις ἐπακολουθεῖν δυναμένων. ὥστ' ἐπεὶ περὶ λέξεων ἐστὶν αὐτῷ νῦν ἡ σπουδὴ, αἷς τὸ κατ' οὐσιῶν λέγεσθαι ὑπάρχει, μάτην ἐν τῇ περὶ τούτων σκέψει ἐπεισάγει τὰς περὶ τῶν ὄντων ζητήσεις ὁ Πλωτῖνος, οὐ μὴν ἔμοιγε δοκεῖ διακρούεσθαι οὕτως τὴν πρὸς τὸ παρὸν εὖ τιθεμένην μόνον τοῦ λόγου διέξοδον, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς ἄρχεσθαι τῆς Πλωτίνου φιλοσοφίας καὶ πρὸς τὴν ὅλην αὐτοῦ θεωρίαν ἀναφέρειν καὶ τὴν τῶν παρόντων λόγων διέξοδον. ἐν γὰρ δὴ γένος τὴν οὐσίαν ἐν τοῖς νοητοῖς οὗτος τίθεται ὡς κοινῇ τὸ εἶναι παρέχουσαν τοῖς ἀσωμάτοις εἶδεσι καὶ ὡς τοῖς αἰσθητοῖς ἅπασι καὶ τοῖς ἐνύλοις εἶδεσι τὸ εἶναι ἐνδιδούσαν. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει καὶ διατείνει δι' ὅλων ἡ τῆς οὐσίας ἀρχὴ ἡ αὐτὴ τάξιν ἔχουσα πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην, καθ' ἃς τοῖς μὲν πρώτως τοῖς δὲ ἄλλον τρόπον παρέχει τὸ εἶναι ὥστε εἰ πάντα ἀνήκει εἰς αὐτὴν ὡς ἀπ' αὐτῆς ἡρτημένα, δύναται ἡ ταύτης ὑπογραφή ἐμφαίνειν καὶ τὴν πρώτην ἀρχὴν, ἀφ' ἧς εἰς τὴν ἐσχάτην ὕφεσιν αὕτη πέπτωκεν.

41

γ. Ἀλλ' εἰ ταῖς αὐταῖς ὑποθέσεσιν Ἀριστοτέλης ἐχρῆτο, αἷς καὶ Πλωτῖνος, εἶχεν ἂν τινα δοκοῦντα τὰ εἰρημένα λόγον· νῦν δὲ τὰ ἐκείνῳ δοκοῦντα ὡς ὁμολογούμενα προσλαβὼν διαγωνίζει ὑπὲρ Ἀριστοτέλους. Οὐκοῦν πρὸς ταύτην τὴν ζήτησιν τοῖς εἰρημένοις ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματεία χρήσομαι. εἰσὶ γὰρ δύο οὐσίαι κατ' Ἀριστοτέλην αὗται, ἡ νοητὴ καὶ ἡ αἰσθητὴ, καὶ μέση τούτων ἡ φυσικὴ· αἰσθητὴ μὲν ἡ σύνθετος, φυσικὴ δὲ ἡ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν ὕλην, ἡ δὲ τούτων ἀνωτέρω ἡ νοερά καὶ ἀσώματος, ἦν ἀκίνητον μὲν κινητικὴν δὲ καλεῖ πολλάκις ὡς τῆς εἰδοποιουμένης κατὰ τὴν ζωὴν κινήσεως αἰτίαν οὖσαν. ταῦτα γὰρ περὶ τούτων τῶν οὐσιῶν Ἀριστοτέλης ἀποδείκνυσιν ἐν τῷ Α τῶν Μετὰ τὰ φυσικὰ, καὶ τούτῳ συνείληφε τὰς πολλὰς οὐσίας εἰς τὴν ὅλην οὐσίαν. ὑπέθηκε δὲ αὐτὰς ὁμοῦ πρὸς μίαν σύνταξιν καὶ πρὸς μίαν ἀρχὴν ἀνήγαγε. κομιδῇ γὰρ ἄλλο γέ τι τοῦ ἐνός μεθέξει, εἰ αὕτη ἡ οὐσία ἡ τὸ εἶναι ἐν τῷ ἐνὶ ἔχουσα ἀποστερηθήσεται τῆς πρὸς τὸ ἐν ἀναγομένης συντελείας. ἀρρήτων τοίνυν ὄντων τῶν νοητῶν κατὰ μεταφορὰν καὶ ἀναλογίαν ἀπὸ τῶν κατ' αἴσθησιν γνωρίμων χρῆται τῷ τῆς οὐσίας ὀνόματι. τριχῶς γὰρ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος πάντα μετέχει, ἢ ὁμωνύμως ἢ συνωνύμως ἢ τοῦ μὲν κυρίως τοῦ δὲ κατὰ μεταφοράν, καὶ ὁμωνύμως μὲν ὡς ὁ πούς τοῦ ὀργάνου πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν ὀργάνων πόδας, συνωνύμως δὲ ὡς μάχαιρα μαχαίρας ὀξυτέρα λέγεται καὶ φωνὴ φωνῆς (μάχαιρα δὲ φωνῆς ὀξυτέρα οὐ λέγεται, ἐπεὶδὴ ἄλλο τὸ ὄξυ ἐν ἑκατέρᾳ), κυρίως δὲ καὶ κατὰ μεταφοράν ὡς ἐπὶ τοῦ ποδὸς τοῦ τε ἡμετέρου καὶ τῶν ὀρῶν· ἀρρήτων οὖν ὄντων ὥσπερ μεταφορᾷ κέχρηται τῷ τῆς οὐσίας ὀνόματι, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν κατελιμμένων ἡμῖν τὰ ἀκατάληπτα γνωρίζων. ὡς μὲν γὰρ πρὸς τὴν νοητὴν ἔσται ὁμώνυμος αὕτη τῇ ἀναλογίᾳ μόνῃ τὴν ἔμφασιν αὐτῆς παρέχουσα, ὡς δὲ πρὸς τὴν φυσικὴν συνώνυμος τῷ ἑαυτῆς συνθέτῳ ἐκείνῳ ἐμφαίνουσα. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς Μετὰ τὰ φυσικὰ σῶμα ἀσώματόν τινα λέγει οὐσίαν, διότι μὲν ἀπὸ τῆς νοερᾶς προελήλυθεν, ἀσώματον αὐτὴν ὀνομάζων, διότι δὲ εἰς αἰσθητὴν ἤδη κεκίνηται, τὸ σῶμα εἶναι αὐτῇ προσμαρτυρῶν, οὕτω καὶ ταύτην τὴν οὐσίαν πρὸς μὲν τὴν φυσικὴν συνώνυμον, πρὸς δὲ τὴν νοητὴν ὁμώνυμον λέγων

διὰ ταύτης κάκεινας διδάσκει, καὶ μάλισθ' ὅτι ἡ περὶ αὐτῆς ὑπογραφή, τὸ μήτε καθ' ὑποκειμένου μήτε ἐν ὑποκειμένῳ, δύναται κάκειναις ἐφαρμόσαι.

42 ἐγὼ μὲν οὖν, ὧ καλὲ κάγαθὲ Σέλευκε, δογματικώτερον πρὸς Πλωτῖνον ἀπαντῶ, σὺ δὲ ἐπεὶ βαθυτέραί πῶς εἰσιν αἱ λύσεις αὗται, πρὸς μὲν τοὺς ἐκ φιλοσοφίας ὀρμωμένους ταῖς τοιαύταις ἀπαντήσεσι χρῶ, πρὸς δὲ τοὺς ὀλίγα ἐπισταμένους τῶν δογμάτων ταῖς προχείροις χρῶ διαλύσεις, ἐκεῖνο λέγων, ὅτι περὶ πόδα ποιεῖσθαι ἔθος τὰς ἀκροάσεις Ἀριστοτέλει. διὸ καὶ νῦν οὐδὲν ἔξωθεν ἐπεισάγει τῶν ἀνωτέρω κειμένων φιλοσοφημάτων, ἀλλ' ὡς ὁμωνύμῳ χρήται τῇ οὐσίᾳ προηγούμενον μὲν ἔχων τὸν σκοπὸν περὶ τῶν λέξεων, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ ταῦτα καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν σημαινόμενα πράγματα συνεκδιδάσκων, ὥστ' οὐ χρή τὰς περιττὰς περὶ τούτων ἐπεισάγειν ζητήσεις. δ. Τοῖς αὐτοῖς οὖν χρησόμεθα λόγοις καὶ ὅταν ἀπορῇ Πλωτῖνος, πότερον τὰ αὐτὰ ἐστὶ γένη τῶν κατηγοριῶν ἐπὶ τῶν πρώτως ὄντων καὶ ἐπὶ τῶν ὑστέρων, ἢ ἐν μὲν τοῖς νοητοῖς πλείῳ ἐν δὲ τοῖς αἰσθητοῖς ἐλάττω ἢ ἀνάπαλιν. Ὅμοιον μὲν, ὧ Σέλευκε, τὸ ἀπόρημα τῷ περὶ τῆς οὐσίας, ὥστε καὶ τὴν λύσιν ἀπὸ τῆς προθέσεως τῶν κατηγοριῶν ἀπολογίζου. γένοιτο δ' ἂν καὶ ἑτέρα διάλυσις ἐπομένη τῇ δόξῃ, ἣν ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ Ἀριστοτέλης ἐκτέθειται. δέκα γὰρ ὄντων τῶν ὄλων γενῶν ἐν μὲν τοῖς συνθέτοις πάντα εἶναι ἀποφαίνεται, οὐχ ἥκιστα καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τὴν σύνθεσιν παρεχομένοις τῷ καὶ ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἅπαντα ἐνεῖναι (προσθήκη γὰρ καὶ πλεονασμὸς ἐν τοῖς σώμασιν ἀεὶ συνεμφαίνεται). ὥστ' ἐν μὲν τοῖς αἰσθητοῖς εἰσιν αἱ δέκα κατηγορίαι, διόπερ δὴ καὶ ἐν τῷ Σωκράτει ταύτας ἂν τις δείξειεν, ἐπὶ μέντοι τῶν νοητῶν οὐ πάντα ὑπάρχει, ἀλλὰ τὰ τοῖς ἀπλουστάτοις καὶ τελειοτάτοις προσήκοντα γένη. καὶ οὐκ ἔσται διὰ τοῦτο ἐλλείπουσα ἢ διαίρεσις τῶν γενῶν· οὐ γὰρ εἰ μὴ πάντ' ἔστιν ἐκεῖ, ἀτελῶς ἔχει τὰ ὧδε διηρημένα γένη, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς τὰ πεφυκτότα ὑπάρχει καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, πλείονα διὰ τὴν σύνθετον οὐσίαν φαίνεται. διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ὁ καθόλου τῶν κατηγοριῶν λόγος ἐνδεής. ε. Πάλιν τοίνυν ὁ Πλωτῖνος τοιαῦτα προσαπορεῖ· ὡς τριχῶς λεγομένης τῆς οὐσίας καὶ ἄλλης ἄλλως τίνα ὑποβάλλει τῇ νυνὶ κατηγορίᾳ, πότερον τὴν ὕλην ἢ τὸ εἶδος ἢ τὴν ἐξ ἀμφοῖν σύνθετον; ἅπασαι γὰρ οὐ δύνανται ὑποτάττεσθαι τοῖς παροῦσι λόγοις· οὐ γὰρ μία οὐδὲ καθ' ἐν αἱ πᾶσαι λέγονται, ὥστε ἦν ἂν ὑποτάξῃ τις, τὰς ἄλλας ἐξ ἀνάγκης παραλείψει.

43 Ἀλλὰ ὁ τὴν μίαν εἰπὼν καὶ σύνθετον περιέλαβεν ἐν αὐτῇ καὶ τὰς ὡς μέρη περιεχομένας· καθόλου γὰρ μεθ' οὗ τι συναπαρτίζει, οὐκ ἂν εἴη τούτων θάτερον ἐν θατέρῳ· ὥστε κοινωνεῖ μὲν τὰ τρία, τὸ εἶδος λέγω καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ συναμφοτέρων, κατὰ τὸ μὴ εἶναι ἑτέρου ἀλλ' ἑαυτῶν καὶ κατὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν ὑποκειμένῳ. οὐσίαι δὲ εἰσιν αἱ τρεῖς ἀπὸ τῆς μιᾶς τῆς συνθέτου πᾶσαι σημαινόμεναι. ς. Ἀλλὰ δὴ πάλιν ἀπορεῖ Πλωτῖνος οὐκ εἶναι ῥᾶδιον λέγων αὐτὴν τὴν οὐσίαν εἰπεῖν τίς ἐστίν. Ἀλλ' εἰ βούλει τὴν ἔννοιαν αὐτῆς ἀνευρεῖν, πρόλαβε πρότερον τὴν διὰ τῶν ὀνομάτων διδασκαλίαν, διότι τὰ συγκεχυμένα καὶ ὅλα πρῶτα ἦν εἰς ἐπιβολὴν, δεύτερα δὲ τοῦ λόγου καὶ διαρθρώσεως πλείονος δεόμενα. ταῦτα δὴ νυνὶ προστίθῃσι τὸ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεσθαι μήτε ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι ἀποδιδοὺς τῇ οὐσίᾳ ὡς ιδιότητα. τὸ μὲν οὖν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ αὐτὴν εἶναι πρόδηλον (αὕτη γὰρ ὑπόκειται τοῖς ἄλλοις καὶ ἄνευ αὐτῆς τὰ ἄλλα τὸ εἶναι οὐκ ἔχει), τὸ δὲ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι οἰκειότατόν ἐστι τῇ ἀτόμῳ οὐσίᾳ. διὰ γὰρ τὸ εἶναι ἀδιαίρετος εἰς εἴδη κατ' οὐδενὸς ὑποκειμένου λέγεται, καθ' ὑποκειμένου δὲ αὐτῆς αἱ δεύτεραι οὐσίαι κατηγοροῦνται. ἢ οὖν καὶ ταῖς οὐσίαις ὑποκειμένη προηγουμένως ἂν εἴη καὶ κυρίως οὐσία, ἐπεὶ μὴ οὐσῶν τούτων οὐδὲν τῶν ἄλλων δύναται τι εἶναι. τριχῶς δὲ τῆς οὐσίας λεγομένης, ὥσπερ εἰρήκαμεν, νῦν τῆς συνθέτου μνημονεύει, ὕστερον δὲ καὶ περὶ τῶν ὑπολοίπων δύο ποιήσεται λόγον, ὅταν τὰ μέρη τῆς οὐσίας καὶ αὐτὰ εἶναι λέγῃ. ζ. Ἄξιον δὲ φησιν ὁ Πλωτῖνος ἐπιστῆσαι πρῶτον, διὰ τί ἡ οὐσία προτάττεται τῶν κατηγοριῶν. Δύο δὲ αἰτίαι εὖροι τις ἂν τοῦ πρώτου εἶναι τὴν οὐσίαν· μίαν μὲν, διότι ὑπόκειται

πᾶσι μόνῃ· ἂν τε γὰρ τὴν ὕλην λάβῃς, ὑπόκειται τοῖς εἶδεσι, ἂν τε τὸ εἶδος, ὑπόκειται τοῖς συμβεβηκόσι, πανταχοῦ δὲ οἶον ἢ ὑποβάθρα πρῶτον. ἄλλην δὲ αἰτίαν ἀποδίδομεν, ὅτι αὐτὴ μὲν καθ' ἑαυτὴν ὑφίστασθαι ἐπινοεῖται, τὰ δὲ ἄλλα ἐπὶ ταύτης ἢ οὐκ ἄνευ ταύτης. πρότερον δὲ τὸ καθ' ἑαυτὸ ἐξ ἀρχῆς τοῦ μετ' ἐκείνου καὶ οὐκ ἄνευ ἐκείνου· οὕτω καὶ μονὰς δυάδος προτέρα, ὅτι μονὰς καὶ ἄνευ δυάδος, δυὰς δὲ πάντως μετὰ μονάδος.

44 η. Ἀλλὰ μὴν κάκεῖνο ἄξιον ἀπορῆσαι, ὡς οὐ διδάσκει, τί ἐστὶν ἡ οὐσία, ἀλλὰ τί οὐ, καὶ ὅτι ποιεῖ τὰ ἄλλα γιγνώσκειν ἥδε, ἑαυτὴν δὲ οὐ, ἐπεὶ καὶ εἴ τις τὸν ἄνθρωπον ἀποδιδούς μῆτε ἵππον εἴποι μῆτε κύνα, ὅ τι μὲν οὐκ ἔστιν εἴρηκεν, ὃ δὲ ἐστὶν οὐδὲν μᾶλλον ἀφωρίσματο διὰ τῆς ἀποφάσεως ἢ ὅτε ἐξ ἀρχῆς ἀόριστος ἦν ὁ ἄνθρωπος· ἐπεὶ οὐδ' ἂν τὸ ἴδιον εἴπῃ τις, ἥδη ἐγνώκαμεν τί ἐστὶν, οἶον τὸν ἄνθρωπον γελαστικόν. Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα λεκτέον, ὅτι οὐκ ἔστιν ὅρος ὁ προκειμένος ἀλλ' ὑπογραφή, καὶ ὅτι πολλοὶ ὅροι κατὰ ἀπόφασιν λέγονται, ὅταν γνῶριμα ᾗ τὰ καταφασκόμενα· οὕτως γοῦν γνῶριμου γενομένου τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ τὸ ἀδιάφορον ὀρίζονται τινες, ὃ μῆτε ἀγαθὸν ἐστὶ μῆτε κακόν. καὶ ἐνταῦθα δὴ οὖν διὰ τοῦτο προεῖπε περὶ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ καὶ καθ' ὑποκειμένου, ἵνα διὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτῶν τὴν κυριωτάτην οὐσίαν δηλώσῃ. καὶ οὐκ ἠρκέσθη μόνῃ ἀποφάσει, ἀλλὰ καὶ παράδειγμα προσέθηκεν, ὥσπερ εἴ τις λέγων εἶναι τὸν ἄνθρωπον μῆθ' ἵππον μῆτε βοῦν προσθεῖν ἐφεξῆς 'οἶον Σωκράτης'. θ. Ἀπορεῖ πάλιν ὁ Πλωτῖνος, ὅτι τὸ μίαν οὔσαν τῶν ἐναντίων ἀνὰ μέρος εἶναι δεκτικὴν οὐ πάσαις ἐφαρμόζει οὔτε ταῖς νοηταῖς οὔτε ταῖς φυσικαῖς. Πρὸς τὸ ἀπόρημα τοῦτο εἵπομεν ἂν ὅτι οὐ πάσης οὐσίας τὸ ἰδίωμα παρέθετο. καὶ τοῦτο γνῶριμον ἐκ τοῦ ἀρχόμενον μὲν τῆς ὑπογραφῆς τὸ ἔστι προσθεῖναι (λέγει γὰρ οὐσία δὲ ἐστὶν ἢ μὴ κα θ' ὑποκειμένου μῆτε ἐν ὑποκειμένῳ), ἐξῆς δὲ ἐπενεγκεῖν ἢ λεγομένη οὐσί α, τοῦτ' ἔστιν ἢ ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ περὶ ἧς ἂν τις κατηγορήσειε τουτὶ τὸ ὄνομα· παρὰ μὲν γὰρ τοῖς φιλοσόφοις ἄλλη λέγεται, παρὰ δὲ τοῖς πολλοῖς ἄλλη. περὶ ταύτης οὖν τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγομένης τὸ ἰδίωμα παρέθετο, ὥστε πάσῃ ἂν αὐτῇ ἐφαρμόζοι τῇ συνθέτῳ καὶ τοῖς εἶδεσιν αὐτῆς καὶ γένεσιν. ι. Ἀλλὰ διὰ τί ἐνταῦθα μὲν πρῶτην οὐσίαν τὴν αἰσθητὴν λέγει, ἀλλαχοῦ δὲ δευτέραν ὡς μετὰ τὴν ἀσώματον τεταγμένην; Ὅτι οὐ πρόκειται αὐτῷ περὶ ἐκείνων εἰπεῖν, καὶ ὅτι οὐδὲ λέγονται ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐκεῖναι οὐσίαι.

45 ια. Περὶ δὲ τὸ αὐτὸ ζήτημα κάκεῖνο στρέφεται, διὰ τί ἐν μὲν τοῖς Φυσικοῖς τὰ κοινὰ προτάττει ὡς πρῶτα, ἐνταῦθα δὲ τὰ καθ' ἕκαστα. Ὅτι αὐτῷ διχῶς λέγεται τὸ πρότερον καὶ δεύτερον, ἥτοι τῇ φύσει ἢ πρὸς ἡμᾶς. πρὸς ἡμᾶς μὲν οὖν τὰ καθ' ἕκαστα πρῶτα (πρώτοις γὰρ τούτοις προσβάλλομεν), τῇ φύσει δὲ τὰ κοινὰ πρότερον, ὑπὸ γὰρ τὰ καθόλου τὰ καθ' ἕκαστον τέτακται. εἰ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς φύσεως ἀρχοιτό τις, τὰ ἀπλᾶ, τὰ αἴτια, τὰ καθ' αὐτὰ παρ' αὐτῶν ἔχοντα τὸ εἶναι, τὰ καθόλου, τὰ ἄϋλα, τὰ ἀμέριστα καὶ τὰ τοιαῦτα προτάξει· εἰ δὲ ἀπὸ τῆς σημαντικῆς σχέσεως πρὸς τὰ ὄντα ἢ τάξεις αὐτῶν ἐπινοοῖτο, ἐναντίως ταχθήσονται. ιβ. Ἀλλὰ τί ἂν εἵπομεν πρὸς τοὺς περὶ αὐτοῦ τούτου διαμφισβητοῦντας, μήποτε οὐδὲ φύσει πρότερα ἢ τὰ καθόλου τῶν καθ' ἕκαστον ἀλλὰ ὕστερα; Ἡ σκοποῦντες ἀκριβῶς εὑροίμεν ἂν τὰ ἀμφισβητούμενα ὡς ὁμολογούμενα αὐτοὺς λαμβάνοντας· ὅταν γὰρ ἐνὸς ἐκάστου πρῶτα φύσει λέγωσι τὰ καθόλου, πάντως δὲ πάλιν ὕστερα, ὑποτιθέμενοι τὰ καθ' ἕκαστα εἶναι καὶ τῇ φύσει πρότερα, οὐ καλῶς ὡς ἐν ἀρχῇ λαμβάνουσιν αὐτὸ ὅπερ δεῖται ἀποδείξεως. ἐπιπόλαια δὲ ἐστὶ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρήματα· κοινοῦ μὲν ὄντος ἀνάγκη καὶ ἄτομον εἶναι (ἐν γὰρ τοῖς κοινοῖς τὰ ἄτομα περιέχεται), ἀτόμου δὲ ὄντος οὐ πάντως τὸ κοινόν, εἴ γε τὸ κοινόν ἐπὶ πολλοῖς ὑπάρχει. δηλον γὰρ ὅτι τὸ καθ' ἕκαστον καταταχθέντος εἰς αὐτὸ τοῦ κοινοῦ καὶ συμπληροῦντος αὐτοῦ τὴν οὐσίαν ἐστὶν ἄτομον· ὁ γὰρ τις ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπός ἐστι. ψεῦδος δὲ καὶ τὸ λέγειν, ὡς ἀναιρουμένου τοῦ κοινοῦ οὐ πάντως τὸ ἄτομον ἀναιρεῖται· εἰ γὰρ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ κοινόν τὴν οὐσίαν ἐν τῷ διατείνειν ἐφ' ὅλα τὰ ὑπ' αὐτὸ τεταγμένα, ὁ ταύτην ἀναιρῶν ἀνήρηκεν εὐθὺς καὶ

τοῦ κοινοῦ τὴν ὅλην ὑπόστασιν. οὕτως μὲν οὖν τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Βόηθον τοῖς τε ἄλλοις Περιπατητικοῖς ἐπιχειροῦσιν ἀποκρίνεσθαι χρή, δεικνύναι δὲ ἐξηγουμένους τὰ Μετὰ τὰ φυσικὰ προσῆκεν, ὅτι τὰ κοινὰ Ἀριστοτέλης προτάττει καὶ ἐν τῇ τῶν αἰσθητῶν θεωρίᾳ. ιγ. Δοκεῖ δέ τισι μὴ ὀρθῶς ἡ τάξις ἔχειν ἐνταῦθα· ἀκόλουθον γάρ, ὡς φασιν, ἦν πρῶτον εἰπεῖν τὴν αἰτίαν δι' ἣν δευτέραί εἰσιν οὐσίαι αἱ δευτεραί, εἴθ' οὕτως τῶν δευτέρων οὐσιῶν τὴν σύγκρισιν ποιήσασθαι πρὸς ἀλλήλας.

46 Φαμὲν δὴ ἡμεῖς, ὡς ἔχει τοῦτο προειλημμένον ἐναργῶς ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τῶν καθ' ὑποκειμένου καὶ ἀπὸ τοῦ κυριωτάτην δεδεῖχθαι εἶναι οὐσίαν τὴν μήτε καθ' ὑποκειμένου μήτε ἐν ὑποκειμένῳ· ἀπὸ γὰρ τούτου ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει δευτέρας εἶναι οὐσίας τὰς καθ' ὑποκειμένου μὲν λεγομένας μὴ ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐσας. ιδ. Ἔτι προσαπορεῖ Πλωτῖνος περὶ τῆς τάξεως, ὡς ἀκόλουθον ἦν δεῖξαι τὴν πρώτην οὐσίαν μὴ οὔσαν μᾶλλον καὶ ἥττον οὐσίαν, εἴθ' οὕτως τῶν εἰδῶν τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. Ἔστι δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ἡ αὐτὴ ἀπολογία, ὡς ἤδη προειλημμένον εἶχε τὸ μὴ εἶναι μᾶλλον καὶ ἥττον τὴν πρώτην οὐσίαν, ὅτε πρώτως αὐτὴν καὶ μάλιστα καὶ κυριώτατα οὐσίαν εἶναι ἀπεφαίνετο· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ὠρίσται καὶ οὐκ ἔχει τὴν τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀπειρίαν. τὸ μὲν γὰρ μᾶλλον καὶ ἥττον πρόεισιν ἀεὶ ἀπαύστως, τὸ δὲ μάλιστα ἴσται κατὰ τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὸ πρώτως κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ κυριώτατα κατὰ τὴν προηγουμένην τῆς φύσεως ιδιότητα. ιε. Ἄλλ' εἰ οὐδεμία οὐσία μᾶλλον καὶ ἥττον, πῶς τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία λέγεται; Ὅτι οὐ καθ' ὅσον οὐσίαι εἰσὶ, τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον λαμβάνει, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς αἰσθητῆς οὐσίας πλείονα ἢ ἥττονα ἀπόστασιν. ις. Ἄλλ' εἰ τὸ αἷτιον τῆς αἰσθητῆς οὐσίας λαμβάνει (τὰ γὰρ αἰσθητὰ γινόμενά ἐστι καὶ οὐκ ὄντα), οὐ τοῦτο λέγων ἀτόπως ἐπεισάγει τὸν περὶ τῶν πρώτων τῇ φύσει λόγον; Ἡμεῖς δὲ νῦν οὐ τὰ τῇ φύσει πρῶτα ζητοῦμεν ἀλλὰ τὰ ὡς πρὸς ἡμᾶς πρῶτα καὶ τὰ ἐν τῷ λέγεσθαι πρῶτα. εἰ δὴ πρώτοις τοῖς εἶδεσιν ἐντυγχάνομεν, εἴθ' οὕτως τοῖς γένεσι, καὶ πρώτως τὰ εἶδη σημαίνομεν, δευτέρως δὲ τὰ γένη, εἰκότως ἂν καὶ μᾶλλον οὐσίαι λέγοντο τὰ εἶδη τῶν γενῶν. ιζ. Τοῦτο μὲν δὴ οὕτως· εἰπὼν δὲ δευτέρως οὖν οὐσίαι τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη τῶν πρώτων οὐσιῶν λέγονται, ὥσπερ τομὴν γένους εἰς εἶδη πεποιήται, ἵν' ἡ κοινὸν μὲν γένος ἢ οὐσία, εἶδη δὲ ἡ ἄτομος οὐσία καὶ ἡ δευτέρα οὐσία· ποῦ οὖν καὶ τὴν γενικὴν οὐσίαν ὠρίσατο; Φημὶ δὴ ὅτι ὑπογράψας τὴν μὲν πρώτην οὐσίαν διὰ τοῦ εἰπεῖν μήτε καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι μήτε ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι ι, τὴν δὲ δευτέραν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ μὲν εἶναι καθ' ὑποκειμένου δὲ λέγεσθαι, κοινὸν ἐπ' ἀμφοῖν τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι λαμβάνει· εἰ δὴ τῆς πρώτης τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι ἴδιον, τῆς κοινῆς ἔσται τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, καὶ οὐ παρεῖται οὐδὲ αὕτη.

47 ιη. Ἄλλ' εἰ τομὴ εἰς εἶδη, οὐκ ἔστι δὲ εἶδος ἢ πρώτη οὐσία (μία γάρ ἐστι καὶ ἐν ἀριθμῷ, τὸ δὲ εἶδος πολλὰ ἀριθμῷ)· πῶς ἂν εἴη τὰ εἰρημένα οὐσίας διαίρεσις; Ἐροῦμεν δὴ ὅτι τὸ μίαν εἶναι ἀριθμῷ κοινὸς λόγος ἐστὶ πάσης τῆς πρώτης οὐσίας, ὃ μάλιστα ἴδιον εἶδους ἐστί, κοινὸν δὲ καὶ τὸ μήτε καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι μήτε ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ὁ μὲν οὖν τις ἄνθρωπος ἢ τις ἵππος οὐκ ἔστιν εἶδος, ὡς δὲ πρώτη τοιαύτη οὐσία πᾶσα εἶδος ἂν εἴη. ιθ. Ἄλλ' ἐπεὶ εἴρηκε φανερόν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων ἀναγκαῖον καὶ τοῦνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι, ἐκ ποίων εἰρημένων τὸ τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων, ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τοῦνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι οὐ δείκνυσιν· ἀπὸ γὰρ τῶν περὶ τῆς οὐσίας εἰρημένων οὐδὲν φαίνεται τοιοῦτον. ἐρρήθη μὲν γὰρ ὅτι πρῶταί εἰσιν οὐσίαι αἱ ἄτομοι, δευτεραί δὲ τὰ εἶδη αὐτῶν καὶ τὰ τῶν εἰδῶν τούτων γένη, ταῦτα δὲ οὐδὲν συντελεῖ πρὸς σαφήνειαν τοῦ τὸν λόγον καὶ τοῦνομα κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου. Οἱ ταῦτα κατηγοροῦντες εἰκῇ ταράττονται· ἐξ ἐκείνων γὰρ δήλον ὦν προεῖπεν· ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῇται ὡς καθ' ὑποκειμένο υ, πάντα ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγετα ι, καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσετα ι. τούτῳ γὰρ ἔπεται τὸ δεῖν τὸ καθ' ὑποκειμένου κατηγορούμενον

καὶ ὀνόματι καὶ λόγῳ ἀληθεύεσθαι κατὰ τοῦ ὑποκειμένου. κ. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν διαφορῶν λέγει ὡς κοινὸν ἔχουσιν πρὸς τὰς οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, ἀφ' οὗ κατασκευάζει ὅτι οὐκ ἴδιον τῆς οὐσίας τοῦτο, ἀναγκαῖον προλαβεῖν, ὅσα ἐστὶ χρήσιμα περὶ τῶν διαφορῶν. Δοκεῖ μὲν οὖν τὸ χωρίζειν πεφυκὸς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τοῦτο διαφορὰν εἶναι, καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην διάκρισιν ὡς πρὸς τὸ γένος νοεῖται αὐτῆς ἡ διαίρεσις· κυριώτερον δ' ἂν τις εἴποι, ὅτι τῷ εἶδει τὴν διαφορὰν χρή συντάττεσθαι, διόπερ πολλάκις ἀντὶ τοῦ εἶδους παραλαμβάνονται.

48 σύμπασαι μὲν γὰρ αἱ διαφοραὶ ὁμοῦ ῥηθεῖεν ἂν περὶ τοῦ γένους, καθ' ἑαυτὴν δὲ ἐκάστη κατὰ μὲν τῶν ὑφ' ἑαυτὴν ῥηθείη ἂν καθ' ὧν λέγεται κατὰ παντός, κατὰ δὲ τοῦ γένους οὐδαμῶς· οὐδὲ γὰρ μορφωτικὴ ἐστὶν ἐκάστη τοῦ γένους. διενήνοχε δὲ τοῦ εἶδους ἡ διαφορὰ ἢ ὅλον μέρος. ἔστι γὰρ ἡ διαφορὰ ποιότητος συμπληρωτικὴ οὐσίας, καὶ οὐκ ἔστι μὲν ἐν ὑποκειμένῳ, ὅτι συμβάλλεται εἰς οὐσίαν τούτοις ἅπερ εἰδοποιεῖ, οὐκ ἔστι δὲ οὐσία, ὅτι οὐκ εἰς τὸ εἶναι ἀλλ' εἰς τὸ τοιόνδε εἶναι συμβάλλεται. χρή δὲ νοεῖν τὸ τοιόνδε οὐχ ὡς ἐπὶ τοῦ λευκοῦ φέρε λέγομεν· χωρίζεται γὰρ τοῦτο, ἡ δὲ διαφορὰ οὐ χωρίζεται, πλὴν εἰ μὴ τι συμφθαρείη τῷ ὑποκειμένῳ. ἂν δέ τις λέγῃ ὅτι καὶ τὸ οὐσιῶδες συμβεβηκὸς ἄνευ φθορᾶς οὐ χωρίζεται, ἀλλ' ἐροῦμεν πρὸς αὐτὸν τὴν παντελῆ διάστασιν τοῦ οὐσιώδους συμβεβηκός καὶ τῆς διαφορᾶς σημαίνοντες. ἄνευσις μὲν γὰρ καὶ ἐπίτασις περὶ τὸ οὐσιῶδες συμβεβηκὸς θεωρεῖται, οἷον περὶ τὸν Αἰθίοπα μεταστάντα εἰς ἄλλους τόπους ἄνευσις ἂν τοῦ μέλανος σώματος γένοιτο καὶ ἡ τοῦ γάλακτος λευκότης ἥττον ἐστὶ, μᾶλλον δὲ ἡ τῆς χιόνος· ἐπὶ δὲ τῆς διαφορᾶς τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον οὐκ ἂν τις θεωρήσειεν· οὐ γάρ ἐστι δίπουν δίποδος οὐδὲ πεζὸν πεζοῦ μᾶλλον. κα. Ἄλλ' εἰ μῆτε οὐσία ἐστὶν ἡ διαφορὰ μῆτε συμβεβηκός, ἄλλο δὲ οὐσίας καὶ συμβεβηκός οὐδὲν ἐστὶ διάφορον τρίτον (πάντα γὰρ τὰ ὄντα ἢ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν ἢ <οὐκ> ἐν ὑποκειμένῳ, ἢ γὰρ οὐσίαι εἰσὶν ἢ συμβεβηκότα)· εἰ οὖν ἐν μηδετέρῳ τούτων τακτέον τὴν διαφορὰν, ποῦ κατατάξομεν αὐτήν; Εἰσὶ μὲν οὖν πολλαὶ πρὸς τοῦτο λύσεις, ἃς μικρὸν ὕστερον ἐρῶ, πρῶτον δὲ βούλομαι ὥσπερ ἀξιώμα τι προθεῖναι, ἀφ' οὗ τὰς ἀπορίας καὶ τὰς λύσεις κρίνειν δυνησόμεθα. δοκεῖ δὴ τοῖς δεινοῖς περὶ τὴν τῶν ὄντων ἱστορίαν ἄρρητος γίγνεσθαι ἡ τῆς φύσεως ἀφ' ἐτέρου γένους εἰς ἕτερον γένος μετάβασις αἰὲ τοῦ μέσου διαλανθάνοντος ἡμᾶς, οἷον τὸ δυνάμει τὸ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν, οἷον λέγω ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν ἄλλων ζώων ἐν τοῖς σπέρμασι θεωρούμενον, οὔτε οὐσία οὐδέπω ἐστίν (ἔτι γὰρ ἐστὶν ἀτελής) οὔτε τὸ ἐνεργεῖα τῷ οὕτως δυνάμει συμβέβηκε (τελειότης γὰρ τοῦτο)· λείπεται τοίνυν μέσον τι ἄλλο εἶναι τῶν οὐσιῶν τοῦ τε ἐνεργεῖα φέρε ἀνθρώπου καὶ τοῦ δυνάμει.

49 ὁ αὐτὸς τοίνυν ἐστὶ λόγος καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς· καὶ γὰρ αὕτη τὸ μέσον ἔξει ποιότητός τε καὶ οὐσίας· διὸ καὶ συντελεῖ εἰς τὸ εἶναι καὶ τὸ ποῖον εἶναι, καὶ οὕτως ἔσται οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ. διὸ δεῖ προστιθέναι εἰς τὸν ὅρον τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ τὸ οὐδὲν συντελοῦντος εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ὑποκειμένου· τὸ γὰρ εἶδος συντελεῖ τι καὶ ἡ διαφορὰ. ἐπειδὴ τοίνυν ταῦτα προειλήφαμεν, ἀναλάβωμεν τὰς λύσεις τῶν παλαιῶν φιλοσόφων περὶ τῆς διαφορᾶς. μία μὲν δόξα γένοιτ' ἂν ἡ ποιότητα τιθεμένη τὴν διαφορὰν, ποιότητα δὲ οὐσιώδη καὶ συμπληρωτικὴν τῆς οὐσίας· ἄλλη δ' ἡ μέσον ποιότητος καὶ οὐσίας τὴν διαφορὰν ὑπολαμβάνουσα, κοινόν τινα σύνδεσμον παρεχομένην ταῖς μὲν οὐσίαις πρὸς τὰ οὐσιώδη συμβεβηκότα, τοῖς δὲ συμβεβηκόσι πρὸς τὰς οὐσίας. ἡ γὰρ φύσις οὐκ εὐθὺς μεταβαίνει ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἐπὶ τὰ ἐναντία, οἷον ἀπὸ τῶν ζώων ἐπὶ τὰ φυτά, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τινα μέσην ζωὴν τὴν τῶν ζωοφύτων συνέστησε συναγωγὸν ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων καὶ συμπληρωτικὴν καὶ συνδετικὴν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα. καὶ ἐνταῦθα τοίνυν τῶν διαφόρων γενῶν οἷον οὐσίας καὶ συμβεβηκός μέσον τι ἔσται κατὰ μὲν τινὰς ὡς μετέχον ἀμφοτέρων τούτων, κατ' ἄλλους δὲ ὡς κεχωρισμένον ἀμφοῖν. ἄλλη δ' ἂν γένοιτο δόξα τῶν λεγόντων μὴ μόνον συμπληρωτικὴν εἶναι τῆς οὐσίας τὴν διαφορὰν, ἀλλὰ καὶ μέρος αὐτῆς, ἥτοι τὴν κατὰ τὴν ἐμπερίληψιν τοῦ ὑποκειμένου θεωρουμένην, μέρος οὖσαν

τῆς κατὰ τὸ εἶδος οὐσίας ἢ συναλλοιουμένην ταῖς περὶ τὸ ὑποκείμενον σχέσεσιν, ὡς περὶ αὐτὸ ἔχειν πῶς αὐτὴν καὶ διατίθεσθαι διαφόρως. κβ. Δοκεῖ δέ μοι μηδαμῶς ἀληθὲς εἶναι τὸ τὴν διαφορὰν καθ' ὑποκειμένου κατηγορεῖσθαι· οὔτε γὰρ τοῦνομα οὔτε τὸν λόγον ἔνεστι τῆς διαφορᾶς κατηγορεῖν τοῦ ὑποκειμένου. δῆλον δὲ ἐντεῦθεν· τὸ πεζὸν ἐν μὲν σημαίνει τὴν ἑξιν αὐτὴν οἷον τὴν πεζότητα, ἕτερον δὲ τὸ μετέχον τῆς ἑξεως ταύτης, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἡ διαφορὰ ἀλλὰ τὸ διακείμενον κατ' αὐτήν. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων τὸ πεζὸν νῦν παρῶμεν (οὐ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἡ διαφορὰ τὸ διακείμενον κατ' αὐτήν), αὐτὴν δὲ τὴν διαφορὰν λάβωμεν τὴν πεζότητα.

50 ἄρ' οὖν οἷόν τέ ἐστι κατηγορεῖσθαι τοῦνομα κατὰ τοῦ ὑποκειμένου τῆς διαφορᾶς, ὥστε φάναι τὸ ὑποκείμενον εἶναι πεζότητα, ἢ τὸν λόγον αὐτῆς, ὥστε τὸ ὑποκείμενον εἰπεῖν ἑξιν εἶναι ἀφ' ἧς πεζοὶ γίνονται οἱ μετασχόντες; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. οὐχ ὑγιῶς τοίνυν εἴρηται τοῦνομα καὶ τὸν λόγον τῆς διαφορᾶς δύνασθαι κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου. διὸ οὐδὲ συνωνύμως ἂν ῥηθεῖη διαφορὰ κατὰ τῶν ὑποκειμένων. οὐ καθ' ὑποκειμένου ἄρα, εἴπερ τὰ καθ' ὑποκειμένου συνωνύμως τῶν ὑπ' αὐτὰ ἀτόμων κατηγορεῖται. Πρὸς δὲ τοῦτο τὸ ἀπόρημα οὕτως ἂν ἀπαντήσαιμεν. οὐ γάρ, ἅπερ ἐκεῖνοι βούλονται, τὸ ἔχον τὴν πεζότητα νῦν ἀφήμι ὡς μὴ ὄντος μὲν τούτου διαφορᾶς, τούναντίον δὲ τῆς πεζότητος, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν· ἐπινοία γὰρ χωρίζοντες τὴν πεζότητα οὐ βούλονται τὸ μετὰ τοῦ ὑποκειμένου συνειλημμένον εἶναι διαφορὰν. ἄλλο δὲ ἐστι χωρίσαι τι τῇ ἐπινοίᾳ, ἄλλο ὡς συνυπάρχον τῷ ὑποκειμένῳ συλλαβεῖν. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ ὀριστικοῦ λόγου λέγει ἐνταῦθα καὶ τὸ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι ἐπὶ τῶν διαφορῶν εἴρηκε τῶν συνειλημμένων μετὰ τῆς ὕλης, καὶ ἡμεῖς οὕτως ἐκδεχόμεθα· τὸ μὲν γὰρ πεζὸν καὶ τὴν πεζότητα ἔχει, ἡ δὲ πεζότης ἐπινοία τις οὔσα μόνον ψιλὴ τὸ πεζὸν οὐ συνείληφεν. οὐ χρὴ οὖν διαιρεῖν τὸν κατὰ τὸ ὑποκείμενον εἶδος λόγον καὶ τὸν ὀριστικόν· εἰ γὰρ ὁ ὀριστικὸς λόγος τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῖ, τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ εἶδος, οὐκ ἄλλος μὲν ἔσται ὁ κατὰ τὸ ὑποκείμενον λόγος, ἄλλος δὲ ὁ κατὰ τὸν ὅρον, ἐπεὶ καὶ ἄτοπον ἐν μὲν τῷ εἶναί τινα ὑπάρχειν, τὸ δὲ ὄνομα καὶ τὸν λόγον μὴ ἐπαληθεύεσθαι κατὰ τοῦ ὑποκειμένου. οὕτω μὲν οὖν ἡμεῖς ἀπηντήσαμεν· φαμέν δὲ καὶ ἄλλην εἶναι λύσιν οὐκ ἀπόβλητον. ἐπεὶ γὰρ τὸ μάλιστα ποιοῦν τὸ εἶδος ἡ διαφορὰ ἐστίν, ἀληθεύεσθαι εἴρηκε τῷ λόγῳ τῷ τὸν τοῦ ὑποκειμένου λόγον ὑπὸ ταύτης συμπληροῦσθαι· καθ' ὑποκειμένου οὖν λέγεται, ὡς ἐκεῖνοι βούλονται, ὅτι συμπληρωτική ἐστὶ τοῦ κατὰ τὸ ὑποκείμενον λόγου· ἂν γὰρ εἴπω φησὶ πεζότητα, ἐπὶ γῆς διὰ σκελῶν εἴρηκα κίνησιν, ἢ δὲ ἐπὶ γῆς διὰ σκελῶν κίνησις καὶ τὸ πεζὸν καὶ τὸ οὕτως κινούμενον δηλοῖ. ταῦτα μὲν δὴ οὕτως. θαυμάζω δὲ τῶν Στωϊκῶν χωρίζοντων τὰς ἑξεις ἀπὸ τῶν ἐκτῶν· ἀσώματα γὰρ μὴ παραδεχόμενοι καθ' ἑαυτά, ὅταν ἐρεσχελεῖν δέον ᾖ, ἐπὶ τὰς τοιαύτας διαλήψεις ἔρχονται. εἰ δὲ οὐδ' αἱ ποιότητες ἄνευ τῶν ποιῶν, οὐδ' αἱ ἑξεις ἄνευ τῶν ἐκτῶν οὐδ' αἱ διαφοραὶ ἄνευ τοῦ ὑποκειμένου θεωρηθήσονται, ἀλλὰ τῷ ὀριστικῷ ἑαυτῶν λόγῳ συμπληρώσουσι τὰ ὑποκείμενα.

51 κγ. Ἀλλὰ πῶς παραχρῆμα μετέθετο; εἰπὼν γὰρ τὸ δοκεῖν πάση οὐσίᾳ ὑπάρχειν τὸ τόδε λέγεσθαι ἐπήγαγεν ἐξῆς οὐ μὴν ἀληθὲς γέ ἐστι τοῦτ' ο. Ἡμεῖς δὲ πρὸς αὐτοὺς ἀποκρινόμεθα, ὡς ἡ μὲν πρώτη δόξα οὐκ αὐτοῦ ἦν, ἀλλὰ ἄλλοις ἀρέσκουσα· κατὰ τινος γὰρ τοῦτο δοξάζεται τοὺς ὑφισταμένους λέγοντας τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη ἢ δὲ δευτέρα αὐτῷ ἐδόκει, διόπερ προθεῖς τὴν λεγομένην ὑφ' ἐτέρων προσέθηκεν ὕστερον ἢν αὐτὸς ἐδοκίμαζε. Πῶς οὖν τὸν τινὰ ἄνθρωπον λέγομεν καὶ ἄνθρωπον εἶναι καὶ ζῶον καὶ λογικὸν καὶ θνητόν, εἰ μὴ τάδε ἐστὶ πάντα ταῦτα. Ὅτι τὰ εἶδη καταταχθέντα λέγομεν τάδε τινὰ εἶναι, ὁ δὲ λόγος ἦν περὶ τῶν καθ' αὐτὰ ἐπινοουμένων. Ἀλλὰ κατὰ τί λέγομεν τόδε τι τὴν ἄτομον οὐσίαν, πότερον κατὰ τὸ εἶδος ἢ τὴν ὕλην ἢ τὸ ἐξ ἀμφοῖν. Ἡ φήσομεν ὡς κατὰ πάντα, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὴν ὕλην, καθόσον ὑπόκειται καὶ εἰς ἐνέργειαν ἵκει τοῦ δέχεσθαι τὸ εἶδος, κατὰ δὲ αὐτὸ τὸ εἶδος, καθόσον ὥριστα καὶ ἐν

ἐστὶν ἀριθμῷ. εἰ δέ τις τὴν ὕλην ἀόριστον οὕσαν μηδαμῶς τόδε τι εἶναι φήσῃ, ὑπομνήσομεν αὐτὸν ὡς οὐ περὶ τῆς ἀσχέτου ὕλης ἐστὶν ὁ παρὼν λόγος, περὶ δὲ τῆς σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὸ εἶδος. κδ. Ἀλλὰ πῶς τὸ λογικὸν ζῶον τῷ ἀλόγῳ οὐκ ἔστιν ἐναντίον; Ὅτι ἢ ἔν τινι διαφορᾷ τῇ ἐνυπαρχούσῃ διαφορᾷ ἐναντίον, τὸ δὲ ὅλον τῷ ὅλῳ οὐκ ἔστιν ἐναντίον· λόγος δὲ τούτου τοιοῦτος· τὸ ἐπιδεχόμενον τὰ ἐναντία οὐκ ἔστιν αὐτὸ ἐναντίον· εἰ γὰρ κατέχοιτο ὑφ' ἐνὸς τῶν ἐναντίων, οὐκ ἂν δύναίτο καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἐτέρου ἐναντίου καταδοχὴν ἐπιτηδεῖως παρεσκευάσθαι, οἷον ψυχὴ <ἢ> σῶμα ἢ ἄτομος οὐσία ἢ δευτέρα οὐσία εἴπερ ἐπιδέχοιτο τὰναντία, αὐτὰ καθ' αὐτὰ οὐκ ἔσται ἐναντία· ἀλλ' οὐδὲ εἰ διαιροῖτό τι εἰς τὰ ἐναντία, ὥστε τὸ ζῶον, οὐδὲ οὕτως ἔσται ἐναντίον· ἐκεῖνο δὲ περιέχει τὴν τῶν ἐναντίων διαίρεσιν, ὥστε οὐδὲν τούτων ἔσται ἐναντίον.

52 γνοίη δ' ἂν τις καὶ ἀπὸ τοῦ ὅρου τῶν ἐναντίων τοῦτο· πλεῖστον γὰρ κεχωρίσθαι αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων ἀφοριζόμεθα, ὡς δὲ νῦν λέγεται, περὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν τοῦ ζώου ὑπάρχει. κε. Ἀλλὰ πῶς τὸ πῦρ τῷ ὕδατι καὶ τὸν ἀέρα τῇ γῇ ἐναντία λέγει Ἀριστοτέλης; Κατὰ τὰς εἰδοποιούς δηλονότι διαφορὰς φήσομεν, αἵτινες οὐκ εἰσὶν οὐσίαι· τὸ μὲν οὖν ψυχρὸν καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ἀλλήλοις ἐναντία ὑπάρχει, αἱ δ' ὅλαι οὐσίαι πρὸς τὰς ὅλας οὐσίας οὐκ ἔχουσιν ἐναντίωσιν, αἳ γε καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὕλης συνυφεστήκασιν. κς. Εἰ δέ τις τὸν ἄνθρωπον τῷ ἵππῳ λέγοι πως ἐναντίον εἶναι καὶ τὸν τινὰ τῷ τινί; Πρὸς αὐτὸν ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα, ὡς οὐδὲν μᾶλλον ὁ τις ἵππος ἢ ὁ τις βοῦς ἢ ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν πρώτην οὐσίαν συστοίχων ἐναντίον ἐστὶ πρὸς τὸν τινὰ ἄνθρωπον. εἰ δ' ἀδύνατός ἐστιν ἡ τῶν ἀορίστων πρὸς τὸ ὠρισμένον ἐναντίωσις (ἐν γὰρ ἐνὶ δεῖ ὠρίσθαι ἐξ ἀνάγκης ἐναντίον εἶναι), οὐκ ὀρθὸν ἂν εἴη οὐδὲ οὕτως τὰς ἀντιθέσεις λαμβάνειν. κζ. Ἀλλὰ πῶς, εἰ τὸ εἶδος τῇ στερήσει λέγει ἐναντίον ἐν τοῖς Φυσικοῖς, ἀληθὲς τὸ νῦν ἀποφαίνεσθαι αὐτὸν μηδὲν εἶναι οὐσίᾳ ἐναντίον; Ὅτι εἴωθε κοινότερον καὶ τὰ κατὰ στέρησιν ἀντικείμενα ἐναντία λέγειν, ὥστε ὅταν ἐν τοῖς Φυσικοῖς τὴν ἕξιν καὶ τὴν στέρησιν ἐναντία προσαγορεύῃ, οὐδαμῶς ἡμᾶς χρή ταράττεσθαι, ὅτι ἐν ταῖς Κατηγορίαις εἰρηκῶς οὐσίαν οὐσίᾳ μὴ εἶναι ἐναντίαν ἐν τοῖς Φυσικοῖς πάλιν δέχεται αὐτῶν τὴν ἐναντιότητα. κοινῷ γὰρ χρήται τῷ τῆς ἐναντιώσεως ὀνόματι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀντιθέσεων. ἔστι μὲν οὖν καὶ αὕτη ἡ λύσις οὐκ ἀπόβλητος, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ· κάλλιον δ' εἴη ἂν καὶ Ἀριστοτελικώτερον μᾶλλον οὕτω λύειν τὴν ἀπορίαν ταύτην, ὅτι τὸ εἶδος τῇ στερήσει οὐχ ὡς οὐσία οὐσίᾳ ἀντίκειται, ἀλλ' ὡς τὸ ὄν πρὸς τὸ μὴ ὄν τῷ εἶδει ἢ ὡς ἀρχὴ πρὸς τὸ ἔσχατον καὶ τὸ ἀγαθὸν πρὸς τὸ κακὸν ἔξει κατὰ παντελῆ ἀπόστασιν ἢ ὕφῃςιν τελέαν τὴν ἐναντιώσιν. οὕτω γὰρ ἡμῶν διαιρουμένων οὐσιῶν μὲν ἐναντιώσις οὐ θεωρεῖται, ἄλλος δὲ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν ἐναντιώσεως διορισμὸς φανήσεται, ὃς οὐκ ἔστιν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος· οὐ γὰρ ἐν ὑπάρξει ἀμφοτέρω τὰ ἐναντία περιέχει, οὐδὲ μὴν γένη ὄντα αὐτὰ περιέχεται, ἀλλ' ὅτι τὸ μὲν ἐν τῷ εἶναι, τὸ δ' ἐν τῷ μὴ ἔστιν.

53 κη. Ἀλλὰ τὸ μηδὲν εἶναι οὐσίᾳ ἐναντίον ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα οὐσιῶν ἐστὶ τῇ ἐπαγωγῇ δεδειγμένον, ὅλως δὲ οὐσίᾳ οὐκ ἔστι δεδειγμένον. Ὁ τοῦτο ἀπορῶν ἠγγόηκε τὴν διαιρετικὴν μέθοδον καὶ τὴν ταύτης χρεῖαν. ἐπεὶ γὰρ τῶν γενικωτάτων οὐκ ἔνεστιν ἐκ προτέρων καὶ αἰτιωτέρων ποιήσασθαι ἀπόδειξιν, ἀλλ' ἀνάγκη τελείαις διαιρέσεσι πάντα διαιρουμένους τὰ ὑπ' αὐτὰ θεωρεῖν τὴν κοινότητα αὐτῶν, ἥ παραλλάττει, ὡς φέρε ὅταν τὸ ζῶον διαιρῶμεν εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον ἢ ὑπόπουν καὶ ἄπουν ἢ δίπουν καὶ τετράπουν ἢ ὅσας ἄλλας ἐπιδέχεται διαιρέσεις, εἴτα μηδεμίαν αὐτῶν εὐρίσκοντες ἐκβαίνουσιν τοῦ ζώου τὴν ταυτότητα τοῦ γένους οὐκ ἐξ ἐπαγωγῆς ἀλλ' ἐκ τῆς τελείας διαιρέσεως λαμβάνομεν. ὥστε οὖν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἢ διαίρεσις τὸ κοινὸν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὸ τεμνομένοις φυλάττει, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν νῦν δείκνυται. εἰ γὰρ αἱ οὐσίαι μὲν πᾶσαι νῦν διαιροῦνται ἀνελλιπῶς εἰς τὰς πρώτας καὶ δευτέρας οὐσίας, μηδέτεραι δὲ τούτων ἔχουσι τὴν ἐναντιώσιν (ἢ γὰρ διαίρεσις τελεία οὐσα πάντα τὰ ὑπὸ

τὴν οὐσίαν περιελάμβανεν), ὥστε οὐ μόνον ἡ τις οὐσία τινὶ ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς πάσῃ οὐσίᾳ οὐδὲν ἔστιν ἐναντίον. ἀπαντήσῃ δ' ἂν τις καὶ οὕτως· ὅταν τι τῶν κατ' οὐσίαν συμπληρούντων ληφθῇ, εὐθύς τοῦτο ὅπερ ἐφ' ἐκάστου καὶ ἐπὶ τοῦ παντός ἀληθὲς ἀποδείκνυται, οἷον τὸ λογικὸν ἐφ' ἐκάστου τε τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπὶ παντός, καὶ τῇ οὐσίᾳ τοίνυν εἴπερ κατ' οὐσίαν ὑπάρχει τὸ μηδεμίαν σχέσιν ἐναντιώσεως ἔχειν, οὐκ ἐπὶ τινὸς ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πασῶν ἀληθὲς ἔσται. κθ. Πάλιν ἄπορον φαίνεται, πῶς ἐν μὲν τοῖς πρὸ τούτων εἰρημένους μᾶλλον οὐσία διώριστα ἢ τοῦ εἶδους παρὰ τὴν τοῦ γένους, νυνὶ δὲ οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἦττον εἶναι. Ὅτι οὐχ ὡσαύτως ἐκάτερον λέγεται, ἀλλὰ τὸ μὲν καθ' ἑαυτό, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός· τὸ γὰρ μᾶλλον εἶναι τὸ εἶδος ἢ τὸ γένος οὐχ ἢ οὐσία, οὐδ' ὅπερ ἔστιν ἕκαστον, κατὰ τοῦτο ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον, ἀλλ' ἢ ἐγγυτέρω τῆς ἀτόμου οὐσίας προχωρεῖ, τὸ δὲ ἦττον ὑφεστηκὸς πορρωτέρω αὐτῆς ἀφέστηκε. τοῦτο δὲ συμβέβηκεν ἄλλως· νυνὶ δὲ καθὼς ἔστιν ἐκάστη τοῦτο ὅπερ ἔστιν, οὐ φησι λέγεσθαι αὐτὴν μᾶλλον οὐδ' ἦττον.

54 οὐκ ἄρα ἐναντία λέγεται τὰ παρόντα τοῖς πρὸ τούτων. λ. Ἔτι κάκεῖνο ζητήσεως ἄξιον, πῶς ὁ μᾶλλον λογικὸς οὐ μᾶλλον ἔστιν ἄνθρωπος. Ὅτι οὐ κατὰ τὴν ἐπίτασιν τοῦ λογικοῦ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὸ εἶναι, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος τοῦτο δ' ἔστηκεν αἰεὶ, ἡ δὲ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ διάφορον τοῦ μᾶλλον λογικοῦ παρέχει τὸ λογικώτερον τῷ ἀνθρώπῳ, οὐ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸ δύνασθαι εἶναι λογικῶς τὸ εἶναι αὐτῷ ὁμοίως πάρεστιν. ἔστιν ἄρα οὗτος μὲν ὁ αὐτός, ἡ δὲ ἐνέργεια τοῦ λογικοῦ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον προσλήψεται. ἐπαινῶ μὲν οὖν καὶ ταύτην τὴν λύσιν· εἰ δὲ δεῖ κατὰ τὴν Ἀριστοτέλειον δόξαν βαθύτερον αὐτὴν ἀποδοῦναι, οὕτως ἂν θεωρητικώτερον δείξαιμεν τὸ ζητούμενον· πέφυκε μεθ' ἐκάστου τῶν εἰδῶν καὶ τὸ ποιὸν συνυφίστασθαι, ἕτερον μὲν ὃν τοῦ εἶδους, ἡρημένον δὲ ἀπ' αὐτοῦ· καὶ τὸ μὲν εἶδος μέρος ὃν τῆς συνθέτου οὐσίας καὶ ἀτόμου συμπληρωτικόν ἔστιν αὐτῆς καὶ οὐδέποτε ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον, αἱ δὲ συντρέχουσαι τοῖς εἶδεσι ποιότητες, ὅπου μὲν ἡ λογική, ὅπου δὲ ἡ θερμότης, ὅπου δὲ ἡ ξηρότης δέχεται τὸ μᾶλλον, καὶ οὕτως οὐκ ἔστιν ἡ φαινομένη αὕτη κατὰ τὸ μᾶλλον ὑπεροχὴ τοῦ εἶδους ἀλλὰ τῆς ποιότητος, ἐπεὶ καὶ ὁ σπουδαῖος ὅταν μᾶλλον ἄνθρωπος λέγεται, οὐχ ἢ ἄνθρωπος ἀλλ' ὡς οὕτως διακείμενος ἐπιτείνεται. τοῦτο δὲ οὐκ οὐσίαν ἀλλὰ ποιὸν σημαίνει, ὥστε ἡμῖν ἀληθῶς φαίνεσθαι ἔχον τὸ μὴ εἶναι οὐσίαν οὐσίας μᾶλλον καὶ ἦττον. λα. Πῶς οὖν ἡ ὕλη τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον δέχεται καὶ τὰναντία ἐφ' ἑαυτῆς φαντάζεται μικρὸν καὶ μέγα καὶ ἐλλείπον καὶ ὑπερέχον; πῶς δὲ πᾶν ὅπερ ἂν ἐπαγγέλληται ψεύδεται, κἂν μέγα φαντασθῇ μικρόν ἐστι, κἂν μᾶλλον ἦττόν ἐστιν; Ἐροῦμεν δὴ οὖν, ὅτι ταῦτα ἀπὸ τῆς τοῦ εἶδους σχέσεως παραγίνεται εἰς τὴν ὕλην πάσας τὰς τοιαύτας παραλλάξεις λαμβάνουσιν κατ' αὐτὴν τὴν σχέσιν τοῦ εἶδους, πρὸς ὅπερ ὑφίσταται ἄλλως καὶ ἄλλως ἔχουσα. καθὼς μὲν γὰρ μᾶλλον αὐτὴν τὸ εἶδος κρατεῖ, ἐνεργότερον φαίνεται, καθὼς δ' ἦττον, ἀμυδρότερον καὶ αὐτὸ εἰς τὴν ὕλην διαδείκνυται. αὐτὴ μέντοι καθ' ἑαυτὴν οὐδαμῶς ἡ ὕλη διαφέρει κατ' οὐδὲν τούτων· δυνάμει γὰρ πάντα ἔστιν ὡσαύτως καὶ τὴν ἴσην πρὸς ὅλα τὰ ὄντα ἔμφασιν καὶ ὑποδοχὴν τῆς οὐσίας παρέχεται. λβ.

55 Αὐτὸ δὲ τοῦτο πάλιν ζητήσεως ἄξιον, διὰ τί αἱ μὲν οὐσίαι τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον οὐκ ἔχουσιν, αἱ δὲ ποιότητες ἐπιδέχονται; Ἡ καὶ τοῦτο δυνησόμεθα λῦσαι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τὰς μὲν οὐσίας τῷ ἐν ἑαυταῖς εἶναι μένειν καθ' ἑνα ὅρον ἀποφαινόμενοι, τὰς δὲ ποιότητας τῷ ἐν ἐτέροις ἔχειν τὸ εἶναι μετ' ἐκείνων συναλλοιούσθαι, εἰκότως ἄρα αἱ μὲν οὐσίαι οὔτε ἀφ' ἑαυτῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων δέχονται τὴν ἐπίτασιν, αἱ δὲ ποιότητες ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων ἐν οἷς ἐγγίγνονται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἐπιτείνονται. λγ. Πῶς δὲ ἀπεικότως εἴποιμεν τοὺς πολλοὺς αὐτὸν αἰτιασθαι ὡς ἀμφιβάλλοντα καὶ μὴ ἀποφαινόμενον; τὸ γὰρ ἴδιον τῆς οὐσίας ἀποδιδούσ φησι· μάλιστα αὐτῆς ἴδιον δοκεῖ εἶναι τὸ ταῦτόν καὶ ἐν ἀριθμῷ ὃν τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν ν. Φημὶ δὴ ὅτι τοῦ ἰδίου πολλαχῶς λεγομένου, κυρίως δὲ τοῦ παντὶ καὶ μόνῳ

υπάρχοντος νῦν τὸ δοκεῖ πρόσκειται δεικνυμένου αὐτοῦ, ὅτι τῆς καθόλου οὐσίας καὶ τῆς πρώτης οὐχ οἷόν τε τοῦτο εἶναι ἴδιον, ὡς πέφυκε τὸ ὄντως ἴδιον ὑπάρχειν, καὶ ὅτι ἴδιον οὕτως λέγεται οὐχ ὡς πάση ὑπάρχον καὶ τῇ καθόλου καὶ τῇ κατὰ μέρος, ἀλλ' ὅτι ἐν μόνῃ ταύτῃ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον ἴδιον, ἐν οὐδεμιᾷ δὲ ἄλλῃ τῶν κατηγοριῶν. οὕτως γὰρ καὶ τὸ πῦρ λεπτομερέστατον λέγεται, οὐχ ὅτι πᾶν πῦρ ὁμοίως λεπτομερέστατον, ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ πυρὶ ἐστὶ τὸ λεπτομερέστατον. καὶ ἐνταῦθα οὖν, ἐπειδὴ εἴ τί ἐστιν ἄτομον δεκτικὸν τῶν ἐναντίων, ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἐστί, διὰ τοῦτο ἴδιον δοκεῖ εἶναι καὶ τῆς ἀπλῶς οὐσίας τὸ δεκτικὸν τῶν ἐναντίων. γνωσόμεθα δὲ τοῦτο σαφέστερον ἀπὸ τῆς ἀντιστροφῆς· εἴτε γὰρ οὐσία ἐστί, δεῖ τι εἶναι ἐν αὐτῇ ἄτομον ἐν ὃν ὃ καὶ ταῦτὸν ὑπάρχον τῶν ἐναντίων ἀνὰ μέρος ἐστὶ δεκτικόν, εἴτε ἐν ὃν καὶ ταῦτὸν τάναντία δέχεται, οὐσία ἐστίν. οὕτως οὖν ἔσται ἴδιον ὡς ἐπὶ μηδενὸς τῶν ἄλλων λεγόμενον, ἐπὶ μόνῃ δὲ τῆς οὐσίας καὶ ἀπὸ ταύτης ἐπὶ τῶν ἀτόμων. λδ. Ἀλλ' οὐκέτι ἀμφιβάλλειν χρή, ὅτι προσθεὶς τὸ ἀριθμῶ ἐν μόνων τῶν ἀτόμων τοῦτο ἴδιον ἀποδέδωκεν· τῷ γὰρ γένει καὶ τῷ εἶδει οὐχ ὑπάρχει τοῦτο ἴδιον. Ἡ πρὸς τοῦτο οὐ χαλεπὸν ἐκεῖνο ἀντειπεῖν, ὅτι τρόπος εἷς ἐστὶ γνώσεως ὁ ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον συνεμφαίνων· ὥστε καὶ ἐνταῦθα, εἰ τοῦ ἀτόμου τοῦτο ἐστὶ τὸ ἰδίωμα, δύναται καὶ τοῦ γένους εἶναι τὸ αὐτό· ἐπειδὴ γὰρ διὰ τὴν ἄτομον οὐσίαν καὶ τῷ ἐν αὐτῇ εἶναι αἱ δευτέραι οὐσίαι λέγονται τὰ ἐναντία δέχεσθαι, διὰ τοῦτο τὸ ἴδιον αὐτῶν κυρίως ἀφωρίσατο δηλῶν ὅτι οὐχὶ τοῦ ἀπλῶς καὶ ἐν ἐπινοίᾳ ἀνθρώπου οὐδὲ τοῦ κοινοῦ καὶ καθ' ἑαυτὸ νοουμένου ζῶου τὸ ἴδιον νῦν ἀφορίζεται, ἀλλὰ τοῦ κατατεταγμένου καὶ ἐν ὑπάρξει καὶ ἐν τῷδε ὄντος· ὁ γὰρ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον θεωρούμενος ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῶον τὸ ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἤδη κατατεταγμένον τὸ τοιοῦτον ἴδιον ἐπιδέχεται.

56 λε. Ἄν τοίνυν τούτων τις λαβόμενος τῶν κατασκευῶν ἕτερον ἡμῖν χεῖρον ἀνθυποφέρων λέγῃ· οὐκ οὐκ ἔσται μόνῃ τῆς οὐσίας ἴδιον τὸ εἰρημένον, καὶ γὰρ αἱ ἕξεις καὶ αἱ διαθέσεις τῶν ἐναντίων εἰσὶ δεκτικαί· τί πρὸς αὐτὸν ἐροῦμεν; ἕξεις μὲν γὰρ καὶ διάθεσις καὶ πρᾶξις λέγεται φαύλη καὶ σπουδαία, κίνησις δὲ ταχεῖα καὶ βραδεῖα γίνεται, ὥστε οὐ μόναις ὑπάρχει ταῖς οὐσίαις τὸ ἐπιδεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἀλλὰ καὶ ἄλλοις πλείοσιν. Ἀλλὰ πρὸς τοὺς ταῦτα λέγοντας ἀπὸ τῶν ἡδὴ προειρημένων ἀπαντᾶν χρή· οὐ γὰρ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη τῶν οὐσιῶν αὐτὰ καθ' αὐτὰ τῶν ἀτόμων ὡς γένη καὶ εἶδη θεωροῦντες δεκτικὰ τῶν ἐναντίων ἀνὰ μέρος ἐλέγομεν, ἀλλ' ὡς ἐν τοῖς ἀτόμοις θεωρούμενα καὶ ὡς συνυπάρχοντα τοῖς ἀτόμοις. ἄλλως οὖν θεωρεῖται ἐπὶ τῶν οὐσιῶν τὸ ἀνὰ μέρος τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν, ἄλλως ἐπὶ κινήσεως καὶ πράξεως καὶ διαθέσεως καὶ τῶν τοιούτων. ἡ μὲν γὰρ οὐσία μία καὶ ἡ αὐτὴ οὐσα οἷον ὁ Σωκράτης τὰ ἐναντία ἐπιδέχεται παρὰ μέρος, ὥστε καὶ τὸ εἶδος ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ γένος τὸ ζῶον τὰ ἐν αὐτῷ θεωρούμενα δέξεται τὰ ἐναντία ἀνὰ μέρος διὰ τὸ καὶ τὸν Σωκράτην εἶναι ἄνθρωπον καὶ ζῶον. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐχ οὕτως συμβαίνει· ἦδε μὲν γὰρ ἡ πρᾶξις οἷον ἡ Ἀριστείδου καλή, ἦδε δὲ φαύλη οἷον ἡ Εὐρυβάτου, ὁμοίως καὶ ἡ ἕξις καθ' ἣν ἡ πρᾶξις, ἦδε μὲν σπουδαία, ἦδε δὲ φαύλη. ἄλλαι οὖν καὶ ἄλλαι εἰσὶ γινόμεναι σπουδαῖαι καὶ φαῦλαι συμμεταβάλλουσαι ἐν τῷ ἐνὶ τῶν ἐναντίων, οὐχ αἱ αὐταὶ ὥσπερ αἱ ἄτομοι οὐσίαι ὑπομένουσαι τὴν τῶν ἐναντίων μεταβολήν. ὥσπερ γὰρ φέρε τὰ τέσσαρα ἐὰν ἀποβάλλῃ τὸ τέσσαρα εἶναι, οὐδὲ ἄρτια ἐστίν, οὕτω καὶ πρᾶξις φέρε ἡ καλὴ οἷον ἡ Ἀριστείδου ἀφαιρεθεῖσα τοῦ εἶναι καλὴ καὶ δικαία οὐδὲ πρᾶξις ἔτι εἶναι λέγεται Ἀριστείδου, ἢ πάλιν ἡ Εὐρυβάτου τὸ κακὴ εἶναι μηκέτι ἔχουσα οὐδὲ πρᾶξις Εὐρυβάτου εἶναι λέγεται.

57 εἰ μὲν γὰρ ἡδύνατο ἡ καλὴ πρᾶξις φέρε ἡ Ἀριστείδου καὶ κακὴ γενέσθαι, ἀπολέσασα τὸ καλὸν ἡδύνατο μένειν πρᾶξις· ἐπεὶ δὲ τοῦ ὅπερ ἐστὶ καλὴ πρᾶξις ἐὰν ἀφαιρεθῇ, οὐκέτι οὐδὲ ὀνομάζεται καθ' αὐτήν, εὐδηλον ὡς ἐνὶ μόνῳ συνουσιῶται τῷ καλῷ, καὶ πάλιν ἡ φαύλη τῷ κακῷ. αἱ μέντοι οὐσίαι διαμένουσιν αἱ αὐταὶ τῶν ἐναντίων μεταβαλλόντων. λς. Ἀλλὰ πῶς ὁ πατήρ ὅτε μὲν ὑγιαίνει, ὅτε δὲ νοσεῖ; Διότι ἄνθρωπός ἐστι φήσομεν· γίνεται οὖν κατὰ

συμβεβηκὸς ἢ τοιάδε κατηγορία. ἔστι δὲ τὸ ἴδιον τῆς οὐσίας οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ καθ' ἑαυτό, καὶ οὐ κατ' ἄλλο ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ μεταβολήν. λζ. Ἀλλὰ τίνος ἐναντίου ὁ ἥλιος ἐστὶ δεκτικός, ὅς γε ἐν ἐνὶ εἶδει αἰεὶ ἔστηκεν ὡσαύτως; οὐδὲν γὰρ τῇ φύσει αὐτοῦ ἐστὶν ἐναντίον. ὅ γε μὴν οὐρανὸς οὐκ ἂν σταίη οὐδέποτε, στάσις δὲ κινήσει ἐναντία. ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ τῶν φθαρτῶν ὃν θερμότητος μὲν ἐστὶν ἐπιδεκτικόν, ψυχρότητος δὲ οὐ, καὶ ἡ χιὼν ψυχρότητος μὲν ἐστὶν ἐπιδεκτική, θερμότητος δὲ οὐ. Πρὸς ταῦτα δὴ οὖν εἵπομεν ἄν, ὡς τὸ ἰδίωμα τίθεται ἐνταῦθα πάσης τῆς ἐν μεταβολαῖς δυναμένης γίγνεσθαι οὐσίας, οὐ μέντοι τῆς ἐν τῷ εἶναι περιεχούσης τὸ ἀμετάβλητον τῶν εἰδῶν. ἔτι ἐπιδεκτικὴν εἶναι τῶν ἐναντίων φησὶν, ἀλλ' οὐχὶ οὐσιώσθαι ἐν τοῖς ἐναντίοις· τὸ δὲ πῦρ οὐκ ἐδέξατο τὴν θερμότητα, ἀλλ' ἔστιν αὐτοῦ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἡ θερμότης. οὐδὲν δὲ ἑαυτὸ ἐπιδέχεται, ἀλλὰ τῶν ἔξωθέν τι, οἷον τὸ ὕδωρ θερμότητα ἐπιδέχεται ἐπὶ κτήτον οὕσαν ποιότητα, ὑγρότητα δὲ οὐκέτι (σύμφυτος γάρ ἐστὶν αὐτῷ), καὶ ἡ γῆ ὑγρότητα μὲν ἐπιδέχεται ὡς ἂν ἐκτὸς οὕσαν ποιότητα, ξηρότητα δὲ οὐδαμῶς· τῇ γὰρ οὐσίᾳ αὐτῆς συνυπάρχει. καὶ τὰ οὐράνια τοίνυν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ εἶναι ἔχει καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τινὰ παραδοχὴν τῆς ἐναντιώσεως. ἔτι οὐδὲ ποιότητές εἰσιν αἱ τοιαῦται ιδιότητες, ἀλλ' οὐσιώδεις διαφοραὶ καὶ συμπληρωτικαὶ τῆς οὐσίας, ὥστε οὐκ ἂν μένον τι ἐξίσταται τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων. οἷς οὖν μὴ φύσει καὶ ἀχωρίστως θάτερον ὑπάρχει, ταῦτα δεκτικὰ ἐστὶ τῶν ἐναντίων. λη. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν πάλιν ἐφ' ἐτέρας ἀπορίας. ὥσπερ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη πρὸς τὴν οἰκείαν ὑπόστασιν οὐκ ἐξήρκει ἑαυτοῖς τὸ δέχεσθαι τὰ ἐναντία, ἀλλὰ κατὰ τὰς ὑποκειμένας ἀτόμους οὐσίας, οὕτως οὐδὲ αἱ ἔξεις καὶ αἱ διαθέσεις καὶ αἱ κινήσεις καθ' ἑαυτὰς δέχονται τὰ ἐναντία, ἀλλὰ κατὰ τὰ ὑποκείμενα αἰσθητά.

58 Φαμὲν δὴ οὖν ὅτι τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχει τὸ δέχεσθαι τὰ ἐναντία, διότι ὑπόκειται πανταχοῦ πᾶσι καὶ περὶ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ πάντα ὑπάρχει, ὥστε καὶ περὶ αὐτὴν τὰ ἐναντία ἐστὶ, τῶν δὲ ἄλλων οὐδενὶ τὸ ἐπιδεκτικὸν ὑπάρχει. οὐδὲ γὰρ πρὸς τὴν οἰκείαν ὑπόστασιν ἐξήρκει ἑαυτοῖς τὰ συμβεβηκότα, ἀλλ' ἐτέρας ὑποβάθρας δεῖται πρὸς τὸ εἶναι, καὶ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὑπόκειται οὐδενὶ πῶς ἂν οὖν δέχοιτο τὰ ἐναντία ἅ γε οὐδὲ ὑπομένει; τὸ μὲν γὰρ ὑποκείμενον οἷον τὸ σῶμα λευκὸν καὶ μέλαν γίγνεται μένον σῶμα, τὸ δὲ χρῶμα οὐ, οὐδὲ ὅταν ἐκ λευκοῦ μέλαν γένηται, τὸ λευκὸν παρὸν δέχεται τὸ μέλαν, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐκέτι ἐστὶν οὐδὲ μένον παραδέχεται τὴν ἐναντίαν πρὸς ἑαυτὸ μορφήν, ἀλλ' ἐξίσταται, τὸ δὲ ἐγγίγνεται. καὶ τὸ μὲν ζῶον καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐπειδὴ ὑπομένει, δέχεται τὰ ἐναντία, καθόσον εἰσὶν οὐσίαι ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ, τὸ δὲ χρῶμα οὐχ ὑπομένει, διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιδέχεται· ὅταν γὰρ ἀπίη τὸ λευκόν, συναπέρχεται σὺν αὐτῷ καὶ τὸ χρῶμα καὶ οὐκέτι ἔσται, καὶ ἅμα τῷ παραγίνεσθαι τὴν μελανίαν παραγίνεται ἢ ἐπ' αὐτῇ χροιά, ἢ εἰ μὴ τοῦτο ἐστὶν ὅτε ἐστίν, οὐ μέντοι μένον τὸ χρῶμα τὰ ἐξιόντα καὶ εἰσιόντα δέχεται. λθ. Πάλιν Πλωτῖνος ἀπορεῖ λέγων, ὅτι συμβεβηκὸς ἐστὶ περὶ τὴν οὐσίαν τὸ δέχεσθαι ἀνὰ μέρος τὰ ἐναντία, ὥστε ὃ μὲν ἐστὶν ἡ οὐσία οὐκ εἴρηκεν, οὐδὲ ὅπερ αἰεὶ ὑπάρχει ἰδίως παρέστησεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὃ δὲ ἄλλως αὐτῇ παρηκολούθηκε, δεδήλωκε. Φήσομεν οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ταῦτ' ἀποροῦντα, ὡς κρεῖττόν τι ἢ κατὰ τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν ἀπαιτεῖ, ὃ μέλλει ταῦτο παρέχειν πᾶσιν οὐσίας εἶδος, οὐ προσποιεῖται δέ, ὅτι συμπεφορημένης ταύτης οὐσης δεῖ καὶ τὰ ἰδιώματα τοιαῦτα εἶναι, ὅποια αὐτῇ ἐστὶν. ἐπεὶ καὶ νῦν ὁ Ἀριστοτέλης βουλόμενος ἐνδείξασθαι τὸ συμπεφορημένον καὶ μὴ ἀληθινὸν τῆς ἐνύλου καὶ συνθέτου καὶ ἐν γενέσει οὐσίας διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς εἰς τὰ ἐναντία ἐποιήσατο τὴν ἀπόδοσιν, ὥστε τὸ σύνθετον τῆς οὐσίας καὶ κατὰ πλῆθος θεωρούμενον λογιζόμενος οὕτως καὶ τὸ ἴδιον αὐτῆς θεωρεῖ, ὥστε καὶ τῇ φύσει αὐτῆς καὶ τῇ τοιαύτῃ ὑποστάσει ὀφείλον συνυπάρχειν.

59 εἰ μὲν οὖν ποτὲ μὲν εἶχε τὸ τῶν ἐναντίων ἀνὰ μέρος δεκτικόν, ποτὲ δὲ μὴ εἶχε, συμβεβηκὸς ἂν ἦν τοῦτο· ἐπεὶ δὲ δυνάμει ὑπάρχει αὐτῇ τὸ πρὸς τὰναντία αὐτὴν ὑποκεῖσθαι, τοιαύτη δὲ ἐστὶ καὶ ἡ σύνθετος οὐσία ὡς πάντων μετέχειν τῶν εἰδῶν καὶ συμπεφορηῆσθαι ἐκ τῶν εἰς τὴν ὕλην

ἐρχομένων πάντων, εἰκότως τῷ συνθέτῳ αὐτῆς καὶ ἡ πρὸς τὰ ἐναντία ὑποδοχὴ συνελήλυθεν. μ. Ὅμοίως Πλωτῖνος ἀπορεῖ, εἰ ἡ αἰσθητὴ οὐσία οὐκ ἄνευ μεγέθους οὐδ' ἄνευ ποιότητος, πῶς τὰ συμβεβηκότα αὐτῆς χωρίζομεν. ἔστω δὲ τὸ λεγόμενον ἐπὶ παραδείγματος τοῦ πυρὸς οὐσίας λεγομένης ἐὰν τὸ ξηρὸν καὶ θερμὸν θελήσωμεν χωρίσαι, οὐκ ἔτι ἔσται τὸ ὅλον οὐσία, ἀλλὰ τι αὐτοῦ μέρος· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ ὕλη, ὥστε μόνῃ ἡ οὐσία εὑρεθήσεται ἡ ὕλη. Πρῶτον μὲν οὖν τὸ σύμμικτον καὶ συμπεφορημένον τῆς ἐνταῦθα οὐσίας οὐχ ὁρᾷ, ἀλλὰ ἀποδιαλαμβάνων καθ' ἑαυτὰ θεωρεῖ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ, μηδαμῶς αὐτῶν κατ' ἰδίαν ὑφεστηκότων ἀλλὰ πάντων ἐν ἀλλήλοις καὶ μετ' ἀλλήλων τὸ ὅπως οὖν ὑφεστάναι ἐχόντων, δευτέρον δέ, ὅτι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὰς κατ' εἶδη συμπληρωτικὰς διαφορὰς ὡς χωριστὰς ποιότητας διαλαμβάνει, καὶ τὴν κατὰ τὸ εἶδος οὐσίαν οὐ προσποιεῖται οὐδὲ ὅτι ἡ πρώτη ὑπόστασις τῆς συνθέτου οὐσίας ἐξ ὕλης ἐστὶ καὶ εἶδους, ὥσπερ ἐν τοῖς Φυσικοῖς δείκνυται. τῶν δὲ ἐπεισιόντων αὐτῇ αἱ μὲν οὐσιώδεις ποιότητες συμπληροῦσιν αὐτήν καὶ συνυφιστᾷσιν, αἱ δὲ ὡς χωριστὰ ἐπιγίγνονται. ἀπὸ γὰρ τούτων προῆλθεν εἰς ὑπόνοιαν τοῦ νομίζειν εἶναι τὴν ὕλην κυρίως οὐσίαν κατὰ Ἀριστοτέλην. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει· ἔδειξε γὰρ ἐν τοῖς Φυσικοῖς, ὅτι τὸ εἶδος μάλιστα ἐστὶν ἡ οὐσία. ἔπειτα οὐδὲ αἱ ποιότητες αἱ οὐσιώδεις, αἱ ὑπάρχουσι μετ' αὐτῆς, χωρίζονται, ἀλλὰ δυνάμει ἐκείνην τηροῦσιν (ἡ μὲν γὰρ τούτων σύνοδος τὸ ὅλον ὑφίστησι), μένει μέντοι ἡ ὕλη δυνάμει, κἂν τὰς οὐσιώδεις ποιότητας κἂν τὰ χωριστὰ δέχεται. τὸ οὖν οὐκ ἄνευ μεγέθους καὶ οὐκ ἄνευ ποιότητος τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν θεωρεῖσθαι λέγεται μὲν ὀρθῶς, οὐκέτι μέντοι ὅπερ ἐστὶν ἀληθὲς τοῦτο προστιθέμενον ἔχει τὸ ὅτι κἂν τὰ εἶδη τῇ ἐπινοίᾳ χωριζόμενα, ἀλλ' ἡ ὕλη δυνάμει μένει ἐμφανταζομένη τῇ τῶν εἰδῶν συνόδῳ, ὥστε εἰ μὴδὲ εἶναι ἄνευ τῶν εἰδῶν ἡ ὕλη δύναται, κυριωτέρα ἐστὶν οὐσία ἢ κατὰ τὸ εἶδος. μα.

- 60 Ἀλλ' οὐχὶ εἰ μὴ πάσχοι τὸ τῶν ἐκτὸς πάθος ὁ λόγος καὶ ἡ δόξα, οὐδὲ ὅλως πάσχει; πάσχει γὰρ ὁ λόγος καὶ δέχεται τὴν ἐν αὐτῷ μεταβολὴν τὴν κατὰ τὸ ἀληθεύειν καὶ ψεύδεσθαι· λόγου γὰρ αὕτη ἐναντίωσις καὶ τῆς δόξης αὐτῆς. ἐπεὶ ὥρα γε λέγειν μὴδὲ τὴν ψυχὴν δεκτικὴν εἶναι τῶν ἐναντίων, ἐπεὶ οὐ δέχεται τὸ λευκὸν καὶ μέλαν (οὐδὲ γὰρ πέφυκε τούτων εἶναι ἐπιδεκτικὴ), ἀλλ' ἐπιδέχεται ἃ πέφυκε δέχεσθαι οἷον φρόνησιν καὶ ἀφροσύνην, διὰ τοῦτο ἔσται περὶ αὐτὴν ἡ οἰκεία ἐναντίωσις· οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα, ὡς ὁ λόγος δέχεται τὰ ἐναντία καὶ ἡ δόξα, τοῦτ' ἔστιν τὴν κατὰ τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος δεχόμενα μεταβολὴν, οὐ μέντοι τὴν κατὰ τὸ καθῆσθαι ἢ μὴ καθῆσθαι. ἔσται οὖν περὶ αὐτὰ κατὰ μεταβολὴν ἢ ἐναντίωσις τὴν προσήκουσαν τῷ λόγῳ καὶ τῇ δόξῃ. Πρὸς δὴ ταῦτα ἐροῦμεν, ὅτι οὐ κατ' ἑαυτὸν ὁ λόγος ἐπιδέχεται τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος· μὴνυτικός γε ὢν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν κατὰ τὸ πρὸς τι ἐπιδέχεται τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος· κατὰ γὰρ τὸ σύμφωνος ἢ ἀσύμφωνος εἶναι τοῖς πράγμασιν ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι λέγεται. ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς πρὸς τι μὴδεμιᾶς ἐν αὐτοῖς μεταβολῆς γενομένης ὁ δεξιὸς ἀριστερὸς γίγνεται τῷ ἄλλῳ μετακινήθῃναι, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐ τῷ παθεῖν τι τὸν λόγον ἢ μεταβάλλειν τὴν δόξαν ἐξ ἀληθῶν ψευδῇ γίγνεται, ἀλλὰ μένοντα ἀκίνητα διὰ τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολὴν δοκεῖ ἄλλοτε ἄλλως ἔχειν· εἰ δ' ἄρα τις καὶ δοίῃ λόγου ὡς λόγου καὶ δόξης εἶναι τὰς τοιαύτας μεταβολάς, ἔσται μὲν ἡ μεταβολὴ κατὰ τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος, οὐ μέντοι τῷ αὐτὰ παθεῖν· μένει γὰρ ἀκίνητα. μβ. Ἀλλ' ἄγε εἰ βούλει συγχωρήσωμεν ἴδιον τῆς οὐσίας τοῦτο εἶναι, ἀλλ' ὅμως οὐ παρίστησι τί ἐστὶν ἡ οὐσία· τίτιν γὰρ ἐπερείσαντες τὴν διάνοιαν τὰ μὲν οὐσίας λέγομεν, τὰ δὲ πάθη; εἰ μὲν τῷ τόδε εἶναι καὶ τῷ μὴ ἐν ἄλλῳ ὑπάρχειν, τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος τοῦτο οὐχ ἔξει· κατὰ μὲν γὰρ τῆς ἀτόμου οὐσίας τὸ εἶδος λέγεται, τὸ δὲ γένος καὶ κατὰ τοῦ εἶδους καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου. Πρῶτον μὲν οὖν ἐροῦμεν, ὅτι κατ' ἄλλου οὕτως λέγεται οὐχ ὡς τὸ συμβεβηκός, ὅ τι μὲν ἄλλῳ, ἀλλ' ὡς γένος, ὅ τι συμπληρωτικὸν τοῦ ὑποκειμένου καὶ ὡσαύτως περὶ αὐτοῦ λεγόμενον.

ἔπειτα ὁ πολλάκις εἰρήκαμεν πρὸς τὸν ἄνδρα, κάκεῖνο προστίθεμεν, ὡς οὐ χρή τὴν ἀσώματον οὐσίαν ἐπιζητεῖν ἐπὶ τῶν σωμάτων οὐδὲ τὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ ἐν κεχωρισμένον ἐπὶ τῶν μὴ δυναμένων ἐπιδέχεσθαι ταῦτα. χρή δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς τῶν ἀνωτάτω γενῶν οὐχ οἷόν τε ἀκριβεῖς ὅρους ἀποδιδόναι οὐδὲ τὴν οὐσίαν αὐτῶν τελέως πᾶσαν περιλαβεῖν δυνατόν· πᾶσα γὰρ ἀπὸ τῶν ὑστέρων γίνεται ἢ περὶ αὐτῶν διδασκαλία ὑπομνήσει μᾶλλον ἐοικυῖα καὶ ὑπογραφή. οὐ δεῖ τοίνυν πλέον ἐπιζητεῖν παρὰ τοῦ λόγου ἢ ὅσον ἐπιδέχεται ἢ τῶν πραγμάτων σαφήνεια, ὥστε ἔξαρκεῖ καὶ τὸ ἴδιον ἀποδοῦναι, ἀφ' οὗ εἰ κατ' οὐσίαν αἱ λέξεις κατηγοροῦνται, ἔνεστι μαθεῖν. ΔΕΞΙΠΠΟΥ ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΤΩΝ Εἰς τὰς ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΕΓΟΡΙΑΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΛΥΣΕΩΝ ΤΡΙΤΟΝ.

62 (1t) Κεφάλαια τοῦ τρίτου βιβλίου. α. Ὅτι κατὰ Πλωτῖνον ἡ ποιότης ὀφείλει προτάττεσθαι τοῦ ποσοῦ. β. Ἀπορία Πλωτίνου, ἐν ᾗ ζητεῖται, τί κοινὸν κατὰ τοῦ συνεχοῦς καὶ διωρισμένου τὸ κατηγορούμενον. γ. Ὅτι τὸ διωρισμένον ποσὸν πρότερόν ἐστι τοῦ συνεχοῦς, καὶ συναναιρεῖ μέν, οὐ συναναιρεῖται δέ, καὶ συνεπιφέρεται μὲν ὑπὸ τοῦ συνεχοῦς, οὐ συνεπιφέρει δέ. δ. Πλωτίνου ἀπορία, ὅτι ἄλλη μὲν ἡ φύσις τοῦ ἀριθμοῦ καθ' ἑαυτὴν ἐστίν, ἄλλη δὲ καθ' ἣν τὸ τοσόνδε αὐτῇ ὑπάρχει. ε. Πλωτίνου ἀπορία, πότερον ἐνυπάρχει τοῖς ἀριθμουμένοις ὁ ἀριθμὸς ἢ χωρὶς αὐτῶν μετρεῖ. ζ. Ὅτι ἡ αὐτὴ τοῦτο ποσότης οὐ πάντως ἐστὶ ποσόν. ζ. Ἀπορία Πλωτίνου, ὅτι τῷ λόγῳ τὸ ποσὸν συμβέβηκε. η. Πλωτίνου ἀπορία, ὅτι οὐ δι' ἑαυτόν, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ ὄντι ποσῷ λεγόμενος ὁ λόγος καὶ αὐτὸς ποσὸν νομίζεται. θ. Πλωτίνου ἀπορία, ὅτι οὐκ ἔξαρκεῖ τὸ μετρεῖσθαι πρὸς τὸ εἶναι ποσόν. ι. Ἄλλη Πλωτίνου ἀπορία, ὅτι ὡς ἡ πρᾶξις κατὰ συμβεβηκός ἐστι ποσὴ, οὕτω καὶ ὁ λόγος. ια. Ὅτι οὐ δύναται ὁ λόγος τῶν μετὰ συμπλοκῆς ὦν ὑπὸ κατηγορίαν πίπτειν, εἴ γε αἱ κατηγορίαι ἀπλᾶι εἰσιν. ιβ. Ὅτι μᾶλλον ἔδει συνεχῇ λέγειν τὸν λόγον καὶ τὸν ἀριθμὸν ἢ τὸ σῶμα. ιγ.

63 Διὰ τί ὡς ἀμφιβάλλων εἶπεν εἰ τὰ πέντε τῶν δέκα μόριο ν; ιδ. Ὅτι σῶμα καὶ μέγεθος καὶ γραμμὴ καὶ ἐπιφάνεια καθ' ἑαυτὰ οὐκ ἔστι ποσά, ἀλλὰ τῷ μετασχεῖν τοῦ ποσοῦ. ιε. Ὅτι μὴ προδιδάξας περὶ τόπου καὶ χρόνου χρήται αὐτοῖς ὡς ἤδη προεγνωσμένοις. ις. Ὅτι τρίτον εἶδος ἄλλο ποσοῦ παραφῆκεν. ιζ. Πλωτίνου ἀπορία περὶ τοῦ χρόνου πῶς λέγεται ποσός. ιη. Ὅτι ὁ χρόνος μᾶλλον ἐστὶ τοῦ πρὸς τι. ιθ. Πλωτίνου ἀπορία περὶ τοῦ τόπου. κ. Πότερον δύο ἢ τρία ὑπάρχειν δεῖ τοῖς θέσιν ἔχουσιν; κα. Εἰ προηγουμένως ὁ τόπος καὶ ἡ ἐπιφάνεια θέσιν ἔχει; κβ. Ὅτι ὅλως οὐ δύναται εἶναι θέσις. κγ. Ὅτι ἡ ἐπιφάνεια κατὰ συμβεβηκός ἐστι ποσὴ. κδ. Ὅτι τινὰ θέσιν ἔχοντα οὐκ ἔστι ποσά. κε. Τί κριτήριον τοῦ διωρισμένου ποσοῦ καὶ τοῦ ἀορίστου; κς. Διὰ τί τὸ ἀόριστον ποσὸν τὸ μὲν ἀπλῶς λέγεται, τὸ δὲ πρὸς τι; κζ. Ὅτι ἐναντίωσίς ἐστιν ἐν τῷ ποσῷ, καὶ ταῦτα λέγοντος Ἀριστοτέλους τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον ν. κη. Ὅτι δύναται τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον ποσά εἶναι. κθ. Πότερον τὰ σχήματα ποιά δεῖ λέγειν ἢ ποσά; λ. Ποῦ χρή τάττειν τὴν γεωμετρίαν, ἐν τῷ ποσῷ ἢ ἐν τῷ ποιῷ; λα. Πῶς λέγει τῷ ποσῷ μηδὲν εἶναι ἐναντίον; λβ. Ὅτι ὁ τόπος οὐκ ἔστι καθ' ἑαυτὸν αἴτιος τῆς ἐπὶ τοσόνδε κινήσεως. λγ. Διὰ τί οὐ λέγομεν τὰ κατὰ διάμετρον ἐναντία, εἴ γε τὴν ἐναντιότητα τῇ μεγίστῃ διαστάσει μετροῦμεν; λδ. Πότερον καὶ ἐπὶ τῆς βαρύτητος καὶ κουφότητος τὸ ἴσον καὶ ἄνισον χρή λέγειν ἢ οὐ; λε. Ὅτι ἐὰν ὡς ἐπὶ ποιῶν τοῦ βαρέος καὶ κούφου τὸ ἴσον καὶ ἄνισον λέγεται, οὐκ ἂν ἴδιον εἴη τοῦτο τοῦ ποσοῦ. λς. Διὰ τί εἶπε τῶν δὲ λοιπῶν ὁ μὴ ἐστὶ ποσὸν ν, οὐ πάνυ ἂν δόξειεν ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι ι; λζ. Ὅτι εἰ καὶ ἐπὶ ποσοῦ λέγεται τὸ ὁμοῖον καὶ τὸ ἀνόμοιον, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον τοῦ ποιοῦ; λη. Πῶς ἀνελὼν τὴν ἐναντιότητα τοῦ ποσοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ἐναντίωσιν ὑποτίθεται; λθ. Ὅτι οὐ παντὶ ὑπάρχει τῷ ποσῷ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. μ. Ποῦ χρή τάττειν τὰς τοῦ ποσοῦ ἀποφάσεις; α.

64 Τὰ μὲν δὴ περὶ τῆς οὐσίας ἀπορήματα, ὧ κάλλιστε τῶν ἐμῶν ἐταίρων Σέλευκε, οὕτως ἡμῖν ἐξήτασται. βούλει δὲ μέχρι ταύτης ἰστώμεθα ἢ πάλιν ἐπὶ τὴν τοῦ ποσοῦ φύσιν μεταβαίνωμεν;

Ἄλλ' οὔτε ἄλλω τῶν φιλοσόφων οὔτε δὴ μάλιστα σοὶ τῷ τοὺς πόνους ἀπαραιτήτους ἔχοντι ἀτέλεστον τὴν συγγραφὴν καταλιπεῖν πρέπει. Ἡσίοδος μὲν γὰρ καὶ τὰ κάλλη τῶν οἰκοδομημάτων εἰς τέλος ἄγειν ἀξιῶ, ἵνα μὴ τις αὐτοῖς, ὡς ὁ ποιητὴς ἐκεῖνός φησιν, ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνῃ, ἡμεῖς δὲ οὐ φοβηθησόμεθα, μὴ τις ἡμᾶς εὐλόγως μέμψηται ὡς ἀπεγνωκότας ἑαυτῶν, εἰ μὴ πρὸς τέλος τῆς συγγραφῆς ἤξομεν, μᾶλλον δὲ μὴδ' εἶναι τροφίμους τῆς ἐλπίδος ἀποφαίνεται, ἣν δὴ Πίνδαρος γλυκεῖαν εἶναι βούλεται καὶ τὴν καρδίαν ἀτάλλοισαν συναορεῖν. ταῦτα μὲν οὖν ἀφείσθω, περὶ δὲ τῆς τάξεως τῶν κατηγοριῶν ἤδη πρὸς ἀλλήλους διαλεχθῶμεν. πρῶτον γὰρ δεῖ σε τὴν αἰτίαν ἀποδοῦναι, δι' ἣν δεύτερον τὸ ποσὸν τάττεται μετὰ τὴν οὐσίαν. Πλωτίνος γὰρ ἐνδηλότατα γνωρίσματα βούλεται παρέχειν τὴν ποιότητα τοῦ μᾶλλον αὐτὴν εἶναι προσεχεστέραν τῇ οὐσίᾳ, οὕτωςί πως τὸν λόγον ἐπερχόμενος. οὐσίαν τὴν κυριωτάτην εἶναι τιθέμεθα τὸ εἶδος κατὰ γε αὐτὸν Ἀριστοτέλην· εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, τὸ συγγενὲς πρὸς τὸ εἶδος πρότερον ἂν εἴη τῶν διεστηκότων πορροτέρω. ὁμολογεῖται τοίνυν πρῶτως ἀπὸ τοῦ εἶδους τὸ ποιὸν ὑφίστασθαι τοιοῦτον ὁποῖόν ἐστι τὸ εἶδος, ὥστε εἰ τῇ κυριωτάτῃ οὐσίᾳ συνῆπται τῇ κατὰ τὸ εἶδος, εἰκότως ἂν δευτέραν ἔχοι τάξιν τὸ ποιὸν μετὰ τὴν οὐσίαν. μάλιστα δὲ διότι τὸ ποιὸν ἀμέριστόν ἐστι καὶ ἀδιαίρετον καὶ ἀμερίστως περὶ τοῖς σώμασι κατὰ συμβεβηκὸς διαιρεῖται, διότι ποιὸν ἐστι τὸ μετέχον τῆς ποιότητος.

65 εὐλόγως ἂν οὖν κατὰ γε τοῦτο προτάττοιο τοῦ ποσοῦ τὸ ποιόν, εἴπερ τὸ ἀδιάστατον τοῦ διαστατοῦ καὶ τὸ ἀμέριστον τοῦ μεριστοῦ καὶ τὸ ἀδιαίρετον κατ' αὐτὸν τὸν τοῦ ποιοῦ λόγον τοῦ διαιρετοῦ καὶ τὸ ἀπλοῦν τοῦ συνθέτου κατὰ φύσιν τε προτέτακται καὶ πρὸς τὰς ἀσωμάτους ἀρχὰς ἐστὶν οἰκειότερον. Καὶ Ἀρχύτας μὲν ὁ Πυθαγορικός, ὃ προσεχέστατε Σέλευκε, τῇ τάξει ταύτῃ κέχρηται λέγων ὥδε πως· ἅ δὲ τάξεις αὐτῶν ὥδε ἔχει· πράτα μὲν τέτακται ἡ οὐσία διὰ τὸ μόνον ταύταν ὑποκεῖσθαι τοῖς ἄλλοις, καὶ αὐτὰν καθ' αὐτὰν δύνασθαι νοεῖσθαι, τὰς δὲ ἄλλας μὴ ἄνευ ταύτας· ἦτοι γὰρ κατ' αὐτὰς <ἡ αὐτᾶ> ἐν ὑποκειμένῃ καταγορεύνται. δευτέρα δὲ ἡ ποιότας· ἄνευ γὰρ τῷ τί ἐστὶν ἤμεν ἀδύνατον ποιόν τι ἤμεν· οὕτω μὲν οὖν οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου καὶ Πλωτίνου χωρίζουσιν· ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ Ἀριστοτέλους ἀπολογιζόμενοι τοιαύτην τινὰ τὴν αἰτίαν τῆς τάξεως ἀποδίδομεν. πρῶτον μὲν τῷ ὄντως ὄντι καὶ νοητῷ καὶ ἐνὶ τὸ πλῆθος συνυπέστη καὶ τὰ εἶδη καὶ τὰ παραδείγματα, <ᾶ> εἰ καὶ ἥνωται ἐν τῇ τοῦ θεοῦ νοήσει. ἀλλ' ἰδίαν οὐσίαν καὶ περιγραφὴν ἔχοντα ἐν τῇ ἀπλότῃ τοῦ θεοῦ τὴν ἔνωσιν ἔχει περιειλημμένην, ὥστε εἰ μετὰ τοῦ ὄντος εὐθύς ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰδῶν συνυπάρχει, ἀπὸ τῶν πρώτων αἰτίων καὶ τῶν νοητῶν ἡ ποσότης ἄρχεται. ἔπειτα εἴ τις ὑποθοῖτο τὸ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς παραχθὲν πλῆθος ἀναιρούμενον (ὅπερ οὐκ ἐκτέθεται ἔξω οὐδὲ κεχώριται ἀπὸ τοῦ παράγοντος, ἀλλ' ἐν αὐτῷ καὶ περὶ αὐτὸ τὸ εἶναι ἔχει)· ἀναιρουμένου δὲ τοῦ πλῆθους καὶ αὐτὰ τὰ εἶδη τῆς ποιότητος παραφωμοίωται, συνανήρηται. τῆς ιδιότητος οὖν τοῦ ποσοῦ ἀφαιρεθείσης εὐθύς συνανήρηται καὶ ἡ τοῦ εἶδους νόησις, ὥστε πλέον θάτερον γίνεται ἢ ὅπερ ἐκεῖνοι βούλονται. καὶ ταῦτα μὲν ἐπειδὴ πρὸς νοερούς ἄνδρας καὶ περὶ τῶν νοητῶν διαταττομένους καὶ κατ' ἐκεῖνα καὶ τὰ αἰσθητὰ τάττοντας νοερῶς ἀπαντᾶν ἔδει, οὕτως ἐπεχειρήσαμεν· εἰ δὲ χρὴ τὸν Ἀριστοτέλους νοῦν ἀληθέστερον ἐξετάζειν.

66 ἐκεῖθεν ἀρξώμεθα. τῷ σώματι καὶ τῇ τούτου διαστάσει συγγενεστέρα ἐστὶν ἡ τοῦ ποσοῦ φύσις ἢ περὶ ἡ τοῦ ποιοῦ, ὥστ' ἐπεὶ πλείονα τὰ κοινὰ τῷ ποσῷ ὑπάρχει πρὸς τὴν οὐσίαν, ἐλάττονα δὲ τῷ ποίῳ, εἰκότως τὸ ποσὸν δεύτερον μετὰ τὴν οὐσίαν τάττεται. αὐτίκα τὸ διαιρετὴν εἶναι, τὸ σύνθετον, τὸ τριχῇ διαστατὴν, τὸ μεριστὴν τὴν οὐσίαν ἢ τοῦ ποσοῦ φύσις παραδηλοῖ, τὸ δὲ τοιάνδε μόνον ἢ τοῦ ποιοῦ. ἔδει τοίνυν κατὰ τὰ πλείω τὸ κοινὸν τάξει, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ ἐν ὑπάρχοντα, ὥστ' ἐπεὶ τὴν σύνθετον καὶ σωματοειδῆ πρώτην οὐσίαν ὑπέθετο, εὐλόγως αὐτῇ τὸ ποσὸν συνέταξεν ὡς οἰκειότερον καὶ προσεχέστερον καὶ τῇ διαστάσει αὐτῆς συνυπάρχον. καὶ οὕτως δ' ἂν ἀπολογησαίμεθα· ἐπειδὴ πρὸς τὴν τοῦ λέγεσθαι χρεῖαν γνωριμώτερον ἡμῖν ἐστὶ τὸ

σύνθετον, ἔσται διὰ τοῦτο καὶ τὸ τῷ συνθέτῳ διαστατὸν προσεικὸς πρότερον τοῦ ἀδιαστάτου ποιοῦ. β. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ὁ Πλωτῖνος ἐνίσταται λέγων ὡς ἀμφοτέρω οὐ ῥητέον ὡσαύτως ποσά (εἰ μὲν γὰρ τὸ συνεχὲς ποσόν, τὸ διωρισμένον οὐκ ἔσται, εἰ δὲ τὸ διωρισμένον, οὐκ ἔσται τὸ συνεχές), δίκαιον ἤδη σοι τί ποτέ ἐστιν ἐν ἀμφοτέροις κοινὸν εἰπεῖν. Ὡς μὲν οὖν συντόμως ἀπαντῆσαι πρὸς τὸ ζητούμενον, κοινὸν ἔχουσι τὸ μέτρον ἐν ἑαυτοῖς καὶ τὸ πέρας, ὅπερ ἐν τῷ διωρισμένῳ καὶ τῷ συνεχεῖ θεωρεῖται. ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς ἐστὶ φιλονεικοῦντά τινα πρὸς ταῦτα τὸ ἐν τῷ μεγέθει ποσὸν τῷ μετασχεῖν ἀριθμοῦ ποσὸν ἀποφαίνεσθαι, τὸ δὲ προσλαμβάνον τὸ ποσὸν λέγεσθαι, ὅταν εἰς ἀριθμὸν ἀχθῇ δίπληχυ ἢ τρίπληχυ ἀφοριζόμενον, ἄξιον καὶ περὶ τούτου διελεῖν. τὸ συνεχὲς καὶ τὸ διηρημένον ἐν τῇ τοῦ παντός κόσμου συστάσει ἰδίαν ἔχον ἑκάτερον φύσιν θεωρεῖται· τὸ μὲν γὰρ διηρημένον κατὰ παράθεσιν τε καὶ σωρείαν, τὸ δὲ συνεχὲς καθ' ἑνῶσιν καὶ ἀλληλουχίαν νοεῖται, καὶ τὸ μὲν συνεχὲς καὶ ἡνωμένον καλεῖται μέγεθος, τὸ δὲ παρακείμενον καὶ διηρημένον πλῆθος. τούτων δὴ οὕτω διωρισμένων κατὰ μὲν τὴν τοῦ μεγέθους οὐσίαν εἷς τε ὁ κόσμος ἐπινοεῖται καὶ λέγεται στερεὸς καὶ σφαιρικός καὶ συμπεφυκὼς ἑαυτῷ διατεταγμένος τε καὶ ἀλληλουχούμενος, κατὰ δὲ τὴν τοῦ πλῆθους πάλιν ἰδέαν καὶ ἑννοίαν σφαῖραι καὶ ἀστέρες καὶ στοιχεῖα ζῶα τε καὶ φυτὰ ἐν αὐτῷ θεωρεῖται, καὶ τοῦ μὲν ἡνωμένου ἐπ' ἄπειρον ἐκ παντός ἐστὶν ἡ τομὴ, ἡ δὲ αὔξησης ἐπὶ ὠρισμένον, τοῦ δὲ πλῆθους κατὰ ἀντιπεπόνθησιν ἐπ' ἄπειρον μὲν ἡ αὔξησης, ἔμπαλιν δὲ ἡ τομὴ ἐπὶ ὠρισμένον, ἀμφοτέρα δὲ τὰ γένη ταῦτα ἐπιστήμαις ὑπάγεται, ἀριθμητικῇ μὲν τὸ πλῆθος, γεωμετρικῇ δὲ τὸ μέγεθος· ὥστε εἴπερ καὶ ἐν τῷ ὑφ'esτηκέναι καὶ ἐν τῷ <νοεῖσθαι> διορίζεσθαι δεῖ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων, οὐκ ἂν εἴη τὸ μὲν πλῆθος καθ' ἑαυτὸ ποσόν, τὸ δὲ μέγεθος κατὰ συμβεβηκὸς ὡς ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τὸ τοσόνδε παραδεχόμενον· κοινὸν γὰρ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει τὸ μετρεῖσθαι καὶ τὸ πεπερατωθῆναι κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκάστου ὑπόστασιν.

67 γ. Πρὸς μὲν δὴ τοῦτο οὕτως ἀπήντησας, δοκεῖ δέ μοι πρότερον εἶναι τὸ διηρημένον τοῦ συνεχοῦς οὕτω τὸν λόγον ἐφοδεύοντι· τὸ συνεχὲς διαιρετόν ἐστιν εἰς αἰεὶ διαιρετά, μὴ ὄντος οὖν τοῦ διωρισμένου οὐδ' ἂν αὐτὸ εἴη, πρότερον ἄρα τὸ διωρισμένον ἐστὶ ποσὸν τοῦ συνεχοῦς. εἰ δὲ πρότερον, οὐκ ἂν εἴη κοινὸν αὐτὸ τὸ ποσόν· ἐν οἷς γὰρ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον, ἐν τούτοις οὐ δύναται εἶναι κοινὸν γένος· τὰ μὲν γὰρ εἶδη οὐ συναναιρεῖ ἄλληλα, οὐδενὸς δ' εἶδους ἀναίρεσις ἀναιρεῖ τὸ γένος, ἐφ' ὧν δὲ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον θεωρεῖται, ἐπὶ τούτων τὸ ἕτερον τοῦ ἐτέρου ἀναιρετικὸν δείκνυται. Ἀλλ' εἴπερ ἀληθινῶς ἐθέλομεν σκοπεῖν, κατ' ἄλλο μὲν αὐτοῖς ἀποδώσομεν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, καθόσον δὲ τοῦ αὐτοῦ γένους μετέχει, τὴν ἴσην αὐτοῖς κοινωνίαν ὑπάρχουσαν εὐρήσομεν. ὁ γὰρ λόγος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς θεωρούμενος κατὰ τὸ γένος συμπληρῶν ἕκαστον τῶν εἰδῶν ὑπ' οὐδενὸς κωλύεται ἅμα πᾶσι παρεῖναι τοῖς δυναμένοις ἐπίσης αὐτοῦ καὶ δι' αὐτῶν μεταλαμβάνειν, ὥστε καὶ ἢ τὰ μὲν πρότερα τὰ δ' ὕστερα, φύσιν δ' ἔχῃ δι' ἑαυτῶν προσεχῶς ἐπικοινωνεῖν τῷ γένει, ἀμφοτέροις ἅμα παρέσθαι τὸ γένος τὴν αὐτὴν μετουσίαν αὐτοῦ παρέχον πρὸς τὰ δυνάμενα αὐτοῦ μεταλαμβάνειν. οὕτω τοι καὶ τὴν κατάφασιν τῆς ἀποφάσεως προτέραν οὔσαν τῇ φύσει, κατὰ τὸ ἀποφαίνεσθαι καὶ κατὰ τὸ ἀληθεύειν καὶ ψεύδεσθαι ἀπολαμβάνοντες τῷ λογισμῷ ἐπινοοῦμεν ὡς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, ὡς κατ' ἄλλο μὲν ἐχουσῶν αὐτῶν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, καθόσον δὲ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐπικοινωνοῦσι, παραδεχομένων τὸ ὡς εἶδη ἀντιδιαβεῖσθαι. ἀλλὰ μὴν ὅτι τε Ἀριστοτέλης περὶ τούτων ὑπέειλεν οὕτως, πρότερον μὲν ἡγούμενος εἶναι τὸν ἀριθμὸν τῇ τάξει, τῇ δὲ πρὸς τὸ αὐτὸ γένος ἀναφορᾷ τὴν ἴσην διαίρεσιν τοῦ διηρημένου καὶ συνεχοῦς ποιούμενος, δῆλον πεποίηκεν ἀπὸ τῆς ἐν αὐτοῖς τάξεως. προέταξε γὰρ τὸ διωρισμένον τοῦ συνεχοῦς ἔν τε τῇ πρώτῃ διαιρέσει καὶ ἐν τῇ διαριθμήσει τῶν καθ' ἕκαστα, τὰ ὑπὸ τὸ διωρισμένον πρότερα ἀπολογιζόμενος τῶν ὑπὸ τὸ μέγεθος.

διότι γὰρ τὸ ἐν τῷ μεγέθει ποσὸν δοκοῦμεν καταλαμβάνειν διὰ τοῦ ἀριθμοῦ, διὰ τοῦτο ὁ ἀριθμὸς προτέτακται, ὥσπερ διότι τὴν ἀπόφασιν γνωρίζομεν διὰ τῆς καταφάσεως, διὰ τοῦτο κάκεινη προτέτακται, κατὰ μέντοι τὴν ἴσην διαίρεσιν οὐκ ἀποστατεῖ τοῦ κοινοῦ γένους. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα τῷ συντελεῖν εἰς τὸν λόγον τοῦ γένους καὶ τῷ πρὸς τοῦτο ἐξ ἴσου παρασκευάζεσθαι ἀντιδιήρηκεν αὐτὰ πρὸς ἄλληλα. πρὸς δὲ τούτοις ἄλλο τὸ διηρηθῆναι, ἄλλο τὸ διηρημένον εἶναι, ὥστε εἰ τὸ δυνάμει ἐν τῷ ἐνεργείᾳ περιέχεται (δύναται γὰρ τὸ συνεχὲς διαιρεῖσθαι), οὐκ ἂν καλῶς ὥς ἤδη ὄν τὸ διηρημένον λαμβάνοιμεν· μᾶλλον γὰρ τὸ δυνάμει ὕστερον τοῦ ἐνεργείᾳ. δ. Κοινῶς μὲν δὴ περὶ τῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ παντὸς ποσοῦ τοσαῦτα ἡμῖν εἰρήσθω, κατ' ἰδίαν δὲ περὶ ἐκάστου τῶν ὑπὸ τὸ ποσὸν εἰδῶν ὅσα Πλωτίνος ἀπορεῖ προσθεῖναι βούλομαι. εὐθὺς γὰρ διαιρεῖ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ φησιν ἄλλην μὲν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν εἶναι, ἄλλην δὲ καθ' ἣν τὸ τοσόνδε αὐτῷ ὑπάρχει. ἡ μὲν γὰρ καθ' ἑαυτὴν ἐστίν, ἡ καὶ παραλείπεται ὑπὸ Ἀριστοτέλους, ὡς ἐκεῖνος βούλεται, ἡ δὲ δηλοῦται, ὅταν ποσὸν τὸν ἀριθμὸν εἶναι λέγωμεν. Εἰ μὲν οὖν κατὰ τὰς Πλωτίνου διατάξεις καὶ τὰς Πλάτωνος ὑποθέσεις τὰς κατηγορίας ἀπευθύνομεν, δοκεῖ τινα λόγον ἔχειν τὸ λεγόμενον· εἰ δ' ἐθέλοισεν Ἀριστοτέλει κατακολουθεῖν, οὐδαμῶς τὸν ἀριθμὸν τὸν θεωρούμενον κατὰ ποσὸν διχῇ διαιρήσομεν. οὐ γὰρ οἶται Ἀριστοτέλης ἄλλο μὲν ἔχειν τὸν ἀριθμὸν τὸ εἶναι, ἄλλο δὲ τὸ τοσόνδε εἶναι, ἀλλὰ φησι τῶν μὲν συνθέτων τοῦτο ἴδιον εἶναι καὶ τῶν ἐνύλων καὶ τῶν ἐν μέρει ἐχόντων τὸ εἶδος· ὅσα δὲ αὐτὰ ἐστὶν εἶδη καὶ ἀσύνθετα, ταῦτα ἀποδείκνυσιν ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς ἀκροάσεσι ταῦτόν ἔχοντα τό τε εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ἐν τοῖς δεδεγμένοις αὐτὰ εἶναι καὶ φαίνεσθαι. ἐὰν οὖν χωρίζωμεν ὁ Πλωτίνος τοὺς νοητοὺς καὶ τοὺς μετέχοντας αὐτῶν ἀριθμοὺς τὴν ιδιότητα ἐκατέρων χωρὶς ἀφορίζεται, ἰδίας ὑποθέσεις γυμνάζει, ἡμεῖς δὲ ὑπομιμνήσκομεν ἑαυτούς, ὡς αὐταῖς ταῖς οὐσίαις τῶν ὄντων ὑπάρχουσι κατ' Ἀριστοτέλην οἱ ἀριθμοὶ οὔτε πρότεροι οὔτε ὕστεροι αὐτῶν, ἀλλ' ἅμα σὺν αὐταῖς ὄντες.

69 οὐδενὸς οὖν ἀπολείπονται κατὰ τὸν ἄνδρα τῶν ὁπωσοῦν δυναμένων αὐτῶν μετέχειν, ἀλλὰ πᾶσι μὲν πάρεσι κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτῶν ἀμέριστον οὐσίαν, ἐξαλλάττονται δὲ αὐτῇ διὰ τὴν ἑτερότητα τῶν ὑποδεχομένων, ὥστε ἅμα καὶ ἀριθμοῖς καὶ τοσοῖσδε εἶναι μετὰ τῶν ἀριθμουμένων συνυπάρχει. ε. Ἔχεται δὲ τοῦ αὐτοῦ ἀπορήματος ὁ Πλωτίνος καὶ πάλιν ζητεῖ, πότερον ἐνυπάρχει οὗτος ὁ ἀριθμὸς τοῖς ἀριθμουμένοις, ἢ χωρὶς αὐτῶν μετρεῖ ὥσπερ ὁ κανὼν. εἰ μὲν γὰρ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὑφέστηκε, μέτρον μὲν ἔσται, οὐκέτι δὲ ποσόν· εἰ δὲ ἐνυπάρχει, καὶ αὐτὸς ὑπ' ἄλλου μετρηθήσεται. Ἀλλ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς εἶπομεν, τοῦτο καὶ νῦν εἰπεῖν ἄξιον. παρῆναι μὲν γὰρ τὸν ἀριθμὸν τοῖς ἀριθμουμένοις πράγμασι καὶ συνυπάρχειν ἀποφαινόμεθα, οὐ μέντοι ἐν αὐτοῖς ἔχειν τὴν ὑπόστασιν ὡς ἐν συμβεβηκότος τάξει θεωρούμενον. ὥσπερ γὰρ τὰ ἔνυλα εἶδη ἔχει μὲν ἰδίαν ἑκάστον οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν, σύνεστι δὲ τῇ ὕλῃ, οὕτω καὶ οἱ ἀριθμοὶ κατὰ τὴν ἰδίαν οὐσίαν ὑφεστηκότες μετὰ τῶν πραγμάτων εἰσὶν ὧν ἀφορίζουσι καὶ οἷς τὸ οἰκεῖον μέτρον ἐπιτιθέασιν συνόντες τοῖς ἀριθμουμένοις ὡς ἀριθμοῦντες ὥσπερ τὰ εἰδοποιοῦντα τοῖς εἰδοποιουμένοις συντάττεται πρῶτον ὡς ἐν ἑαυτοῖς, διάστασιν δὲ κατὰ τὸ ὑποκείμενον ἀπεργάζεται, οὕτω καὶ τὰ ἀριθμοῦντα τοῖς ἀριθμητοῖς πρὸς τὸ οἰκεῖον μέτρον ἑκαστα ἀναφέρει μένοντα ὅπερ ἐστὶν ἑαυτῶν καὶ μηδὲν ὑπὸ τῶν μετρούμενων πάσχοντα. ποιήσωμεν δὲ σαφέστερον τὸ λεγόμενον διὰ παραδείγματος· τὸ εἶδος τοῦ ἀνδριάντος ἔχει μὲν καθ' ἑαυτὸ ἴδιον λόγον, θεωρεῖται δὲ μετὰ τῆς ὕλης. καὶ ὁ ἀριθμὸς οὖν ἥνεται μετὰ τῶν ἀριθμητῶν ἔχων τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν. ζ. Ἀλλὰ τὸ ποσόν φησιν οὐκ ἂν εἴη ποσότης. Ἀλλ' εἰ μὲν εἶχεν ἄλλο τι δεῖξαι τὴν ποσότητα παρὰ τὸ ποσόν, ὀρθῶς ταῦτα ἀπεφαίνετο· ἐπεὶ δὲ ἐξ ἀρχῆς διαγωνιζόμεθα, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἀρχηγὸν τῆς ποσότητος ἢ τὸ μέτρον, κοινὸν δὲ τοῦτο καὶ κατὰ ποσότητος καὶ κατὰ ποσοῦ, οὐκ ἂν οὐδὲ τὴν ποσότητα ποσὸν εἶναι εὐλόγως ἂν τις παραιτήσαιτο. γνοίῃ δ' ἂν τις τὸ αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοῦ μηδεμίαν κατηγορίαν ἄλλην οἶόν τε εἶναι

ὑποθεῖναι τῇ τοῦ ποσοῦ φύσει, ἀρχὴν δὲ αὐτὴν ἰδίαν θεωρεῖσθαι μηδενὶ τῶν ἄλλων γενῶν ἐπικοινωνοῦσαν, ὥστε καὶ ὁ ἀριθμός, εἴτε καθ' ἑαυτὸν εἴη εἴτε ἐν τοῖς μετέχουσιν, εἴτε συνυπάρχων εἴτε καὶ ἰδίαν φύσιν ἔχων ἐν τῷ συνυφαστηκέναι, εἴτε κατὰ τὸ ἀριθμεῖν εἴτε κατὰ τὸ ἀριθμεῖσθαι ὑπάρχων, πανταχοῦ ἂν οὗτος τοῦ ποσοῦ εἴη. ζ. Οὕτω μὲν τὰς ἀπορίας Πλωτίνου περὶ τοῦ ἀριθμοῦ διελύσαμεν. ἀλλὰ δὴ μεταβῶμεν ἐπὶ τὸν λόγον ἐξῆς καὶ ὅσα διαπορεῖ σκεψώμεθα. λέγει τοίνυν, ὡς ὁ λόγος ἰδίαν ἔχων ὑπόστασιν τοσόσδε ἐστὶ καὶ αὐτὴ ποσὸς ὡς συμβεβηκὸς ἔχων τὸ ποσόν, καθ' ὃ μέντοι λόγος σημαντικός ἐστιν ὕλην ἔχων τὸν ἀέρα, κατὰ δὲ τὴν τούτου πληγὴν ὑφαστηκώς, εἴτε οὖν πληγὴ ὁ λόγος ὁ ἐν τῇ φωνῇ, εἴτε οὐ ψιλὴ πληγὴ ἀλλὰ τύπωσις τοῦ ἀέρος ὥσπερ μορφοῦσα αὐτόν, κατ' ἀμφοτέρω ποίησις ἂν εἴη σημαντική, καὶ ἔσται ἢ ἐν τῷ ποιεῖν ἢ ἐν τῷ πάσχειν ἢ καὶ ἐν ἀμφοτέροις τῷ τε ποιεῖν καὶ τῷ πάσχειν ὁ λόγος ὁ ἐν τῇ φωνῇ, ἀλλ' οὐχὶ ποσόν.

70 τί δὴ πρὸς ταῦτα ἀντεῖποιμεν; Ὅτι οὐχ ἀπλῶς πληγὴ ἀέρος ἐστὶν ἡ φωνή (πλήττει γὰρ τὸν ἀέρα καὶ δάκτυλος παραγόμενος καὶ οὐδέπω ποιεῖ φωνήν), ἀλλ' ἡ ποσὴ πληγὴ καὶ σφοδρὰ καὶ τοσήδε, ὥστε ἀκουστὴ γενέσθαι, καὶ ἡ τῷ μέτρῳ τῆς ἀκοῆς ἐξισουμένη καὶ τὸ ὑπερβάλλον καὶ ἐλλεῖπον καθ' ἑαυτὴν ἔχουσα. κατὰ τὸ μέγεθος οὖν τῆς πληγῆς καὶ τὸ ποσὸν μέτρον τῆς φωνῆς τιθέμενος ποσὴν αὐτὴν εἰκότως εἶναι ἀποφαίνεται. η. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν χρόνῳ φησὶν ὁ Πλωτίνος λέγεται ὁ λόγος ὄντι ποσῷ, καὶ αὐτὸς ποσὸν νομίζεται· ἔσται οὖν ἐν τῷ χρόνῳ τὸ ποσὸν καὶ διὰ τὸν χρόνον. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτό φαμεν, ὡς αὐτῆς τῆς φωνῆς ἐστὶ σμικρότης καὶ μέγεθος κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἢ διὰ τὴν τῆς ἀρτηρίας σμικρότητα ἢ τὸ μέγεθος· ὅταν μὲν γὰρ τὸ φῶνημα διαιρητὰ καὶ εὐρύνηται, πλήθος ἀναπέμπει, καθὸ δὲ στενοῦται, ὀλιγότητα. ἢ μὲν οὖν οὕσα φύσει βραχεῖα ἐν βραχεῖ χρόνῳ καταλλήλως λέγεται, ἢ δὲ μακρὰ ἐν μακρῷ, ὡς ἂν προηγούμενον ἔχοντος τοῦ λόγου τὸ ἐν τῇ φωνῇ ποσὸν ἐν ἑαυτῷ πρὸ τοῦ ἐν τῷ χρόνῳ ποσοῦ· κἂν γὰρ μὴ λέγω, ἀλλ' ὁ γεγραμμένος λόγος ἔχει τὴν φύσει μακρὰν καὶ βραχεῖαν συλλαβήν. κάκεῖνο δὲ δήπου ἐπιστάμεθα, ὅτι καὶ τὴν βραχεῖαν ἐν μακρῷ χρόνῳ προενέγκασθαι δυνατόν ἐστὶ καὶ τὴν μακρὰν ἐν βραχεῖ. ὁ γὰρ μετρικὸς καὶ τὸ μέτρον καὶ τὸν ῥυθμὸν μεταβάλλει, ἥδη δὲ καὶ τὰ στοιχεῖα, οἷον τὸ ξηρὸν ξερὸν καὶ τὸν Διόνυσον Διώνυσον. εἰ δὲ πέφηνε διεστηκὸς ἐπὶ τούτων τὸ φύσει μακρὸν καὶ τὸ τῷ χρόνῳ, οὐ τῷ βραχεῖ χρόνῳ ἢ συλλαβῇ λέγεται βραχεῖα, ἀλλὰ τῷ βραχεῖ εἶναι ἐν βραχεῖ χρόνῳ λέγεται. θ. Τί δ' ἂν εἴποιμεν πάλιν πρὸς τὴν ἔνστασιν τοῦ ἀνδρὸς τὴν μὴ βουλομένην ἐξαρκεῖν τὸ μετρεῖσθαι πρὸς τὸ εἶναι ποσόν· καὶ γὰρ ξύλον φησὶ μετρεῖται πήχει, καὶ οὐκ ἂν τις εἴποι αὐτὸ ποσόν, διότι μετρεῖται, ἀλλ' ὅτι ἐστὶ μέγεθος, καὶ κατ' αὐτὸ μὲν τὸ ποσὸν τὸ συμβεβηκὸς τῷ ξύλῳ μετρεῖται ὑπὸ τοῦ ποσοῦ τοῦ συμβεβηκότος τῷ πηχυαίῳ ξύλῳ, τὸ δὲ ξύλον ὑπὸ τοῦ ξύλου οὐ μετρεῖται.

71 καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου τοίνυν καθὸ μὲν λόγος, οὐ μετρεῖται, καθὸ δ' ἐν χρόνῳ ἐστίν, ὥστε ὁ χρόνος ἂν εἴη ὁ μετρῶν τὸν χρόνον ὁ ἐλάττων τὸν μείζονα. Ἀλλὰ καὶ πρὸς ταῦτα ταῖς αὐταῖς ἀπαντήσεσι χρῆσόμεθα. εἰ γὰρ σύμφυτον ἔχει μέγεθος ἡ φωνὴ μεθ' ἑαυτῆς, καθ' ὃ καὶ τὰ διαστήματα αὐτῆς οἱ μουσικοὶ εἰώθασιν ποιεῖν, ἔσται καθ' αὐτὴν ποσόν, ἀλλ' οὐ κατὰ συμβεβηκός. πᾶν γὰρ τὸ μετρητὸν ἢ τὸ μετροῦν ἐστὶ κατὰ φύσιν ποσόν, καὶ αὕτη τοίνυν ὡς μετρούμενη ὑπὸ τοῦ χρόνου ποσὸν ἂν εἴη. ι. Πάλιν ὁ αὐτὸς ἀνὴρ ἀπορεῖ λέγων, ὡς ἡ πρᾶξις κατὰ τὴν ἀναφορὰν τὴν ἐπὶ τὸν χρόνον μεγάλη λέγεται ἢ μικρά, οὕτω καὶ ὁ λόγος τῷ διαστήματι μετρούμενος κατὰ συμβεβηκός ἂν εἴη ποσός. Ἡ καὶ πρὸς τοῦτο ῥητέον, ὅτι τῶν στοιχείων τὰ μὲν ἐστὶ φύσει μακρά, τὰ δὲ φύσει βραχεῖα. φύσει ἄρα ἐνυπάρξει τῇ φωνῇ τὸ μέγεθος καὶ ἡ μικρότης. ***